

Эсэгэ ороноо, эхэ нютагаа эб хамта мандуулая!

БУРЯАД

БҮГДЭ АРАДАЙ СОНИН

ҮНЭН

1921 оной декабриин 21-нээ гарана

2008 оной августын 14 Четверг

№ 93 (21636)

Намарай эхин сагаан бишэн харын 13 гарагай 5

Манай сонин Россин хэблэлэй алтан жасада оруулагданхай

БУРЯАДАЙ ПРЕЗИДЕНТЫН МОСКВА ОШОҢОНОЙ ДҮНГҮҮД

Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын августын 4-дэ засагай федеральна зургаануудта хүдэлмэрилөө гэжэ Буряадай Президентын пресс-секретарь мэдээсэбэ.

байна. Тэрэшэлэн Гусиноозерско ГРЭС-тэ, Улаан-Үдын 1-дэхи ТЭЦ-тэ, 2-дохи ТЭЦ-тэ болон Забайкалин хизаарай Харанорско ГРЭС-тэ шэнэ хүсэнүүдые нэбтэрүүлхэ хүдэлмэри дээрэ хэлэгдэн генеральна схемэдэ оруулха тухай зүбшэн хэлсээн байна. Тиихэдэ 2-дохи шатада гэхэ гү, али 2020 он хүрэтэр болзорго «Витим - Мокско ГЭС - Еравна» гэхэн 500 кв хүсэтэй зайн гал дамжуулха утахануудые татаха хүдэлмэри, мүн Мокско ГЭС бодхоожо, ашаглалгада тушааха хэрэг энэ схемэдэ оруулха тухай хөөрөлдөөн болоо. Эдэ бүгэдэнэй ашаар ерээдүйдэ Буряад Республикы, Эрхүүгэй областие, Забайкалин хизаары, БАМ-ые экономическа талаар хүгжөөхэ асуудалнууд шийдхэгдэхэ байна.

Тэрэшэлэн «2013 он хүрэтэр Алас-Дурна зүгы болон Забайкалине социально-экономическа талаар хүгжөөлгэ» гэхэн федеральна программада заһабари оруулха тухай Буряадай Правительствын дурадхалы бэелүүлхын тула Россин Федерацийн энергетикын министрэй дэмжэлгэ Вячеслав Наговицында болон манай Правительствата хэрэгтэй. Энэ федеральна программада «Усть-Кут - Нижнеангарск», «Нижнеангарская» гэхэн 500 кв хүсэтэй зайн гал дамжуулха утахануудые татаха хэрэг түсэблэжэ, ажабайдалда бэелүүлгыг түргэдэхын тула Буряадай Правительство заһабари оруулха тухай дурадхаха байна.

Россин Федерацийн элүүры хамгаалгын болон социальна хүгжэлтын министр Татьяна Голиковатай Вячеслав Наговицын уулзажа хөөрөлдөө. Тиихэдэ социальна хангалануудта хүртэхэ эрхэтэй зарим категориин эрхэтэдые эм домоор хангалгыг найжаруулхын тула Буряад Республикада туршалга үнгэргэлгөөр Буряадай Правительствын үүсхэл тухай Вячеслав Наговицын эндэ зүбшэн хэлсэ, тиигээд Россин Федерацийн Правительствата энэ үүсхэлымнай дэмжыг гэжэ тэрэниие гуйһан байна.

Буряад Республикын Президентын-Правительствын хэблэлэй албан.

ХУДАЛДАА НАЙМААНАЙ ЭРЬЕСЭ ДЭЭШЭЛЭЭ

Республикын эд хэрэглэлгын дэлгүүрэй хүгжэлтын 2008 оной түрүүшын хахад жэлэй дүнгүүд согсологдобо.

Энэ хугасаада рознично худалдаа наймаанай эрьесэ 29104,2 млн. түхэригтэ хүрөө, энэнь үнгэрһэн жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, 9,3 процентээр үлүү болоно гэжэ энэ документ соо тэмдэглэгдээ. Рознично худалдаа наймаанай эрьесэдэ эдэ хоолой зүйлнүүд 56,6 процентые эзэлнэ. Бэшэниинь эд бараан болон бусад эд хэрэгсэлнүүд болоно. Үн-

гэрһэн жэлэй энэ үеынхитэй сасуулхада, эдэ хоолой зүйлнүүдые худалдалгын хэмжээн 0,4 процентээр доошолоо, харин эд хэрэгсэлнүүдые наймаалага эды шэнээнээр дээшэлһэн байна. Байгша оной түрүүшын хахад жэлэй туршада ниитын эдэ хоолой эрьесэ 1640,6 млн. түхэригтэ хүрөө, тиихэдэ нёдондонойхидо орходоо, 13,7 процентээр дээшэлһэн болоно.

Буряад Республикын Президентын-Правительствын хэблэлэй албан.

«Байгалай регион. Зочид буудалнуудай хэрэг байдал хүгжөөлгэ, тэдэниие хэрэглэжэ, олзын хэрэг эрхилэлгэ, энэ хэрэгэй шийдхэгдээгүй асуудалнууд, холын хараа түсэбүүд» гэхэн эрдэмэй-практическа конференци манай эндэ үнгэргэгдэбэ. Ярославль, Москва, Санкт-Петербург, Саранск, Эрхүү хотонуудай олзын хэрэг эрхилэгшэд тэрэндэ олоороо хабаадаа.

ЗОЧИД БУУДАЛНУУДЫЕ ЗОХИСОТОЙ ЯАГАД БОЛГОХОБ?

Эрээдүйдэ аяншалгын түб болохо гэжэ Байгал далайе соносохоной удаа Буряад орондо бүхы дэлхэйн гүрэнүүдэй анхрал хандуулагданхай байна гэшшэ. Буряад оройн ниислэл хотодо зочид буудалнуудые дээдэ шатада түхээрхэ тухай заабари зүбшэл үгэжэ шадаха, манай эндэхи зочид буудалнуудай байдалда сэнгэлтэ үгэхэ хүнүүд сулараа гэхэдэ болохо.

Улаан-Үдэ хотын захиргаанда энэ конференци нээгдээ. Ниислэл хотын мэргэй уялгануудые дүүргэгшэ В.Г. Гаврилов энэ хэмжээ ябуулгада хабаадаһан айлашадые амаршалаа. Удаань Улаан-Үдын Захиргаанай болон Россин зочид буудалнуудай эблэлэй хоорондо харилсаа холбоон тухай хэлсээндэ гар табилгын ёһолол үнгэргэгдөө. Дээрэ нэрлэгдэн эблэл хадаа коммерческэ бэшэ эмхи болоно. Тэрэнь бурдэлдэ олон зочид буудалнууд, хүн зоние хангадаг предпритинууд ороно. Иймэ предпритинуудай аша тухые нэрлэгдэгшэ эблэл эдбхитэйгээр хамгаална.

Тус эблэл хуули зохёолгын болон гүйсэдхэхы засагай федеральна болон региональна зургаануудтай холбоо барилсаатайгаар хүдэлнэ.

Тиихэдэ зочид буудалнуудай болон ресторануудай уласхоорондын эблэлтэй, аяншалгын халбарийн предпритинуудай Россин холбоонтой нягта харилсаатай юм. Энэ эблэлэй вице-президент, гүйсэдхэхы директор А. Ламшин энэ конференцидэ хабаадагшадые эблэлэй зэргэдэ орохыень уриба. Нэрлэгдэгшэ эблэлэй зэргэдэ «Бурятия» гэхэн зочид буудал гансал оронхой. Юуб гэхэдэ, энэмнай федеральна зөөрийн мэдэлдэ байһан объект болоно. Республикымнай зочид буудалнууд тэдэнэй

зэргэдэ орохо аргатай, юуб гэхэдэ, манай эндэ Байгалай филиал байна ха юм. Энэ эблэл бүхыдөө 7 филиалнуудтай юм. Нэрлэгдэгшэ эблэлэй гэшүүд зочид буудалнуудые хүгжөөжэ, олзын хэрэг эрхилхэ тухай номуудые хэблэжэ гаргадаг байна. «Управление персоналом» гэхэн түрүүшын номын үргэн олон уншагдай дунда таранхай. Конференцийн забарлалай үедэ энэ номые дуратайгаар хүнүүд худалдажа абаа. Аллайн-Түбэй, Швейцарийн зочид буудалнуудай талаар олзын хэрэг эрхилхэ кадрнуудые бэлдэдэг хургуулийн вице-президент Эрик Хофман манай эндэхи зочид буудалнуудай байдал хараад, саашадаа тэдэниие хэрэглэжэ, олзын хэрэг яагаад эрхилхэб гэжэ ханамжаараа хубаалдаһан байна. Энэ хүн мүнөө Грецидэ ажаһууна, өөрөө Швейцарийн эрхэтэн юм. Тэрэ ехэ урагшатайгаар олзын хэрэг эрхилжэ байнхай. Эндэхэ оройн эдэе хоол эрхим найнаар бэлдэдэг мэргэжэлтэдые тэрэ олзо олохо хэрэгтэ хэрэглэнэ.

Конференцидэ хабаадагшад Ивалгын дасан хүрэнэн, Тарбагатайн аймагта ажаһуудаг, хуушан заншалаа баримталдаг шэмээшэгүүдэй ажабайдалтай танилсаһан юм. Айлашад нютагай зочид буудалнуудаар ябажа хараа. Г.А. Ламшинай хэлэлээр, Буряад оройнмнай зочид буудалнууд захидхоноор түхээрэгдэнхэй, дотор таланшыг гоёор шэмээшэгдэнхэй. Зүгөөр хангалань ханаһанда хүрэнэгүй. Тиймэһээ манай эндэхи зочид буудалнуудта хүдэлхэ бэрхэ мэргэжэлтэдые бэлдэхэ гэшшэ тон шухала болоод байна.

Яна КИМ, манай корр. С. ДОНДОКОВАГАЙ фото.

Для Вас и вашей семьи ДОСТОПРИМЕЧАТЕЛЬНОСТИ

ДИМЧИГ-СУМЭ (ХРАМ ВЕЛИКОГО БЛАГА), в переводе - Храм Димчига, главного хозяина горы Алхана.

СЭНДЭМА (ЛЪВИНОЛИКАЯ ДАКИНИ) - хранитель буддийской веры и одновременно женского начала.

ҮҮДЭН-СУМЭ - СКАЛА ХРАМ-ВОРОТА. Жемчужина Алхана, естественная арка, образованная процессом выветривания.

ПРИГЛАШАЕМ ПОСЕТИТЬ АЛХАНАЙ

ДОРЖИ-ПАГМА - Алмазная царевна - супруга «хозяина» Алхана Димчига.

ОЧИЩЕНИЕ ОТ ГРЕХОВ - естественное нагромождение обломков скалы, при прохождении которого человек очищается от грехов.

ЧРЕВО МАТЕРИ (ЭХЫН УМАЙ) - богиня, дарующая детей.

НАРА-ХАЖАД - скала с обширной расщелиной есте-

ственного происхождения. Иногда там раздается музыка, а сквозь расщелину происходит приток космической энергии при медитациях.

ИНФРАСТРУКТУРА ПАРКА

ЮРТОЧНЫЙ ГОРОДОК (9 юрт, каждая рассчитана на 3 человека, юрта для банкетов, холодильник, баня, душевые кабинки).

ВИЗИТНО-ИНФОРМАЦИОННЫЙ ЦЕНТР

Аршан - оздоравливающий и дарующий космическую силу.

К вашим услугам: спортивные площадки, позные и т.д.

В стоимость путевки входят: Проезд в обе стороны. Проживание в коттеджах, трехразовое питание. Экскурсия по Алханая.

Тел.: 8 (3012) 43-45-52
Сот.: 8 924 653-63-36.

БУРЯАД РЕСПУБЛИКЫН ПРЕЗИДЕНТ - ПРАВИТЕЛЬСТВЫН ТҮРҮҮЛЭГШЭ В.НАГОВИЦЫНАЙ ТҮСЭБЛЭЛГЫН ЗҮБЛӨӨНЭЙ ДҮНГҮҮД

Буряад Республикын Президентын пресс-секретарь Александр Дружинин мэдээсэхээр, түсэблэлгын зүблөөндэ Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын Аяшлагын талаар республиканска агентствын хүтэлбэрлэлгын Краснодар ажал хэрэгээр ябажа ерэн дүнгүүд тухай мэдээсэлынь шагнаа, тийгээд Буряад Республикын Экономикын министрствэдэ болон энэ агентствэдэ удаахи түсэблэлгын зүблөөндэ Байгал далайн эрье шадарай газарай участогууды арендэдэ үгэхэ тухай мэдээсэхыень уялгалба.

Зөөрин болон газарай харилсаануудай министр энэ зүблөөндэ Буряад Республикын Правительствын I эр байрын барилгада нүлөөлхэ жасатай хэр харилсан хүдэлжэ байн тухай мэдээсэбэ.

Буряад Республикын экономикын министр правительствын хүдэлмэри болон электронно аргаар бүрихдэгдэдэг документүүдэй эрьсые эмхидхэхэ тухай мэдээсэл хэбэ. Тэрэндэ муниципалына байгуулануудай тоосолгын нийтэ нэгэ арга зохёон хараалхы тус зүблөөндэ даалгагдаба.

Буряад Республикын хүн зоние социальна талаар хамгаалгын министр манай республикада Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай ветеранууды гэр байраар хангалгын байдал тухай Президентэ мэдээсэбэ. Ажабайдалай хэсүү байдалда ороноо үхибүүдэй бэе тамырые шалгах хүдэлмэри эмхидхэлгэдэ мэдүүлгэнүүд хэр үгтэнэб гэжэ элүүрые хамгаалгын министрэй уяланууды дүүргэгшэ республикын толгойлошодо хэлэжэ үгэбэ. Прибайкалийн аймагай Котокель нуурай эрьбэдэ хүнүүдэй загаһа эдэе хоолдо хэрэглэжэ хорлогдонон тухай Президентэ мэдээсэгдэбэ. Буряад Республикын хуралсалай болон эрдэм ухаанай министрэй уяланууды дүүргэгшэ республикын дээдэ тургуулинуудай Россин Федерациин Правительстванаа гүрэнэй дэмжэлгэдэ хүртэхэ конкурсо дабаадалгаар ямар дурадхалуудай орожо байн тухай Президентэ дуулгаба. Вячеслав Наговицын удаахи түсэблэлгын зүблөөндэ Россин МЧС-эй Буряад Республикадахи Главна управлени тэй хамта хуралсалай шэнэ жэлдэ тургуулинууды бэлдэхэ хүдэлмэри хэр ябуулагданаб гэжэ мэдээсэхэ даабари тэрэндэ үгэбэ.

Буряад Республикын Байгалийн нөөснүүдэй министрствэдэ Байгал далайн эрье зүбшаад түбхнэн турбазанууды шалгажа, ажабуудалай голодонууды суглуулжа үгы хэхэ ажал хэр ябуулагданаб гэжэ мэдээсэхыень даалгаба.

Эр бүлын болон хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар республиканска агентствэдэ Вячеслав Наговицын үншэн хүүгэдтэ гэр байра олгохо тухай удаахи түсэблэлгын зүблөөндэ мэдээсэхыень уялгалба.

Буряад Республикын Экономикын министрствэ республикын Худаддаа наймаанай промышленна палататай хамта Монгол ороной хил шадар онсо экономическа зоно байгуула тухай асуудал зүбшэн хэлсэжэ, дурадхалууды оруулха болоо.

Буряад Республикын барилгын болон гэр байрын-коммунальна комплексы шэнэлэлгын министр гэр газарай хүдэлхэ аюултай зононуудта социальна объектуудэй бүхэ байлгы хангах федеральна программы бэелүүлгын хойнооо хинаха даабари Президент үгэбэ.

Буряад Республикын Хүдөө ажахын болон эдэе хоолой министрствэдэ Вячеслав Наговицын манай республикада БАД-ай промышленна үйлдэбэри байгуула тухай дурадхалууды оруулха, тэрэшлэн адууна мал баригаг, зүгөөр ветеринарна талаар малаар шалгалта гаргадаггүй эрхэтэдэе захиргаанай талаар харюусалгада хабаадуула тухай асуудал шийдэхэ, ветеринарна врачнуудай ажал ябуулгын хойнооо хиналта шангадха даабари үгэбэ.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан.

Хото хүдөөгэй нонин ХЭЖЭНГЫН АЙМАГАЙ БАЙДАЛТАЙ ТАНИЛСАБА

Буряад Республикын Президент - Правительствын Түрүүлэгшэ Вячеслав Наговицын Хэжэнгын аймагаар августын 8-да ябажа ербэ.

Хэжэнгын тала дайдаар ажал хэрэгээр ябахадаа, тэрэ Хэжэнгын дасанда хүрэнэ, Улаан-Үдэ - Загарай - Хэжэнгэ - Хори гэлэн автомобильни харгы ямар байдалтай байнаб гэжэ харахан байна. Хэжэнгэ нотагта Вячеслав Наговицын олзын хэрэг эрхилэгшэ О.П. Скворцовой эрхилжэ байн ажал хүдэлмэритэй танилсаа. Тэрэшлэн «Г Пищевик» гэлэн хүдөө ажахын үйлдэбэрин кооператив хэр хүдэлнэб гэжэ орожо харахан байна. Вячеслав Владимирович Хэжэнгэ тосхойной түбэй котельнэ хүрэхэ, мүнөөнэйнь байдалтай танилсаа. Тийхэдэ Могсохон тосхондо «Нархата» гэжэ нэрлэгдэн таряшанай ажахын эздэтэй уулзажа, хөөрлэдэнэ байна. Буряадай Президент Худан гол дээгүүр гараан Хүртэй тосхойной хүүргэ хаража гарла.

Эдэ бүгдээнөө гадна Вячеслав Наговицын Хэжэнгын хургуули-сэсэрлигтэ хүрөө. Аймагай түбтэ Буряадай Президент Хэжэнгын түбэй больницада хүрэхэ, хэрэг байдалтайнь танилсаа. Хэжэнгын лицей хургуулида республикын толгойлошго хүдөөгэй хургуулинуудай директорнуудтэй уулзажа хөөрлэдөө.

Аймагай шийдхэгдээгүй асуудалууд болон тэрэнэй социаль-экономическа хүгжэлтэ тухай Буряадай I Президент Хэжэнгын аймагай эдэбхитэдтэй үнгэргэгдэн зүблөөндэ зүбшэн хэлсээн байна.

ШЭНЭ СЭСЭРЛИГ НЭЭГДЭХЭНЬ

Байгша ондо Бшүүрэй аймагай Шанага нотагта хүүгэдэй сэсэрлиг нээгдэхэ дүтлэнхэй.

Энэ жэлдэ нэрлэгдэгшэ аймагта хүн зоной ажабайдал хайжаруула гэжэ ехэ оролдогто хэгдэнэ. Илангаяа Шанага нотагта шэнэ барилганууд хэгдэжэ байнхай. Мүнөө үедэ столовын байшан нэлбэгдэнэ. Багахан пекарни энэ нотагта иигээд бии болохо ёһотой. Тийхэдэ автозаправочна станци баригдажа байнхай. Наядаа иигээд энэ нотагта хүүгэдэй сэсэрлиг нээгдэжэ, тосхойной ажабайдалда мартагдашагүй үйлэ хэрэг болохонь.

Нотагай барилгашад болон эрдэм хуралсалай управлениин ажахын таһагай бүлэг хүдэлмэрилэгшэд энэ барилгада хабаадуулагдана. Нотагай зон хүүгэдэй сэсэрлигэй байшан тойруулаад хашаа баринан байна. Мүнөө үедэ шэнэ байшангай дотор тань шэмэглэгдэжэ, гоёогдожо байнхай. Шанагын захиргаанай толгойлошго Надежда Будажаповна Ринчиновай хэлэхээр, эдэ объектууд сентябриин 1-дэ ашагалгада тушаагдаха ёһотой.

Буряад Республикын Президентын болон Правительствын хэблэлэй албан. Э.ДАМБАЕВА бэлдэбэ.

ВСТРЕЧА ВЕТЕРАНОВ – ЧЕКИСТОВ

Традиционный ежегодный обмен делегациями ветеранов органов безопасности Бурятии и Монголии прошёл в конце июля. Встречу - 2008 решено было провести на бурятской земле. Во время её протокольной части рассматривались вопросы взаимоотношений ветеранов-чекистов двух стран, которые были в целом положительно оценены.

Состоялся конструктивный обмен мнениями по поводу взаимодействия двух ветеранских организаций и его пер-

спектив. Было отмечено, что эти связи вносят позитивный вклад в дело укрепления дружественных отношений между Россией и Монголией.

Большая часть из 11-ти гостей ветеранов Главного разведывательного управления, прибывших по приглашению коллег из Бурятии, в республике впервые. Делегация была предложена насыщенная культурная программа, включающая в себя экскурсию по городу Улан-Удэ, посещение п.Селенгинск, Иволгинского дацана,

выезд на турбазу спортивного общества «Динамо».

Руководитель монгольской группы Ш.Лахавасурэн выразил искреннюю признательность коллегам за тёплый и содержательный приём. По завершении встречи стороны договорились о дальнейшем сотрудничестве.

Пресс-служба Управления ФСБ России по Республике Бурятия.

ХАНИ БАРИСААНАЙ БҮХЭДЭЛХЭЙН УРИЛДААН

Тэмэндэ Улаан-Үдэ хотын Советүүдэй талай дээрэ улаан-үдынхид, спортсменууд, олонийтэ, фольклорно ансамблийн гэшүүд Хани барисаанай бүхэдэлхэйн урилдаанда хабаадагшадые хани халуунаар угтаба. Олон ороной тугууды намилзуулхан, гартаа галтай факел баринан, спортивна хубсалатай элдэб гүрэнэй, хариин, Россин болон республикануудай урилдаанад талай дээрэ эрхэгдэнэ, Улаан-Үдынмай хүн зон, мэдээжэ спортсменууд амаршалга хүргэбэ, тэдэндэ амжалта хүсэбэ.

«Хани барисаанай бүхэдэлхэйн урилдаан» гэжэ нэрлэгдэн факельна эстафетэ 70 гаран оронуудта эмхидхэгдэнэ. 2008 ондо, зунай Олимпийн жэлдэ Росси дотор 120 хото городуудаар, хамта дээрэ 19000 километр зайдэ эстафетэ үнгэржэ байна. Москва майн 10-да зүүлжэ дабшан эб найрамдал, хани барисаа хамгаалагшад августын эхээр

манай республикын хойто зүг хүрөөд, Улаан-Үдэ ерэнэ байна.

Нёдондо тагаалал болонон бэлигтэй спортсмен, дуу бэшэгшэ, эб найрамдал хамгаалагшад, гурубагша Шри Чинмойн үүсхэлээр эхилэн энэ эстафетые Росспорт, Хүнгэн атлетикээр бүхэроссин федераци, «Альфа - Бизнесарант» корпораци, РФ-гэй аюулгүй байдалай, хамгаалалтын, хуули сахилгын асуудалуудаар академи дэмжэбэ.

«Тоонто», «Магтаал», ород ансамблнуудай артистууд амаршалгын дуу хадагтайгаар, хилээмэ дабхатайгаар - ород, буряад ёһо заншалаар угтажа, дуун бэлэгүүдэ бариба, ёохор хатартаа айлшадые уриба. Суута спортсмен Геннадий Темников баярай үгэнүүдэ хэлэб. Эндэ хабаадагшад галаар соробхилон факел хайн ханаа хүсэлтэйгөөр бэе бээдэ дамжуулаа.

Бэлигма ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: факельна эстафетын үедэ. Д.АЛТАЕВАЙ фото.

ХУНГАЛТАДА ХАБААДАХА ХҮСЭЛТЭЙ

Байгша оной октябрь нагада хотын ба хүдөө нотагуудай өөһэдэн хүтэлбэрийн захиргаанай гулваанарай болон депутатуудай хунгалта болохонь. «Справедливая Россия» гэлэн парти энэ хунгалтада зориулжа, хаяхана конференци үнгэргөө. Эндэ республикын бүхэ аймагуудай «Справедливая Россия» гэлэн партиин түлөөлэгшэд ерэнэ байна. Тус партиин Буряадай региональна таһагай түрүүлэгшэнэр Иринчей Эдуардович Матханов, Сергей Георгиевич Мезенин конференци нээбэ.

«Справедливая Россия» гэлэн партиин ерэхэ хунгалтада амжалтатайгаар хабаадаха, партинаа өөһэдэн хүтэлбэрийн захиргаанай гулаа болон депутат болохо хүсэлтэй кандидатууды элүүрүүлжэ, хунгалтын бюлеть соо оруулха гэхэ мэтэ

Кандидатууды баталха үедэ

тын асуудалууд энэ хэлсэгдэбэ. Ньюса дуунуудай хүсөөр кандидатууд баталагдана байна. Республикын аймагууд соо хун-

гагшадай тоо бүрихэлэй ажал нарижуулан шангадхаа шухала гэжэ хэлсэгдэбэ. Эржена БАТОРОВА.

ПРОФСОЮЗНА ХҮДЭЛМЭРИЛЭГШЭДЭЙ ЗҮБЛӨӨН

Эдэ үдэрнүүдтэ Байгалай эрье дээрэ «Байкальские зори-2008» гэлэн регион хоорондын профсоюзна лагер ажалаа ябуулжа байна. Буряадай гүрэнэй университедтэй оюугадай профком тус лагерин эмхидхэгшэд болоно. Эдэнэр байгша оной хабар Буряад Республикын Эрдэмэй хуралсалай министрствын грант дийлэнэ байна.

Тува, Кемерово, Самара, Томск, Москва, Иркутск гэхэ мэтэ хотонуудай Хакасиин, Буряад Республикын университедүүдэй профсоюзна нэгдэлнүүдэй түлөөлэгшэд эндэ сугларжа, «Профсоюзная мотивация: тактика и стратегия», «Эффективная социальная коммуникация», «Социальное партнерство в вузах» гэлэн темэнүүдээр хуралсал гарана.

Тус лагерта Сибириин округой «Студенческий лидер» гэлэн Бүхэроссин конкурсын хоёрдохы шантань үнгэргэгдэхөөр хараалагдана.

Профсоюзна нэгдэлнүүдэй түлөөлэгшэд эндэ танилсаха, мэдээсээрэ хубаалдахын хажуугаар залуушуулай профсоюзна олимпийн наадануудта, Байгал далайн эрье сэбэрлэлгэдэ, экологическа викторина, Святой Нос гэлэн хаяхад арал руу экскурсида ошохо гэхэ мэтэ хэмжээ ябуулануудта хабаадалсаха.

Лагерин эмхидхэгшэд Буряад соёлой үдэр үнгэргэхэ «Байкальские волны» гэлэн Буряадай гүрэнэй университедтэй оюугадай ансамбль буряад арадай ёһо заншалаа, аялга хайхан дуунуудаа, ханхинама хатарнуудаа элдэб ондоо хотонуудаа ерэнэ айлшадтаа бэлэглэхэ. Бүхэ барилдаан, хур харбалга гэхэ мэтэ буряад арадай заншалта нааданууды Сурхарбаанай хайндэр дээрэ үнгэргэхэ.

Эржена БАТОРОВА. Авторай фото.

УВАЖАЕМЫЕ ЧИТАТЕЛИ!
Продолжается подписка на II полугодие 2008 г. Подписные цены на газету «Буряад үнэн»:

1. «Буряад үнэн» (50901), включая «Дүхэрэг» и «Бизнес-Олзо»:
 - а) с получением на домашний адрес - 284 р. 20 коп.
 - б) с получением в редакции - 67 р. 00 коп.
 - в) с доставкой в организацию - 67 р. 00 коп.
2. «Буряад үнэн» - «Дүхэрэг» (73877)
 - а) с получением на домашний адрес - 146р.88 коп.
 - б) с получением в редакции - 67 р. 00 коп.
 - в) с доставкой в организацию - 67 р. 00 коп.
3. «Бизнес-Олзо» (31111)
 - а) с получением на домашний адрес - 73 р.28 коп.
 - б) с получением в редакции - 40 р. 00 коп.
 - в) с доставкой в организацию - 54 р. 00 коп.
 Сообщаем нашим читателям, проживающим в Забайкальской и Иркутской областях, что подписка на газету «Буряад үнэн - Дүхэрэг» принимается во всех почтовых отделениях на территории этих областей. Оставляйте с нами до конца 2008 года. Обращаться в Издательский Дом «Буряад үнэн», ул. Каландаришвили, 23, каб. 16 (отдел подписки). Наш телефон: 21-50-52.

ШЭНЭ ГУРИМ ШЭНЖЭЛЖЭ ҮЗЭХЭ

Эрдэм хуралсалда нэбтэрүүлэгдэжэ байгаа шэнэлтэнүүд тушаа тон шухала хөөрөлдөөн Буряад Республикын Арадай Хуралай депутатуудай хабаадалгатайгаар тээмэндэ үнгэрөө. Кабанскын болон Загарайн аймагуудай, мүн Улаан-Үдын хуралсалай управленин дарганар, хургуулиин директорнууд "түхэрэн шэрээ" дээрэ нэбтэрүүлэгдэжэ бэрхшээлтэ талануудыг зүбшэн хэлсэһэн байна.

Олонхи асуудалнууд гол түлэб хургуулида даалгагдаг жасын хэмжээнтэй хабаатай гээд элирбэ. РБ-гэй Арадай Хуралай Түрүүлэгшын уялануудыг дааша Александр Кореневай хэлэһээр, Кабанскын аймагай Селенгинск тосхоной хургуулиин жаса 2007 оной сентябриин 1-дэ 20 млн. 618 мянган түхэриг байгаа наа, байгша оной нормативаар - 13 млн. 254 мянган түхэриг хүрэтэр унанхай. Харин тийхэдэ адли тоотой хурагшадтай Кабанскын юрэнхы хуралсалай дунда хургуулиин жаса 160 процентээр нэмэгдээ. Энэнь хотын түхэлтэй тосхон болон хүдөө нутаг гэнэн хоёр илгаанаа дулдыдана. Юундэб гэхэдэ, хуралсалай эмхинүүд хотын ба хүдөөгэй гээд хубаарна. Эгээл энээнһээ уламжалан, Буряад Республикын норматив тухай хуули тогтоогдон абтаһан байгаа. Нормативай ёһоор, хүдөөгэй хургуулинуудта 23790 түхэриг нэгэ хурагшадта шэглүүлэгдэнэ, харин хотын хургуулинууд руу 12600 түхэриг.

Хүнэй тооһоо салын дулдыдаха гэнэн шэнэ гурим багшанарыг хэсүү байдалтай ушаруула, илангаяа 10 жэлэй үмэнэ иимэ гурим нэбтэрүүлэгдэһэн наа, бидэ угаа ехээр баярлаха нэмди, - гээд, Кабанскын хуралсалай управленин дарга Александр Сулов ханаата болон. Харин мүнөө үхибүүдэй тоо үсөөн болонхой бшуу. Тиймэһээ багшанар саашадаа хүдэлхэ урмаяа бууранхай, олонхинь хургуулиа орхихо хүсэлтэй байһанаа мэдүүлнэ.

Тон шахардуу байдал Улаан-Үдын хургуулинуудта үзэгдэнэ. Хуралсалай шэнэ ханада аяар 60 миллион түхэриг дутагдажа байна. Хотын нормативай хэмжээ дээшлүүлхэ хэрэгтэй, юуб гэхэдэ, багшанараа алдажа болохобди, - гээд, Улаан-Үдын хуралсалай управленин дарга Светлана Трифонова мэдүүлбэ.

"Адли тэгшэ салын абалгыг тогтоожо, багшанарай хүдэлмэрийн шанар дээшлүүлхэ хүсэлтэйгээр хэгдэһэн хубилалтанууд хурагшадтай тоо доошолуудха, мүн салынгайн хэмжээ хороохо хойшолонтой байшаба. Харин урид иимэ үзэгдэл төхөөлдөхөгү гэжэ найдуулагдан байгаа", - гэжэ РБ-гэй Арадай Хуралай социальна политикын талаар хорооной түрүүлэгшэ Александр Стопичев хэлэнэ.

Буряадай хуралсалай болон эрдэм ухаанай министрствын экономика болон статистикын таһагай дарга Гарма-Доржи Базаров эдэ бүгэдэ бэрхшээлнүүдыг яагаад шийдхэхэ тухай

ойгуулхадаа, хотын түхэлтэй тосхонуудай хургуулинуудта тусгаар норматив зохёохын аргагүй гэбэ. Харин муниципальна байгуулгын хэмжээн дээрэ заһабарилгын коэффициент оруулжа болон. Жэшээхэдэ, адли тоотой үхибүүдтэй хургуулинууд аад, жасын хэмжээн хоёр ондоо байбалнь, иимэ коэффициент дутадалыень хүсээхэ болон бшуу.

Буряадай Правительствын 209-дэхи тогтоолоор 2007 оной сентябриин 1-хэ юрэнхы хуралсалай хургуулинуудта шэнэ гуримаар салын байгуулха эксперимент нэбтэрүүлэгдэжэ захалаа. Тийн энэ тогтоол дээрэ байгша ондо нэмэлтэ 106-дахи тогтоол абтаа бэлэй. Энэнь муниципальна байгуулгын эрхэ тодорүүлна, заһабарилгын коэффициент оруулгыг хуулиа болгоно.

СанПиная ёһоор, хотын хургуулинуудта класс доторхи үхибүүдэй тоо 25-наа дээшэ байхагүй, харин хүдөөгэй хургуулинуудта 14 үхибүүн зүбшөөгдэнэ. Россия Федерацида ябуулагдажа байгаа Үндэһэн проектын хэмжээн соо классай хүтэлбэрлэгшэдыг урмашуулаха хэрэг нэбтэрүүлэгдэһэн ааб даа. Энэниие хараалан тооложо, хүдөөгэй хургуулинуудай классай тодо тоо элирүүлэгдээ бэлэй.

Хуралсалай болон эрдэм ухаанай министрэй орлогшо Валерий Сергеевэй тэмдэглэһээр, эксперимент нэбтэрүүлгэ эхилхэдэмнай, тон олон асуудалнууд хүдөөдэ тобойн гараа һэн, илангаяа үсөөн тоотой үхибүүдтэй хургуулинуудта. Энэ бэрхшээл РБ-гэй Арадай Хуралай туһаламжар шийдхэгдээ бэлэй. Харин мүнөө хотодо болон хотын түхэлтэй тосхонуудай хургуулинуудта мүн лэ бэрхшээл үзэгдэжэ байна. Тиймэһээ саашадаа иимэ бэрхшээлтэй ушархагүйн тулада, нэгэмүһэн зүб шийдхэбэридэ эрхэ шухала. Хургуули бүхэндэ онсо хандаса байха ёһотой. Гансашы салын үгэлгын шэнэ гуримтай бэшэ, мүн үхибүүдэй тоогой хэмжээнтэй сэхэ хабаатай бэршээлнүүд гаража ерэнэ. Арга боломжонудыг бэдэрэлгэндэмнай муниципальна байгуулануудтай толгойлогшод мүн лэ хубитаяа оруулхыень уряалнабди.

Кабанскын аймагта мүн лэ олон бэрхшээл байна. Аймагай хуралсалай Управленин дарга Александр Суловай хэлэһээр, аймагай хургуулинуудта хуралсалай шэнэ ханада 17 миллион түхэриг хэрэгтэй. 9 миллион түхэриг министрство һомолно, харин бэшэ 8 миллион түхэриг

өөһэдөө бэдэрхэ болонобди. Хургуулинуудай хүдэлмэрилэгшэдыг үсөөлхэ талаар хургуулиин директорнуудтэй ажал ябуулабди. Энэ хэрэг тон орёо гээд мэдэһэбди. Мүнгэ зүб мүрөөр гаргашалха, гамнаха тухай олон үгэнүүд хэлэгдэнэ. Хуралсалда мүнгээ гамнаад, саашадаа ямар байдалтай ушархабиди?

Кабанскын аймагай Селенгинск тосхоной гимназийн директор Галина Чибышевагай ханамжаар, лицей, гимнази, хургуули-сад гэнэн хургуулинуудта тусхай норматив байгуулха хэрэгтэй. Юундэб гэхэдэ, иимэ хургуулинууд үнэмшэлгээ хамгаална, нэрэдэ хүрэмэ байна. Тиймэһээ ондоо гуримаар мүнгэ абаха ёһотой. Нормативай бүридэдэ мүн бага үхибүүдэй сүлөө саг үнгэрэгдэһэн кружокуудыг орууланхай. Энэньшые буруу. Коэффициент хубилгамаар болгоохо шухала, юундэб гэхэдэ, хараалагдаагүй гаргашанууд гараад лэ ерэдэг ха юм. Дүрбэ харын туршда бидэ шэнэлтэнүүдыг дүүрэн худхаад, гол зорилгоёошые олохоёо, ойгохоёо болёобди. Хүнэй тоогоор мүнгэ һомолгон гол түлэб хургуулинуудыг бээ даагаад хүдэлхэ тээшэ шэглүүлхэ байгаа. Багшанарыг урмашуулабди, юундэ хуралсалай эмхинүүдыг урмашуулаһагүйбиди? Хургуулиин хүгжэлтэдэ гээд һомологдоһон жаса хүгжэлтэдэ наад ушаруулаха болон. Юундэб гэхэдэ, багшын мэргэжэлээ дээшлүүлхэ хэрэгтэ жасаһаа гаргашалагдаха. Теэд хайрата жасамнай мүн лэ гантай болохо. Хуралсалда хубилалта мүнөө дээрэ экономистнууд хэнэ, харин багшанар бээ дээрэ үзэжэ байнабди. Хуралсалай министрствын дэргэдэ багшанарһаа бүридэһэн совет байха ёһотой. Хэндэ иимэ хубилалтанууд хэгдэнэб? Хуралсалда!

Загарайн аймагта 36 хургуули тоологдоно, тэдэнэй 5-ийн тосхонуудта оршоно. Аймагай хургуулинуудта 13 миллион түхэриг дутагдажа байна. Заһабарилгын коэффициент оруулабди. Үсөөн үхибүүдтэй хургуулинуудыг хаагаабди. Хургуулиин дэргэдэхи интернадууд, лицейнүүд болон хургуули-саадууднай нормативта хараалагданагүй. Энэ бэрхшээлдэ шийдхэбэри бэдэрнэбди, - гэжэ Загарайн аймагай хуралсалай управленин дарга Татьяна Дугарова дуулгана.

Эдэ бэрхшээл хамтаран шийдхэхээр бэлэнбди гээд, Буряадай Арадай Хуралай депутатууд найдуулба. "Сессидээршые зүбшэн хаража болон", - гээд РБ-гэй Арадай Хуралай депутат Владимир Гейдебрект дурадхана. "Шэнэлтэ эхилхын урда зүб ба бурууень шэнжэлжэ үзэхэ ёһотой байгаабди", - гээд Сергей Мезенин хануулна.

Сарюна ЭРДЫНЕЕВА.
Авторай фото-зурагууд.

Александр Стопичев,
Александр Коренев

Галина
Чибышева

Депутатууд дурадхалнуудта
оруулна

хуралсалай жэлые угтуулан

ТУНА ХАЙРАЯА ҮЗҮҮЛЫТ

Тулгоур байдалтай бүлэнүүдэй хүүгэдтэ туһалха гэнэн зорилготойгоор «хуралсалай набат» гэжэ акци Улаан-Үдэдэ үнгэрнэ. Тус акци июлиин 22-һоо сентябриин 15 болотор үнгэрхэ. Тиймэһээ хотын захиргаан хотын ажалуугшадые энэ дэмбэрэлтэ хэрэгтэ хабаадалсаһыень урина.

Хотын районуудай захиргаануудта туһаламжын жасанууд нээгдэнхэй. Эндэ сугларһан мүнгэндэ портфельнүүд, учебнигүүд, хубсаһан, гутал абтаха, һүүлээрнь хүүгэдтэ тарагдаха юм.

Иимэ хаягаар жасануудта хандажа болон:

1) Октябрьска районной захиргаан (Павлова, 1), каб. 26а, телефон: 43-63-63, 43-63-14 - Баторов Сергей Львович.

2) Советскэ районной захиргаан (Советская, 23), каб.34, телефон: 21-39-66, Белоусова Галина Демьяновна.

3) Железнодорожно районной захиргаан (Октябрьская, 23), каб. 34, телефон: 44-79-95, Хрестань Андрей Николаевич.

4) Хотын ниитын политикын талаар хороон (Ленина, 54), каб. 60, телефон: 21-19-32.

Акциин дүнгүүд августын 29-дэ согсологдохо юм.

Мүнөө ниислэл түб хотодо 13196 хургуулиин наһанай хүүгэд бии. Тэдэнэрэй 2500-ниинь ехэ тулгоур байдалтай. Августын 10-наа эхилээд августын 20-ёод гаратар хотын парикмахерсканууд соо 581 үхибүүн үһэ зүһээ абхуулха аргатай байха.

Хотын хургуулинуудай материално-техническэ базын шэнэлэлгэдэ 61 миллион түхэриг һомологдоһон байна. Энэ мүнгэндэ хургуулинуудта һэльбэн шэнэлэлгэ хэгдэхээр хараалагдана. Августын 25-да хотын хургуулинууд хуралсалдаа тон бэлэн болоод байха. Энээн тухай хотын захиргаанай брифингдэ мэрэй ниитын талаар орлогшо Михаил Ян хэлэһэн байна.

Янжам ЖАПОВА.
Авторай фото.

Хонгоодорнуудай уулзалга

Уулын улагдай уулзалгада
 Үлгэн дэлхэйнгээ арад зоние
 Үнэн зүрхэнөөнь хүндэлэе! гэнэн найхан үгэнүүдээр аглаг үндэр хадата, арбан гурбан залаатай Аха нютагай хүн зон хүндэтэ айлшадаа угтаба. Хаан уулын хормойдо Сэнсын голой талада хонгоодор угсаатан сугларба. Түнхэнэй, Захааминай, Алайрай, Хүбсэгэлэй, Ахын хонгоодорнууд наймадахияа үнгэргэгдэжэ байһан «Уулын улагдай уулзалгада» хабаадаа. Энэ үедэ «Эб модонной наадан» эмхидхэгдээ. Энэ хадаа гүрэнэй хилын хоёр талаар ажамидардаг буряад ба монгол угсаатанай хани барисаагаа бүхэжүүлхын тула үнгэргэгдэжэ байдаг түүхэтэ хайндэр гэшэ.

АЙ ГОЁ НАЙР - АХАДА

Эб модон холбогдоо

Ахын аймагай улад зон найрта хабаадахая ерэнэн айлшадаа нютагайнгаа эхиндэ угтан абаа. Холын Аха нютаг ерэнэн айлшан бүхэндэ гол анхарал хандуулагдаа. Мүн байгаали өөрынгөө онсо маяг харуулаа. Хэдэн үдэр амар заяа үзүүлхээ болиһон хура бороо нааданай ханхинахада тогтоо. Сорогой хойто талада үдэр бүри гурбан тохорюунай ерэжэ буугаад сэнгэжэ байлга, харгыгаар ябаһан айлшадта элээр харагдажа байгаа. Тийгэжэ Орлигһоо тээ наахана айлшадтай урда хойгуур нэгэ бэшэ ан гүрөөлэй гүйдэхэнь гайхалтай болошоо. Орлигһоо Сэнсын тала хүрэдэг харгын захата үшөө һонин ушар тохёолдоо. Харгыһаа оройдоол 50-яад метр саана, хадын хормойн шулуун дээрэ гурбан багахан шаб шара үнгэд хүн зонһоо айнгүй, тэдэниие хаража хэбтээ һэн.

Уридшалан хэлээ һаа, найр нааданай эсэстээ хүрэжэ байхада, тэнгэри шангаар дуугаржа, түргэн аадар бороо ороод гарашоо бэлэй. Удангүй сэлмэжэ, сугларагшадтай үзэмжэдэ хоёр дабхар үнгэтэ найхан һолонго наадаба. Иимэ найхан гү, али ахынхяр хэлээ һаа, ай гоё нааданай үнгэрхэдэ, байгаали баясалсажа байгаа.

Найр наадан заншалта үргэл мүргэлһөө эхилээ. Ахын үндэр һаһатай таабайнар, үндэр ноёд Хаан уулада гаража, сан табяад, найрай эхилһэниие гэршэлээ. Хонгоодорнууд хун шубуун гарбалтай гэжэ мэдэнбди. Иимэ найрай боложо байхада хун шубуунда мүргэнгүй яалай. Алайрай, Түнхэнэй, Захааминай, Хүбсэгэлэй аймагай түлөөлэгшэд нэрэтэ сэргэнүүдые һуулгаһан байгаа. Тэрээндээ хадагуудаа аймагай түлөөлэгшэд уяһан байна.

- Манай уулзалга эб хамта саашадаа хүгжэхэ хэрэгтэ, арад зонийнгоо, элинсэг хулинсагайнгаа түүхэ улам гүнзэгыгөөр шудалха шэнжэлгэдэ аргагүй ехэ түлхисэ болоно. Хаан уулын хормойдо хүндэтэ айлшадые угтажа буулгахада, ай гоё байна,- гээд, Ахын аймагай толгойлогшо Баир Шарастепанов баярай үгэ соо тэмдэглээ.

Айлшад баярай үгэнүүдые олоор хэлээ. Сэнсэ голой эрьедэ урган бодоһон һэеы гэрнүүдээ «Хонгоодорой отог» гээд тэмдэглээ. «Тэндэ хоноходо, газра эдеэлхэдэ ехэ гоё амтатый байна»,- гээд айлшад хэлээ.

Найрай зөөхэй шанагдажа, сугларһан бүхы уладта хүртөө. «Иимэ ехээр зөөхэй шанадагые үшөө хараагүйб. Амтатый байна. Мүнөө тогоошондо хүрэжэ баярые хүргэхэм, яагаад шанаһаниинь мэдэжэ абахам»,- гээд Сорогой һууринай Сэсэгма басаган хэлэнэ.

Монголой Хүбсэгэлэй аймагай түлөөлэгшэд эб модоёо асарба. «Нёдондо жэлдэ «25 модонной наадан» манай нютагта болоо. Тийгэжэ энэ эб модон маанадта үлэнэн байна»,- гээд, Үлзы Жаргал хэлэнэ. Хүбсэгэлэй түлөөлэгшэд эб модоёо холбобо.

Энэ найрта Хүбсэгэлэй аймагһаа хорёод айлшад буугаа. «Үшөөшье олон байха һэмди. Хура бороо ехээр орожо, гол мүрэнүүднай үерлөө. Аймагаймнай холо нютагуудай хүнүүд уһаа гаталжа шадаагүй»,- гээд Дамдин хэлэнэ.

«Найрай Дангина» гэнэн мүрысөөн олоной анхарал татаа. Эндэ гоё гурбан хонгоодор басагад мүрысөө. Нэн түрүүн гэдэ танилсуулжа, нютагайнгаа найхан шэнжые магтан уриха даа-баритай байгаа. Удаань дуу дуулаха, хатарха, арадай хубсаһа харуулха мүрысөөнүүдтэ хабаадагша бүхэн шадалтайгаар дабажа гараа. «Найрай Дангина» хүндэтэ нэрэ зэргэдэ Ахын аймагай түлөөлэгшэ Валентина Сайбанова хүртөө. Буряадай гүрэнэй университетэй энэ оюутан 2006 ондо республиканска «Дангина-Гэсэр» гэнэн конкурсно түрүүлжэ гараһан түүхэтэй. «Алтаргана» гэнэн хайндэрэй «Дангина» гэнэн конкурсно эрхимээр хабааһан Түнхэнэй аймагай Светлана Сагалуева болон Захааминай аймагай Елена Шагдулова гэгшэд шангай һууринуудые эзэлээ.

Арадай дуунай конкурсно илагшадые дүрбэн бүлэгтэ хубаагаа. Хонгёо хоолойтой хабаадагшад бороогой оротор дуунуудаа хангюурдаа. Татьяна Балданова, Долгор Георгинова, Бадма Цыренович Габанов, Валентина Наханцакова (булта Ахын аймаг), Вячеслав Цырендоржиев, Василий Бильтагуров, Сэдэб Конякова (булта Түнхэн), Елена Шагдулова, Татьяна Шагдулова, Юрий Шагдуоров, Виктор Самбуев (булта Захаамин) илагшадтай тоодо оролсоо.

Ташуур томолгын мүрысөөн мүн лэ олоной анхарал татаа. «Эрэ хүн моритой байха ёһотой юм. Геэд ташуургүй эрэ хүн эрэ бэшэ. Тиймээ, мүрысөөнэй залушуул ташуур ямараар томоноб, шадана гү, али үгы гү гэжэ эндэ элирүүлэгдэнэ. Хүн бүхэндэ хэдэн саг үгтэнэ, мүн ямараар томоһыень хаража үзэнбди»,- гээд, Ахын аймагай хүдөө ажахын таһагые даагша Булат Балданов хэлэнэ. Энэ мүрысөөндэ Түнхэнэй аймагай түлөөлэгшэ Альберт Содбоев шадамар бэрхээр томоо.

Борис БАЛДАНОВ.
 Авторай фото-зурагууд.

(Үргэлжэлэлын хожом гараха).

Найрай дангина
 Валентина Сайбанова

Светлана
 Сагалуева

Елена
 Шагдулова

Буряадай арадай поэт, журналист Алексей БАДАЕВАЙ 80 наһанай ойдо

ПОЛКЫН ТУГНАА ЭХИТЭЙ ШҮЛЭГҮҮД

Буряадай арадай поэт Алексей Бадаев 80 наһаяа угтажа байнхай. Илангаяа поэт хүндэ энэ бага болзор бэшэ, наһанайнь зүргэнүүд.

Олон ургажа байһан модон шэнги олон болоһон зүргэнүүдтэй. Харин ямаршые юумэн эшэ үндэһэтэй байдаг гэжэ мэдэнбди. Бүри заахан ябахандаа, Лыгсэг хүбүүн хэдышые даруу зан абаритай байбашье, үльгэр онтохонуудые, таабаринуудые шагнаха, шагнаһанаа хөөрэхэ дуратай байгаа. Бүри дайн сэрэгэй эхилхэе урид һонюуша, ажалша хүбүүн Үргэн Оронгын эрье шадар хүмүүжэн ургаһан гайхамшагта шүлэгшэн Баваасан Аби-дубай бэшэһэн үльгэрнүүдтэ, шүлэгүүдтэ дурлаһан юм. Удаань Намжил Балданогой зохёолнуудые уншажа, ямар бэ даа шэдитэ утаһануудаар татууһан мэтэ Хоца Намсараев, Аполлон Шадаев болон бусадай бэшэһэн зохёолнуудаар һонирхожо, оршон тойроноо сасуутанһаа холо ондоо мэдэрэлээр харадаг байгаа. Дайнай һүүлээрхи хүшэр хүндэ байдалда даб гэнээр лэ наһанайнгаа мэргэжэл олохо гэсэнэнь бэлэн бэшэ байгаа һэн ааб даа.

Гайхамшагта гайшалхы тэрэнэй замынь Габьяата шагналаар оромни шэлээ юм

гэнэн мүрнүүд юрэ бэшгэдэһэн бэшэ гэжэ харанабди. Юуб гэжэдэ, дайн сэрэгэй хүрөөтэ жэлнүүдтэ Эхэ орон, Совет Арми, Эсэрын дайнда иалалта гэнэн үгэнүүд тэрэнэй ухаан бодолдо онсо ойлгосо болоһон байгаа. Эндэ баһал поэдэй хоёр техникескэ дунда эрдэмэй һургуули дүүргэһэниинь өөрын ухахатай байгаа ха юм.

1959 ондо Москвада үнгэргэгдэхэ соёл, искусствын декадада бэлдэхэлгын үедэ «Буряад-Монголой үнэн» сониндо хүдэлхэн тухайгаа иигэжэ һанан дурдана.

- Бэлигтэй уран зохёолшо Ширав-Сэнгэ Бадлуевтай соёлой таһагта сугтаа хүдэлөөбди. Илангаяа Соёлой үдэрнүүдтэ бэлдэхэлгэ тухай материалнуудые бэшэхэнь хүндэ байгаа. Юуб гэжэдэ, тэрэ үе сагта дээрэһэн тон шанга хиналта табигдаһан байгаа. Ямар нэгэ хүнэй зохёохы ажал тухай бэшэхэдэ, үлүү

юумэ, өөрынгөө бодол бэшэхын аргагүй байгаа ха юм даа. Харин мүнөө саг уран зохёолшондо, журналистнуудта тон ехэ арга боломжо үгэнэ. Энэ үгтэһэн эрхээ дүүрэн хэрэглэжэ шадаа һаамнай, һайн бэлэй. Түрэл сониндоо дүрбэн жэлэй туршада хүдэлөөд, 1960 ондо Москва М.Горькийн нэрэмжэтэ Литературна институттай дэргэдэхи хоёр жэлэй һуралсада эльгээгдэһэн байнаб. Удаань Буряадайнгаа телевиденидэ буряад хэлэн дээрэ соёлой, уран зохёолой ахмад редактораар хорин зургаан жэлдэ хүдэлөөб. Энэ хугасаада олон юумэ бэшэһэн байнаб.

Мүнөөшье 80 наһандаа Алексей Данилович далайн сэрэгэй авиацион лейтенантын сэхэ нюргые сахижа, олон үгэ хэлэжэ ябадаггүй хүн заңдаа. Наһанайнгаа нүхэр Цыжиб Очировнагаяа ашануудаа машинадаа һуулгаад, Олзон нютагаа ошодог. Тийхэдэ наһанайнь намтар соо мартагдахагүйгөөр ороһон Намжил Гармаевич Балданогой аша тухые һанажа, баярай үгэнүүдые

зүрхэндөө абажа ябадаг. Мүн лэ үбгэ эсгэнэрэйнгээ, абынгаа буусада хүрээжэ, зүрхэ сэдхэлээ уяруулжа, шэнэ шэнэ шүлэгүүдые бэшэдэг.

Һаяхан Буряадай номой хэблэлээр гараһан хоёр боти номой иимэ мүрнүүдые уншажа боломоор.

**Буурай баранаа тэнжэһэн
Бууса дээрэ һая зогсооб.
Хатаһан үбһэнэй һарг
гэхэдэ
Халта юундэшые сошооб.**

**Арюун сэлмэг дурдалгаа
Абтажа нэрээ ариад гэб.
Урагша хойшоошые хэмжэһэн
Унаган добоо тэбэрэб.**

Ямаршые хүнэй ажабайдал бүхы наһан соонь тоонто нютагтай нягта холбоотой байдаг гэнэн нангин үгэнүүдые дахин дахин гэршэлжэ, бүхэли наһа багтаһан шүлэгүүд мүнэдэлхэн гэжэ харанабди. Алексей Данилович дүшөөд номуудай автор. Шүлэгүүдыень манай гүрэнэй мэдээжэ поэдүүд ород хэлэндэ оруулаһан. Тэдэнэй заримыень дурдабал, Ю.Румянцев, О.Дмитриев, Р.Казакова, В.Костров, Н.Матвеева, В.Стрелков, В.Липатов болон бусад болоно. Зохёолнууд тухайнь манай мэдээжэ шэнжэлэгшэд өөр өөрынгөө һанамжануудые бэшэһэн, бэшэдэг. Гада олон тоото дуунуудай автор. Мүн лэ мэдээжэ композиторнуудай арад зоной дунда үргэнөөр дуулагдадаг дуунуудые бэшэнхэй гээд мэдэнбди.

Алексей Бадаевтай шүлэгүүд олонхи ушарта хүнэй сэдхэл зүрхэнэй баялиг, зориг эрмэлзэл зүбөөр ойлгожо, Эхэ нютагтаа, орондоо туһатай, эрхэтэн мэдэрэлтэй болохо гэнэн мэдэрэл дээрэ мүнэдэлдэг. Гэбэшые поэт шог дуунуудые бэшэдэг гэжэ мэдэгшэд үсөөн байха, тиимэ-

һээ «Яхабиб?» гэнэн дуунтайнь танилсуулаа:

**Архи гэшэ дуран гээ,
Амсаад, һогтоод жаргаалби.
Хазаргүйхэн архига
Хазуулашоо һаа, яхабиб?
Архигүйгөөр ябуужам
Амаргүйгөөр яхабиб?
Дуран гэшэ архи гээ,
Дурлаад, һогтоод**

**жаргаалби.
Хазаргүйхэн дурангаа
Хазуулашоо һаа, яхабиб?
Иимэ һогтуу ябуужам —
Инаг, шамгүй яхабиб?**

Нэгэ үгэнүүдээр хэлэбэл, тон номгон, даруу зантай Алексей Данилович иимэ шог шүлэгшэд, дуушад, уншагшад байха... Би энэ жэшээ харуулахандаа, яһалахан ехэ түүхэтэй буряад уран зохёолнай ёһотойгоор шэнжэлэгдээгүй байһаар гэжэ сэхэ хэлэхэ дуран хүрэнэ. Поэдэй һургаал шүлэгүүдынь досоогоо ехэ хүсэтэй юм. Багад бүхэниинь тайлбарилан хэлэхэ, бэшэхэ болоо һаа, бүхэли замби өөрынгөө нэрэе үргэн, хүнэй сэдхэлэй ульһа дайраха.

**Һайн хүнише баран
хүндэлдэг,
Һайхан гууе һайн хүнтэй
жэшэмээр.**

**Һайн хүн мэтээр,
Һайхан гуун мүндэлдэг,
Һаруула замгаа хани болгон
шэлэмээр.**

Эдэ мүрнүүд соо һайн һайхан дуун, шүлэг, хүн, тэрэнэй наһан бодол ниилэнхэй. Буряадай арадай поэт Алексей Бадаев олон шагналнуудтай, тэрэ тоодо Хани Барисаанай ордентой. Олон арбаад жэлнүүдтэ бэшэһэн шүлэгүүд, номууд, дуунуудынь гансашье манай буряад зоной бэшэ, мүн олон тоото арадуудай зүрхэ сэдхэлые даамай дулаан үгэнүүдээр жэгнэдэг.

Дулгар ДОРЖИЕВА,
поэт, журналист.

ДОМОГ МЭТЭ ОМОГ НАҺАН

Нүхэр тухай үгэ

АБАРГА ХҮСЭТЭЙ ХАҺАНЬ БЭЛЭЙ

...Михаил Максимов аяр дүрбэн жэлэй туршада Номгон далайн долгин соогуур урагша хойшоо, зүүлжэ баруулжаа тамаржа, далайн сэрэгэй флотой албанай ажалые һайн мэдэхэ боложо, албаяа урагшатайгаар дүүргэһээр нютагаа бусажа ерээ һэн.

Эгээл алба хэжэ байха үедөө барилдаагаар үнгэргэгдэдэг олон тоото мүрсысөөнүүдтэ хабаадажа, эрхим дүнгүүдые туйладаг болоһон байгаа. Тэрэ 1950-яад онуудта барилдаагаар сэрэгэй албашадай дунда үнгэргэгдэдэг мүрсысөөнүүдтэ шалгаржа, удаань бүхы Сибириин болон Алас Дурна зүгэй бэрхэ барилдаашадай дундаһаа чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, тэрэниинь Хүндэлэлэй грамотанууд болон бусад олон тэмдэгүүд баталан гэршэлдэг. Номгон океанай долгин соогуур тамаржа, барилдаанда шалгарһан тухай энгэртэ дүүрэн тэмдэгүүдтэй эрһэн матрос Михаил Максимов түрүүшээр район соогоо, удаань республика соогоо барилдаагаар оло дахин шалгарһан, районингоо суглуулагдамал командын бүридэлдэ заатагүй оролсодог һэн. Улаан-Үдэдэ үнгэргэгдэдэг республикын, хэмжээнэй мүрсысөөнүүдтэ оло дахин түрүү һуурида гарадаг болоһон юм.

Михаил Ханзанчинович түрүүшээр Хурамхаанай худалдаа наймаанай эмхинүүдтэ ажалла-

даг байһанаа Буряадай эд хэрэглэгшэдэй союзай районой бэлдэхэлэй конторын директорээр томилогдожо, тэрэ ажалдаа удаан саг соо амжалттайгаар ажаллаад, тэндэһээ наһанайнгаа амаралтада гараһан байна. Залуу ябаханда хүшэр хүндэ юумэн гэжэ байдаггүй һэмнай. Михаил өөрөө «УАЗ-469» тухэлэй машинатай байгаа. Тэрэ өөрынгөө хүсэ тамырые хүнүүдтэ гэршэлхын тула хабтагайнуудые хоёр гараараа дороһоонь тулаад, «УАЗ» машинага бэе дээгүүрээ гүйдэлөөрнй гаргажа туршадаг байһан юм. Иимэ жэгтэй үзэгдэл харахаяа нютагайнь зон олоороо суглардаг бэлэй. Үшөө жараад онуудаар Буряадай гүрэнэй оперо ба баледэй театрай тайзан дээрэ үнгэргэгдэдэг абарга хүсэтэй бүхэшүүлэй хүсые харуулхын түлөө эмхидхэгдэдэг барилдаанда хабаадажа, театрта эрһэн хүн зоние ехэтэ һонирхуулдаг байһан ха. Залуу наһанай омог, домог гэшэмнай энэл бэшэ гү?

ТАЙГЫН ЭЗЭНТЭЙ БАРИЛДАБА

Михаил нютагтаа онсохон ангуушан гэжэ суурхалан. Ой соохи ан амитадай абари зан, аашые эртэһэн мэдэжэ абанан Михаил ангуушан залуухан эвенк ангуушание дахуулаад, хэрмэ олзоборилхо зоригтойшуул Дэрээнэй үндэр хадын орбёлануудай дундуур агнуури эрхилбэ.

Абья шэмээгүй байһан тайга соо, тээ гэндэ нэгэ мүшэрэй няс гээд хухархан Михайлай шэхэндэ дуудахадал гэбэ. Унишые болонгүй урда тээ ябаһан хэрмэшэ нохойнь һүүлээ хүлнүүдэйнгээ дунда хабшанхай абья шэмээгүйгөөр гүйжэ ерээбэл даа.

Уданшыегүй хадын эгсэ оройһоо аймшагтай томо баабгай гаража эрһээр, зүргэ харгы дээрэ зогсоһон ангуушан тээшэ хурдаар шуумайшаба. Михаил энэ аймшагтай арьятанай зангые үни хада һайн мэдэхэ байгаал даа.

Хэдэн секундын туршада хажууда ерээд, хурса һабараараа Михайлые дайрамсаарнь, нюурын халуун шуһаар сорьёод, удаадахи секундын туршада

зэрлиг амитанай аман соо орохогүйн тула зүүн гараараа хүзүүнь тулган эсэгүүсэрхэхэ зуураа баруун гараараа гуталай түрээ соохи хугагаа абажа үрдээд, дайсанайнгаа хуга руу ябуулжархилай. Баабгайнь муухай шангаар орилхо үедөө ангуушанай хүлые гэмтээжэ үрдихэн байгаа. Шухата байлдаанда шархатаһан арьятанана тэрэ зуура хадын эгсэ хабшал руу түлхижэрхихэн гэдэг. Удаань буугтаа абажа, хойноһоонь нэгэ буугаад, самсаяа шуу татажа, шархануудаа ороһон байна.

Сугтаа ябаһан нүгөөд ангуушаниинь айһанайнгаа ехэдэ нүхэрөө хаяад, гэртээ гүйшэһэн гэлсэхэ. «Михаилыемнай баабгай дараа» гээд, хорёод шахуу хүниие дахуулжа ерэхэдэнь, урдаһаань шархатаһан Михаил дохоншоожо ябаа.

АША ЗЭЭНЭРЭЙНГЭЭ ДҮХЭРИГ СОО

Михаил Ханзанчинович Максимов 1935 ондо Аргата нютагта түрһэн намтартай. Манай Буряад ороной түрүүшын президент Л.В.Потаповтай һургуулида һураһан намтартай. Леонид Васильевич «Михаил, юун шамда хэрэгтэйб, юутээр туһалхабиб?» гэжэ уулзаха бүрээ асуудаг байгаа. «Даб дээрэ туһалха юумэндэ хэрэгтэй бэшэлби. Һайн даа» гэжэ сугтаа һургуулида һураһан нүхэрнй харюусадаг һэн. Иимэ сомор абари зангынь буланда мэдээжэ юм.

Михаил Максимов тэнгэри-һээ тэб буугтаад, гэнтэ хүсэ тамиртай болоһон бэшэ ааб даа. Ушарын гэхэдэ, хүшэн эжынь хүсэ шадалаараа хүн зоние гайхуулдаг байһан юм гэдэг.

Максимов наһанай нүхэр Намсалма Намжиловна хамта хоёр хүбүү, гурбан басага хүл дээрэнь гаргажа, һургуули судартай болгоһон габьяатай. Юра хүбүүниинь - барилгашан, Вена - юристын мэргэжэлтэй, Катя - англи хэлэнэй багша, Света - инженер-технолог, Раисань - биологийн багша. Михаил Ханзанчинович арбан ашатай. Хүбүүд, басагад, ашанарайнгаа дүхэриг соо илангаяа зулгы зурнай үедэ һуухадаа, сэдхэл зүрхэниинь баяраар дүүрээжэ, тэдэнтэйгээ алярхан наадажа, сагаа үнгэргэхэдэнь аятай зохида байдаг даа.

Бүхы район, республика соогоо мэдээжэ болоһон барилдаашан Михаил Максимов түрэл Аргата нютагтаа барилдаашадай турнир хоёр-гурба дахин эмхидхэжэ, түрүү һуури эзэлһэн хүбүүдтэ өөрынгөө нэрэһэн шангуудые барюулаһан бэлэй. Өөрөөшье мэдээжэ спортсмен, барилдаашан нютагайнгаа зонһоо дээдын шан - хүлэг морёор шагнагдаһан байха юм.

Степан ОЧИРОВ,
РФ-гэй Журналистнуудай холбооний гэшүүн.
ЗУРАГ ДЭЭРЭ: М.Х.Максимов - матрос.

Буряадай мэдээжэ уран зохёолшо Самбу Норжимаевай 80 наһанай ойдо

ЗОХЁОХЫ ЗАМАЙ ЗОЛТОЙ ХАРГЫГААР

Самбу Норжимаевич Норжимаев мүнөө сагта Буряадай Уран зохёолшодой холбооной гэшүүд соо наһантай зоной тоодо ородог болонхой. Наһанайн намтар шэнжэлэн үзөөд байхада, өөрынгоо үе сагай эрхээр хара ажал хэжэ, хургуули хударташые хуража, сэрэгэй албандашье ябаа ха юм даа. Самбу ахатан 1928 оной августын 1-дэ Агын тойрогой Могойтын районой Урта нютагта түрэнэн намтартай. Өөрын хэлээшээр, тэрэнэй эсэгэ Ринчин Дабаев сельсоведэй түрүүлэгшээр болон «Улаан Одон», «Ажалшан» гэнэн колхозуудай түрүүлэгшээр хүдэлжэ урагшатай ябатараа, 1933 ондо арадай дайсан гэжэ хардалгада орожо тушаалганда абтаа бэлэй даа.

Цэрэнэй Норжима эхын хооло харадаг бодомжоор, «арадай дайсанай» хүбүүн гэжэ доромжолуулхагүйн тула, эдирхэн хүбүүн эхынгээ обог абажа, Норжимаев Самбу Норжимаевич болоһон түүхэтэй. Тэрэ сагай хатуу шэрүүниие, хүйтэн халууниие, үлэсхэлэн хооһониие ерээдүй уран зохёолшон бэе дээрээ яһалахан үзэһэн байха.

Ага тосхоной дунда хургуулин 8 класс дүүргэһэн үнэмшэлгэтэй боложо, Благовещенск хотын сэрэгэй училищид амжалтатай дүүргэжэ, ябаган сэрэгэй лейтенант зиндаатай совет армид албаяа хэжэ эхилхэн юм. Сэрэгэйнгээ алба совет гүрэнэй эддэб хизаарнуудта болон Монголд амжалта ехэтэйгээр гараһан байха юм. Сэрэгэй офицерэй майор зиндаатай болоод байтараа, бэеын тамирай муудаһан шалтагаанаар сэрэгэй албанһаа табигдаха ушартай болоо нэм гэжэ Самбу Норжимаев хөөрэнэ.

Армийн албандашье ябахандаа болон һүүлдэ ондоо ажалдашые хүдэлхэдөө, С. Норжимаев заочно хуралсалда ябажа, БГПИ-гэй түүхын факультет болон хүдөө ажыхын институтай экономикын факультет амжалтатай дүүргэһэн байна. Тэрэ үедэ Агын исполкомой түрүүлэгшээр ударидаха бэлиг шадабаритай Бада Цыреновэй урилгаар округой хүдөө ажыхын управлениин ахмад экономистаар наһанайнгаа амаралтада гаратараа хүдэлхэн байха юм. Тэрэ үедэ хаа хаанагүй Агын округ соо нарин нооһотой хони үйлэдбэрлэхэ гэнэн орёохон хэрэг эхилээд байһан

юм. Жэшээнь, гансал Агын тойрог соо миллион шахуу хониной толгой хүрээдэг болон хүл дээрээ гараһан колхозуудай түбүүдтэ шэнэ хургуулин байшангуудые болон Соёлой ордонуудые шэнэ түхэлтэй, уужам харуул байшангуудые шэнэ түхэлэй оньһо хэрэглэжэ, хирпиисэ гэхэ мэтэ барилгын үйлэдбэринүүд хүгжэжэ эхилхэн байха. Мүн тийхэдэ нарин нооһотой үүлтэрэй хонинһоо хурьга абажа тэжээхэдэ, дулаан хайн байра, нооһоной хайн шанартай байхын тулада шэмтэй хайн хоол гэхэ мэтэ булта хүдөө ажыхыһаа олдоһон олзоһоо дулдыдадаг байгаа.

Эдэ бүгэдые нарин нягтаар тоолохо, түсэблэхэ гээшэ ахмад экономистын уялга байгаа ха юм даа. Хэдышые харюусалгатай, орёо ажалда ябаашье наа, Самбу Норжимаевай оюун бэлигэй нүгөө тала гээшэ зохёохы бэлиг шадабари ходоодоо наһаа амар байлдадаггүй байгаа. Тиймэһээл 60-аад онуудта Агын тойрогто тэрэ үедэ буряад хэлэн дээрэ гаража байһан «Агын үнэн» сониний хуудаһануудта С. Норжимаевичай гуурһан дороһоо гараһан шог ёгто, сатирическэ удхатай шүлэгүүд толилогдодог байгаа. Тэрэ сагта Ага нютагай зохёолшодой бүлэгтэ бэлиг түгэдэр Арсалан Жамбалон, Цыдып Жамбалов, Доржо Эрдынеев болон бусад нүхэд эдэбхитэйгээр хабаададаг хэн. Эдэ зохёолшодой бүлэгые тэрэ сагта бэлигтэй уран зохёолшон Жамьян Балданжабон ударидажа, олохон зондо уран зохёолой харгы олгууһан байна.

Басни бэшэхэ жанр авторай дура юугээрээ татааб гэхэдэ,

өөрынгоо онсо хэлбэри маягаараа, ажабайдалай элдэб эрээ-маряаниие ядамаггүйгөөр харуулжа, шүүмжэлхы удхаараа болон. Мүншые баһа басниин жанр буряад литературыада 30-аад онуудта бэе оложо, 50-60-аад онуудта авторнуудай дура татаһан жанр болоод байгаа.

1970-аад онуудһаа хойшо богонихон рассказыудые, зураглалнуудые бэшэжэ республикын сонинуудта толилуулжа эхилхэн байна. Эдэ жэлнүүдтэ буряад уран зохёолдо гансашье туужа, рассказыуд бэшэ, мүн романууд гол түлэб хүгжэжэ эхилээ бэлэй.

Эдэ үеһөө хойшо С. Норжимаев гол түлэб түүхэтэ томо захата дээрэ хүдэлжэ эхилхэн байна. Саашадаа эдэ захатануудын «Гурба ногоон» гэнэн нэрэтэй болоо бэлэй (ородооро «Созвездие Ориона»). Энэ гурбалжан романай нэгэдэхи боти «Зугадагшад», 2-дохи боти «Сэлмэхэ тэнгэрийн хаяа», 3-дахи боти «Тэмсэлэй дүлэн соогур» гэнэн нэрэтэй нүүд.

Тус романай гүн удха, онсо шэнжэ хадаа XIX зуунай эхиндэ Буряадта, Монголд, Манжуурта боложо байһан түүхэтэ үйлэ хэрэгүүд арад зоной хуби заяанда яжа нүлөө үзүүлхэниие харуулна ха юм даа. Романай гол геройнууд буряад хүбүү Бата, халха монгол Магсар болон барга утай Намсарай хүбүүн болонод. Эдэ гурбанай Монголой үргэн дайдаар ушаралта ябадалнуудтай холбожо, автор тэрэ үеын түүхэтэ үйлэнүүдые харуулжа шадаа, тиймэһээл уран зохёол уншахада, хүнгэн болон сэдхэл бодолдо хадуусатай болоод, хүнэй ойл-

госодо дүтэ танил болоно ха юм.

Эдэ гурбанай юрын хүндэ ушардаг инаг дуран, бэе бээдэе үнэн байха тангариг гэхэ мэтые автор уран гоёор харуулхадаа, юрын эгээлэй ажабайдалһаа эхи татажа, Долормаа болон Дугармаа басагадай дурлаһан нүхэдтөө үнэн сэхэ байһые үлүү зураглалгүйгөөр харуулжа шадаа.

Романай түрүүшын ботиһоо эхилжэ, тэрэ үедэ улам хурсаар табигдажа эхилхэн газар болон тэрэнэй саашадаа ямар улсасай мэдээдэ байхаб гэнэн гол асуудал болоно ха юм даа. Эндэ хуларжа, бээ хамгаалжа шадахаа болиһон Хитадай дайда болон Монголой дайдые эзэрхэн булаха хэдэлгэ гаргаһан хүгжэнги гүрэнүүдэй холын түсэбүүд арад зонһоо ямар аргаар буруушаалга абанаб гэжэ уран зохёолой аргаар харуулагдаа. Эдэ түүхэтэ үйлэ хэрэгүүд манай буряад литературыада Д-Р. Батожабайн зохёолнууд болон бэшэшые зохёолнууд соо харуулагдаа нэн. Зүгөөр иимэ үргэнөөр, геройнуудай ажабайдалтай холбожо, энэ түүхэтэ үйлэнүүдые харуулан зохёол хаял мүнхэлжэ байна гэшэ бээ. Мүн тийхэдэ үргэн дэлисэтэйгээр аха дүү Монгол улсасай болон арад түмэнэй эрхэ сүлөөгэй түлөө тэмсэлэй эхин болон өөрыгөө хамгаалжа шадаха эзбэсэгтэ хүсэнүүдэй байгуулга тухай өөрөө сэрэгэй мэргэжэлтэй хүн хадаа автор тодо хурсаар харуулжа шадаа.

Самбу Норжимаевич Норжимаевай уран зохёол болохо гурбалжан роман мүнөө үедэ уршагта 90-ээд онуудай һүүлээр хаял түхэл янзаа оложо байһан буряад литературыын ехэ захатануудай нэгэн болоно гэшэ ааб даа, тиймэһээл уран захата нэгэн дуугаар амаршалан угтагдахагүй болон өөрын онсо нюусатай байха бээ. Илангаяа мүнөө үедэ хүн зоной ухаан бодолой эрид хубилжа, үзэл сурталай асуудалнуудай хуларан хойшолходо, арад түмэнэй сэдхэл, оюун ухаае

болбосоруулха тэжээл хоолой нэгэн болоно гэшэ бээ. Самбу Норжимаевич эрид хурсаар түүхын ушаралта үйлэнүүдые зүбөөр ойлгожо, мүнөөдэрэй эрид хубилалтануудта нүлөөлхэн ушарнуудые харуулха арга түүхэтэ романай жанртай холбоо. Авторай гол амжалта хадаа түүхын орёо үйлэ хэрэгүүдые юрын хүнүүдэй ажабайдалтай холбожо харуулжа шадаха бэлигтэй, тиймэһээл уран захатаниинь улам гүнзэгы уншасатай болоно. Зохёохы ажалтанай үнгэрхэн түүхэтэ үйлэнүүдхээ эхи абажа, ажабайдалай эрид хубилалтануудые ойлгожо харуулха захатанууд буряад литературыын, илангаяа прозын эрид шэнэ шатада гараһые эдирхэйлнэ гэшэ бээ. Эдэ бодомжо тобшолол һүүлэй үедэ гараһан В. Гармаевай «Х раб-жуун» болон Ц. Цырендоржиевай «Гурбан мэргэд», «Хүнэй эрэн зосоогоо» гэнэн зохёолнууд дээрээ үндэһэлнэ гэшэ.

Тус роман - захата үргэлжэлэ 4-дэхи боти дээрэ Самбу Норжимаевич хүдэлжэ байһай, тиймэһээл улам хурса, гүнзэгы удхатай, уншагшадай дура татаһан геройнуудаа бүри тодо хурсаар, ажабайдалай үйлэнүүдые шадамар тодоор харуулха бээ гэжэ найдаха дуран хүрэнэ. Имгалт энэ ехэ захатын онсо шэнжэ шанар гансахан жаахан ажаглалта дээрээ харуулжа бирахаар бэшэ хадань улам хурса гүнзэгы шэнжэлэл литература шэнжэлэгшэдтэ үгтэхэ байна.

XXI зуунай эхиндэ дамжан байһан буряад прозын шэнэ шатада гараһаниие үржэлтэй хайн зохёолоор үржүүлхэн Самбу Норжимаевичта зохёохы ажалай одо заяан ходоодоо бадаран байг лэ гэжэ үресе даа.

Виктор ЖАПОВ,
хэлэ бэшэгэй эрдэмэй
кандидат,
Буряадай
Уран зохёолшодой
холбооной гэшүүн.

«БАЙГАЛАЙ ҮМЭНЭДЭХИ ЗОХЁОЛНУУД»

Һүүлэй хэдэн жэлнүүдтэ Гомбожаб Цыбиков Жамсо Тумунов хоёрой уран зохёолой жаса Байгал шадаарай буряад болон монгол уран зохёолшодой хэдэн олон номуудые хэблэн гаргажа байна.

Нёдондо буряад уран зохёолой ородоор бэшэгдэһэн юһэн боти номууд хэблэгдэжэ, нэгэ үдэр соо уншагшадта тараагдаһан байна. Энэ антологийн номуудтай танилсалга манай республикын Үндэһэтэнэй номой сан соо тон эдэбхитэйгээр үнгэрөө нэн.

Түрүүн буряад романуудай эхи табигша Жамсо Тумуновай «Нойрһоо һэриһэн тала» гэжэ гурбан ботинууд

манай номой хэблэлдэ гараа бэлэй. Һүүлдэнь Агаһаа гараһан уран зохёолшодой номууд, «Эсэгэнэр ба үхибүүд» гэжэ нэрэтэй гурбан томо боти номууд хэблэгдээ бэлэй.

Мүнөө хаяхан Улаан-Үдэдэ энэ Гомбожаб Цыбиков Жамсо Тумунов хоёрой жаса «Байгалай үмэнэдэхи зохёолнууд» гэжэ нэрэтэй баһа гурбан боти номуудые мүнөө намар болохо «Байгалай үмэнэхи намар» гэнэн уран зохёолой ехэхэн суглаанай урда хэблэжэ үрдибэ.

Энэ буряад номуудай һайндэрые Агын тойрогой тайшаа байһан Баяр

Баясхаланович Жамсуев түрүүн эмхидхэжэ, мүнгэ оложо, номолжо гаргадаг байна.

Мүнөө энэ гурбан боти номуудые гаргахандаа, Байгалай үмэнэдэхи хизаарай губернатор Равиль Гениатулин, мүнөө Россия Президентын захиргаанай хүтэлбэрлэгшын туһалагша болгоһон Баир Жамсуев гэгшэд хүтэлбэрлэбэ. Эдэ номуудай хэблэгдэхэдэнь, түрүүн-һээ хойшо мүнөө болоторын Батор Жамсуевич Тумунов хэблэлдэ бэлдэжэ, проектын автор болоһон байха юм.

Энэ хаяхан гараһан гурбан ботинууд соо ехэнхинь Шэтын зохёолшодой

номууд, мүн тэндэ болоһон олон конференцинүүдэй семинарнуудта хабаадаһан ударидагшад байһан уран зохёолшодой номууд оруулагдаа. Эндэ Шэтын В.Никонов, Н.Кузаков, Е.Куренной, В.Балдоржиев, М.Вишняков, И.Лавров, Г.Шелест, Б.Макаров, В.Озоллин, Ц.Жамбалов болон бусад шүлэгүүд, туужанууд, рассказыуд оруулагданхай. Буряадай талаһаа энэ ном соо В.Корнаков, Д.Улытуев, Ц.Галанов гэгшэдэй зохёолнууд, Эрхүүгэй Р.Филиппов, саһаа урид наһа бараһан Ю.Балков гэгшэдэй зохёолнууд оруулагданхай.

Бэлигма ОРБДОЕВА.

Бүхэдэлхэйн монголшуудай харилсаан

«БУЯН ГЭДЭГ БОЛ ЖАРГАЛТАЙ САЙХАН АМИДАРЛАЙ ЭХЭ»

Монгол уласай Буддын шажанай түбэй толгойлогшо, Гандантэгчигийн дасанай хамба Д. Чойжамц гуатай ярилсалга, Сан Франциско хото, 2008 оной августын 1. Америкын Калифорнийн университедэй эрдэмэй хүдэлмэрилэгшэ Ш. Баатарай абанан тус интервью, Америкэдэ ажаһуудаг монголшуудай www.mongolmedee.net гэхэн нэрэтэй сайт соо толилогдоһон байгаа.

- Хамба, таа тавтай морилжо ябана гүт? Америкэдэ таа энэ удаа ямар ажал хэрэгтээр айлшалажа байнат?

- Сайн ябажа байна аа. Америкэдэ Түбэдэй саг үргэлжэ түлөөлэгшэ Лоиди Гэри гэдэг хүнэй урилгаар Колорадо штатай Аспен хотодо болоһон Түбэдэй соёлой баярай үдэртэ хабаадалсаад буцажа байна. Ехэ сайхан хурал боложо, олон ороной мэргэн хүнүүдэй хэлэһэн үгье дуулажа, шэнэ ханаан бодол түрээжэ байна. Энэ ороной хүгжэлтын сайн сайхание баһа харабаб. Аспен бол ехэжэн аглаг уужам байрлаха амаралтын газар мэтэ сайхан хото юм байна. Бидэнэй түрүүн Аспен ошоходо, хүн амитан хомор, сэлүүхэн хараагдаа хэн. Далай багшын морилһоной удаа хубийн онгосоор ехэ гэгшын талбай дүүрээ хэн. Америкын нийгэмэй баяшуул, алдарта жүжэгшэ, политигууд олоһоороо эрхэн болотгой. Хуралда эрхэн хүмүүс Далай багшын хургаалье ехэ шармайн соносожо байгаа харагдаа. Бурхан шажан гэжэ агуу юм байдаг юм байна, тэрэнэ амидаралдаа хүтэлбэри болгоһон бидэндэше буддын шажанаа түгээн дэлгэрүүлжэ, дэлхэй дүүрэн ярижа ябадаг Далай багшынгаа байдалые харахада, бахархалтай сайхан байгаа. Иймэ сайхан арга хэмжээндэ оролсоһондоо ехэжэн баяртай ябана.

зааб. Ехэ олон хүн эрхэн байна. Хүгжэл дэбшэлтэ гэтэй энэ орондоо эржэ ажаһуудаг монгол хүнүүдэй юумэ шагнажа байхада, тэдэнэй амидарал, зан заншал ехэ ондоо болшоһон юм байна гэжэ адаглааб. Монгол хүмүүс юрэнхидөө хүнэй элдхэл, яриа тиимэ һайнаар шагнажа байдаггүй юм. Харин эндэ бол нилээд анхаралтай соносожо, хүнэй үгэ бүхэниие шүүжэ хүлээн абажа байһаниинь харагдажа байгаа.

Монголшуудтаа хандажа гурбан шүгэлээр элдхэл хэһэн байна. Нэгэдүгээртэ, Америкэ орондо байдаг монголшуудай хүгжэл дэбшэлтэдэ юун нүлөөлнэб, эндэ амидаралтай монгол хүнэй нүдээр харахада ямар байһые дүгнэн тобшохо; хоёр дугаарта, Монголо байгаа хүнүүд ямар ажал амидарал, хүгжэл дэбшэлтэ оложо байнаб, али талань алдуутай байгааб, гадаадада амидаралда ямар зүйл жаахан дутагдалтай байнаб; гурбадугаарта, Бурхан шажанай түүхэ, гүн ухаан, энэрхы сэдхэл, буян нүгэл тухай яриад, эсэстэнэ уламжлалта зан заншал, соёлойнгоо талаар мэддэг юумээ хэлээб. Би хэды түүхэһэн хүн бэшэше һаамни, намайе нилээд анхаралтай соносожо байгаа байдал намда ехэ сайхан ханагдаа. Миний яриһанай удаа хүнүүдэй сэдхэл нилээд хангалттай байгаа болотой. Тэрэндэнь би ехэ баяртай байна. Алас холо нютагта луугаа хүнүүд бол хэдыше ажа амидарал сайн сайхан байбаше, түрэл саданараа, эхэ нютагаа, гэр ороноо һанана, хүнэй газарта өөрын шажанаа хүсэн мүрөөдэжэ, "нэгэ сан табуулха байгааб, нэгэ ади-сада хүртээхэ байгааб" гэхэн сэдхэлтэй байдаг юм байна. Яриһанай дараа сан табижа, далага абажа, эбтэй наартай байгаарай гэжэ Жанлав цогзол уншажа, бултаараа хамтаржа, шажан номой буянай үйлые бүтээбэбди. Буян гэдэг бол жаргалтай сайхан амидаралай эхэ, нүгэл гэдэг бол зоболонгой эхэ байдаг гэжэ Бурханай шажанда үзэдэг. Тиигэхээр мон-

голшуудайнгаа сэдхэлдэ нэгэ сайхан сагаан гэрэл оруулжа, буянай сайхан сэдхэл түрүүлжэ, бэе бэендэ эльгэн зөөһөн хандажа, буян хуряахада жааханше һаа гэгэе хаяруулан болбол миний аяншалтын зорилго бээлдээ гэжэ санажа, тиимэ боложо байха болотгой гэжэ юрөөжэ байгаа юм аа.

- Манай урда хүрээдэ хэдыхэн үдэр болоод Олимпын эхэ наадан эхилнэ. Олимпын эстафетын болохо үеэр Түбэдтэ үймөөн самуун гаража, гадаадын олон орондо жагсаал болоод. Түбэдтэ болоһон үймөөнэй талаар Далай багша ямар нэгэ айлаадхал Аспен хотодо хийгээ гү?

- Энэ талаар Аспенэй хурал дээрэ онсо юумэн яригдаагүй. Миний мэдэнээр, Далай багша анхан Японой онгосын буудал дээрэ мэдээ дуулаа хэн. Тэрэ үедэ Түбэдтэ болоһон ябадалые эсэргүүсэһэн жагсаал суглаан Европодо, Америкэдэ боложо байгаа. Далай багша дундын үзэл баримталад, тогтууритай тайбан болдогые улас түрын хэмжээндэ баримталад болохон тэрэ айлаадхалһаа намда ойлгосотой байгаа. Далай багша "Хятадай миллиард гаран хүнэй Олимпын наадан болоно гээд баяр баясханалтай байхада, тэдэнэй хүсэл эрмэлзэлые бидэ хүндэлжэ хэрэгтэй. Хятадай арад түмэнэй баяр сэнгэл дээрэ уһа адхажа болохогүй" гэжэ айлаадхал бээлэй. Олимпын наада Европодо эсэргүүсэжэ бай-

гаа ябадалда харюусажа байһана мүн элэрхэйлээ. Би Далай багшын шаби болохоороо үзэл бодолынь үнэн бодисатвагай бодол юм даа гэжэ хүлээн абаа хэм. Хятада болоһон түбэдүүдэй үйл ябадал бол олон янзын шалтагаантай байһан байха, Хятадай түрээ засагтэрэниие али талаһаань үзэжэ, түбэд арадай уламжлал еһо хүндэлжэ, тэдэнэй аз жаргалтай амидаралые хангахын түлөө бодож байха гэжэ би найданаб.

- Монгол Уласай Их Хуралай гшүүдэй хунгалтын удаа Улаанбаатарта болоһон жагсаал суглаан улам ехэдэжэ, үймөөн самуун боложо хубилаа. Тэрэ үедэ таа Монголо байһан байнат, үг үйлэ ябадалай талаар танай бодол ямар байна бэ?

- Хунгалтада монголшууд жэл-һээ жэлдэ хуралсажа байгаа. Юрэнхы дээрэ монголшууд хунгалтада эдэбхитэй хабаададаг. Хунгалтада илажа гараһан нам олонхийн үзэл бодол абажа ябадаг. Нэгэнтэ хунгалтада илаһан байхада, ехэ багагүй хүлээн зүбшөөхэ ёһотой юм аа гэжэ ойлгодог. Һаяын хунгалта хэрхэн болоһон тухай бодото байдал би дүгнэжэ шадхагүй шэнги байна. Хунгуулин ябасада маш олон янзын үзэл бодолые уридууддаг. Хүнэй сэдхэл ханаа татажа болохо янза бүрийн аргые бодож сэдхэдэг иймэл шэнжэ шанартай юм. Тиигэхээр хунгалтын 45 хоногой ябасада хунгалтадай үзэл бодол хэлэгэжэ, хубилгажа болохо талань харагдаа. Намууд үлүү ехэ юумэ амална (ама алдана), илангаяа хүнэй түхэргийг амалалта үгэлгэ арад түмэниие буруу замда хургажа, бэлэн юумэндэ дуратай болгохо, ажал хүдэлмэридэ шамдахгүй хии найдал түрүүлжэ мэтэ нэгэ шугам харагдаа. Тэрэнэй орондо ажал хүдэлмэрийн хууритай болгобол, үлүү ехэ ерээдүйтэй, жаргалтай сайхан амидаралые арад түмэн өһөдөө бии болгохо эрхэ гаргажа байна.

Япон, Солонгос мэтэ гүрэн түрээ нэгэжэ орооһоной түлөө тэмсэжэ байһан үе байдаг. Тиигэжэ арад түмэн бүһээ шангалаад, Эхэ ороноо бүтээн байгуулһанай хүсэндэ мүнөө дээрээ дэлхэйн хүгжэлтэ гэтэй орунуудай тоодо ороо. Тэдэнэй хаанашье

ябахада, япон, солонгос үндэһэтэн гээд дэлхэй дээрэ хүндэлжэ хэмжээндэ хүрэн байдаг. Энэ бүхэн дан мүнөө бии болоогүй, оюун ухаан, болбосоороо ашаглан хүгжэл дэбшэлтэ зохиожо олоһон гэжэ бодож байна. Улас түрын хунгалтада илаһын тулада мүнгэ амалажа байгаа ябадал бол арад түмэнөө үлүү бэлэн юумэндэ дуратай болгохо буруу хандалтай юумэн гү даа. Мүнгэ амалахань арад түмэн сэдхэлээрээ дуугаа үгэдэг байдалые алдагдууддаг юм байна гэхэн ханаан түрээжэ байна.

- Монгол орон танай бодолоор хүгжэжэ байна гү?

- Монголодо хүгжэлтэ ехэ байна аа. Монгол орон үзэгдэжэ харагдахагүй ехэ хүгжэнэ гэжэ намда бодогдодог. Би лама хүн хадан коммунизмын үедэ нилээд дарамтаттай ниигэмдэ амидаржа байлаа гэжэ хэлээхэ байнаб. Мүнөө сайн сайхан саг эржэ, хүгжэл дэбшэлтэ түргэн мэдэгдэжэ байна. Гэхэдэ болгоомжотой хандаха зүйл олон бии, янз бүрийн үзэл бодолыше бии. Жэшээлбэл, шажан соёлдоо хандаха хандага, ниигэмдээ, арад түмэндээ, соёл болбосоорлодо хандаха хандагые ехэ наринаар бодож, ушартай хандаха хэрэгтэй. Жэшэнь, Америкын телевизийн олонхи каналууд ажал хүдэлмэридэ хургаһан, үри хүүгэдээ хүмүүжүүлһэн, һайхание уряалан байхааа бэшэ шуната шөрүүниие, һабхай хэбхи ябадал гаргахгүй байна. Тиихэдэнь Монголодо тэрэниие демократи гэжэ үзээд, хэртэмэ ехээр бузарые үзүүлжэ, тэрэниһээ залуушуул иимэл байдаг байха гэхэн ойлголо абаад, янза бүрийн зугаа сэнгэл намнажа байһан шэнги харагдадаг. Тиимэһээ алибаа нэгэн зүйлые харилсуулан, өөрын ниигэмдэ дүнгэлтэ хэжэ, гадаад ороноудай дотоод амидаралда орожо, судалжа, һайн зүйлые Монголодо абажа дэлгэрүүлжэ хэрэгтэй юм даа гэхэн бодол намда байдаг.

- Танда ехэ баярлааа. Монгол орондой Дангарын аймгай хэрэгсэл болотгой гэжэ олон үеын Далай ламын бэшэһэн энээхэн ном тандаа бария.

- За баярлаа. Энээхэн номые би Гандаанай түб номой санда дамжуулхаб. Харин нютагта ябаа таанарай буян дэлгэржэ, үйлэ хэрэгүүдтай ямаршые сагта бүтэжэ ябаарай гэжэ юрөө.

- Танай юрөөл бата оршихо болтугай.

Бадмажаб ГЫНДЫНЦИРЕНОВ бэлдэбэ.

"Хуушан монгол хэлэн" ("Старописьменный монгольский язык") гэхэн номые зохиоһон Ж. Д. ДОРЖИЕВА номоо иимэ шүлэгээр эхилнэ: "Шүтэдэг мургэдэг эрдэмниини - Шүүдэртэ уужам таламни, хүзгэлдэг мургэдэг бурхамни - һүр жабхаланта Чингис богдо хаамни".

ХУУШАН МОНГОЛ ХЭЛЭ ҮЗЭХЭ ҺАЙХАН НОМ

Үнэхөөрөө иигэжэ хэлэхэ бүхы үндэһэн бии гээшэ. Юун бэ гэхэдэ, энэ ехэ ударидагшамнай монгол туургатан гээшэ ямаршые ондоо арадаа дортохогүй зон гэжэ бүхы дэлхэйдэ харуулаад, эдэнэй дэлхэйн хүгжэлтэдэ ехэжэн нүлөө үзүүлһынь гэршэлһэн юм. Тийн энэ юртэмсыннай эгээ хүндэтэ эмки болохо ООН гэдэггүй Чингис хааниие үнгэрэгшэ "мянган жэлэй хүн" гэжэ мэдэрһэниинь угаа ехэ удаа шанартай.

Олон зуун жэл соо оршожо байгаа хуушан монгол хэлэмнай мүн лэ Чингис хаанай үеһөө эхитэй. Энэ хэлэн дээрэ айхатар олон боти гүнзэгй үдхатай номууд хэблэгдэһэн гээшэ. Иимэ ехэ баялигаа эдэхын тулада хүн бүхэн хуушан монгол хэлээ шудалха ёһотой.

Энэ хэлэ үзэхэ номууд яһала олон бии байха. Монгол туургата арадууд өһөдөө хуралсаһай олон ном гаргаһан юм. Тэрэ тоодо манай элитэ эрдэмтэ профессорнууд Б.Б. Бардин, Г.Ц. Цыбиков гэгшэд үнгэрэгшэ зуунай эхиндэ хуралсаһай номуудые энэл хэлэн дээрнэ гаргаһан. Тиигээд манай нилсэлдэ һүүлэй үедэ гараһан номууд тухай хэлэхэ болобол, Шэнэхэндэ олон арбаад жэлэй туршада монгол хэлэ заһан Даша-Норжин багшын учебнигы дурдалтай. Энэниинь тэрэ үедэ "Бэлиг" гэдэг хэблэлые ударидажа байһан В. Ж. Хамаганов ехэ оролдолго гаргажа, һайнаар хэблүүлээд, тэрэнһэр һүр-һэр гээд лэ үгы болоһон юм. Би тэрэ ном гаргалсаһандаа ехэ омогорхогод хүмби.

Тиигээд мүнөө олон зоной мэдэрһэн хүндэтэй багша Жалма Доржиевна Доржиевагай хуушан монгол хэлэ шудалха һайхан ном ород хэлэн дээрэ түрүүлһынхие гаргаһандан ехэ баярламаар. Энэ ехэ ажаала бүтээхэдэнь Эржэн гэжэ һонор һэрэгтэ басаганинь угаа ехэ туһа хүргөө гэжэ тэмдэглэлтэй.

Энэ хуралсаһай ном 32 хэһээлһээ бүридэнэ. Нэгэдэхи хэһээлһэн монгол туургата арадуудай эргэ урда саһаа эхилээд мүнөө хүртэгэр хэрэглэһэн үзэг бэшгүүд тухай хөөрөгдөнэ. Тийхэдэ тэдэнэй ямар дүрсэтэй байһаниинь тодо зурагуудаар харуулагданхай.

Удаадахи хэһээлһүүдтэ монгол хэлэнэй үзэгүүд тухай, тэдэнэй ямар зүйлүүдһээ бүридэдынь, тэршэлэн үзгүүдые мүнөөнэй үзэгтэ транслитераци гэжэ аргаар яажа дамжуулагдагынь харуулагдана. Тиигээд хуушан монгол хэлэнэй алфавит тухай ойлгосо, үзгүүдэй үгын эхиндэ, дунда ба һүүлдэ ямар илгаатай тухайн хэлэгдэнэ.

Монгол хэлэндэ аялан аянуудай ехэ үргэ дүүргэдэг хадан үзгүүдые үзэгтэ тэдэнһээ эхилдэг. Удаань сонорно н, л, м хашалганууд, мүн үгын

үенүүд тухай ойлгосо үгтэнэ. Тиигээд саашадаа монгол хэлэнэй мэдүүлэл, юрэ грамматика тухайн мэдээнүүд удаа дараагаар тодоор үгтэнхэй. Тиигээд монгол үгэнүүдэ томоор бэшэһэниинь уншахада ехэ һайн байна.

Хуушан монгол хэлэн болбол буддын шажанай хэлэн байһан. Тиимэһээ тус номдо буддын шажанда, тэрэнэй Түбэд орондо дэлгэрһэн түүхэдэнь, алдарта дасан хийдүүдтэнь ехэжэн анхарал хандуулагдана, гоё һайхан зурагуудаар харуулагдана. Мүн автор монголшо эрдэмтэ хуралдаануудта хабаадалсан, Монгол, Австри гэхэ мэтэ ороноудаар ябахадаа суглуулан материаллаа номдоо элбэгээр хэрэглээ, удаа түгэлдэр, үндэр позээр нэбтэрһэн шүлэг дуунуудые оруулаа. Хуушан хэлэнэй олон үгэнүүдые тайлбарилан, ород оршуулынь һайнаар үгөө.

Хуушан монголоор эртэ сагта бэшэгдэһэн дурасхаалта шулуунууд, тамгын бэшгүүд, судар бэшгүүд харуулагдажа, тэдэн тухай хөөрөгдөнэ. Жэшэнь, "Чингисэй шулуун" гэжэ алдаршаһан хүшөө 1224 он багаар бүтээгдэһэн гэжэ тухайлагдадаг. Тэрэ 19 зуун жэлэй эхээр Нэршүү хотоһоо холо бэшэ газарта олдожо, 1832 ондо Санкт-Петербург хотодо абаашагдаад, мүнөө Эрмитажда хадгалагдажа байдаг. Энэ бэшгые эрдэмтэд юун гэжэ тайлбарилдаг бэ гэжэ ном соо хэлэгдэнэ.

Жалма Доржиевна өөрөө Алхана нютагта тоонтотой хүн юм. Тиимэһээ нютагаа һайн мэдэхэ тула бүхы буряад зоной шүтэдэг газар болоһон Алхана уула, шадарладаг газар тухайн нилээд ехэ материал номдо оруулагданхай.

Урда сагай элдэб дуунууд, магтаалууд, соло дуудалганууд ном соо олон байна. Хүнүүд эдэ бүгдэһе һонирхожо хужарлан уншахада, хуушан монгол хэлэндэ улам мэрэгжэхэ, хуушанай үгэнүүдые мэдэдэг болохо гээшэ. Тийн сүлөө сагтаа энэ ном гаргаад лэ уншажа байбал, хуушан хэлые бээе даагдашые яһала шудалхаар гэжэ ханагдаа. Тиигээд хуушан монгол хэлээр аалханаар гоёжо гү, али түргэнөөр таталуулан бэшэхэ ямар аргууд бий гэжэ хэлэгдэнэ. Тиигэжэ эндэ үгтэлэн заабаринуудые нарыар дүүргэн, монголоор бэшэжэ туршадаг байбал, гараа монгол бэшэгтэ яһала нугархай болохоор. Юрэнхы дээрнэ хэлэхэдэ, "Хуушан монгол хэлэн" гэхэн ород хэлэн дээрэ гараһан учебник арад зондо хэрэгтэй, саг соогоо гараһан һайн бүтээл гэжэ хэлэгдэнэ.

Л. Д. ШАГАРОВ, хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор, профессор.

Владимир БАРАЕВАЙ РОМАНТАЙ ТАНИЛСАЛГА

«Чингисхаанай мэдээ хүргэгшэ» гэхэн шэнэ романтай танилсалгын баяр ёһолол Үндэһэтэнэй номой сангай конференц-зал соо үнгэрбэ. Шэнэ романай автор Владимир Владимирович Бараев элитэ журналист, нютаг ороноо шэнжэлэгшэдэй дунда мэдээжэ эдэбхитэн юм.

Владимир Бараев алдар солото Москвагай гүн ухаанай факультет үнгэрэгшэ зуунай табяад онуудай эхиндэ түгэсхэжэ, түрэл Буряад Республикынгаа газетнүүдэй редакцинуудта хүдэлжэ эхилһэн түүхтэй. XIX зуунай эхиндэ хаанай урдаһаа эсэргүү буһалгаа үүдэхэн декабристууд тухай болон эндэ Галууга нуурай хажууда сүлэлгэдэ байһан тэдэнэй уг гарбал болон саанхайн үри һадаһад тухай ехэл һонирхоомоор шэнжэлэлэ номуудые гаргаһан. Тэдэн хадан «Высокий мыслей достойнее», «Древо Кандианских», «Посланцы Тэнгри» гэхэ мэтэ болон.

Мүн эндэ сүлэлгэ гараһан декабрист Бестужев болон Кандианский, Сабошников гэгшэдэй угай һарбаалжа зохиоһон юм.

Һүүлэй үедэ бөө мургэл болон тэрэнэй ойлгодоогүй талаанууд тухай һонин һонин тусхай шэнжэлхы статьянуудые хэблүүлжэ эхилһэн байна.

Мүнөө 75 һаһанайнгаа дабаан дээрэ ябаашье һаа, шэнэ түхэлэй роман бэшэжэ хэблээд бэлдэһэн байна «Гонец Чингисхана» («Чингисхаанай мэдээ хүргэгшэ») гэхэн роман дээрэ 1998 онһоо хүдэлжэ эхилээб гэнэ. Шэнэ роман ном боложо, Москвагай «Новости» хэблээд бэлдэгдээ. Тус роман Россидэ үнгэрэгдээд «Большая книга» гэхэн ехэ конкурсын «Лонг-лист» гэхэн байгуулгада 2008 ондо оруулагданхай юм.

Дэлхэй дээрэ Чингисхаанай үйлэ хэрэгүүд тухай олон тоото зохиолууд хэблэгдээ, гараашье һаа, шэнэ шэнэ уран зохиолшод өөрынгөө хараа бодол, ойлгосоор улам ондо ондоо зохиолуудые дурдхана гээшэ бээ. Тус романиие мэдээжэ уран зурааша Зоригито Доржиевай уран гоё, өөрсэ түхэлтэй зурагууд шэмэглэнэ.

Романтай танилсалгын баяр ёһололые ВАРК-ын вице-президент В.Прокопьев хүтэлбэрилжэ, В.Мархаевта үгэ үгтэбэ. Юуб гэхэдэ, В.Мархаев Оһо-Боохон нютагаархидэй элбэлэй түрүүлэгшэ болон романай автор В.Бараев тэндэһээ уг гарбалтай түрэнһэн намтартай.

Тийхэдэ роман тухай болон тэрэнэй гол геройнууд тухай өөрынгөө һанамжануудые ИМБИТ-эй гол-эрдэмтэн, түүхын эрдэмэй доктор, профессор Л.Абаева, БГУ-гай хэлэ бэшгэй факультетэй декан, хэлэ бэшгэй эрдэмэй доктор, профессор В.Башкеева, тэрэл уни-верситетэй кафедрые даагша, түүхын эрдэмэй доктор, профессор Д.Бараев болон ВСГТУ-гай доцент, философийн эрдэмэй кандидат Е.Голубев гэгшэд үгэнүүдые хэлээб гэнэ.

Мүн «Байгал» журналай редакцин хүдэлмэрилэгшэ Б.Аюшеев үгэ хэлэжэ, журналай шэнэ зорилгонууд болон саашада шэнэ шэнэ захатануудые хэблээд абаха тухайгаа мэдүүлбэ.

Тус номтой танилсалгын баяр ёһолол «Байгал» журналай болон Үндэһэтэнэй номой сангай хүдэлмэрилэгшэдэй үүсхэлээр үнгэрбэ.

Виктор ЖАПОВ.

2008 он - Россин Гэр бүлын жэл

Далай ламая
бараалхажэ...
(Түбэдэн
журналһаа
абтаба.)

Юуб гэхэдэ эдир залууһаа эсхэхэ, гоё хубсаһа оёхо хүсэлтэй, анханһаа уран гартай байһан Нонна басаган хананаа бөлүүлжэ, Хабаровскын технологическа колледждо хураһанай удаа модельер-дизайнерай мэргэжэлтэй болоһон, удаань Улаан-Удын хүгжэмэй училищида ороһон байха юм. Харин хайхан хоолойтой Зоригто Улаан-Удын 1-дэхи лицей-интернатда хураһаһаа гоёор дууладаг, «Сагаан хара» гэхэн түрүүшын телеконкурснуудта хабаадажа эхилһэн, бэйли шадбаряа Улаан-Удын хүгжэмэй училищида 1998 онһоо саашан хурсадаһан байна. Тэндэл наһанайн нүхэр болохо Ноннотоёо танилсажа, инаг дуранай халуун мэдэрэлээр 10 жэлэй саана гэр бүлэ болоо бэлэй. Инаг дуранай халуун охиндо абтаһан, 10 жэлэй үнгэрөөшье һаа, гүн сэдхэлэйнгээ мэдэрэл, наһанайнгаа нүхэрэй нэрэ, бэйли дээрэ үргэн ябадаг Зоригто хүүшынгээ «The best» гэхэн дуунуудайнгаа шэнэ альбом соо «Арюун дуранай хүсэл» гэхэн өөрынгөө үгэнүүдэ, хүгжэм дээрэ бэшгэһэн дуугаа хайхан дангина гүүлэдэг Нонна ханидаа зориулаа:

Үгэр, үгэр, хүни
Талын хайхан сэсэг
Шамай харан шэмэглээ.
Талын хайхан шугы
Хүсэн, хүсэн татаа.
Шамай, намай
Дуулим, дуулим таламни
гуугана...

**ТҮРҮҮШЫН ДУРАН
ТҮРЭЛ НЮТАГАА
ЭХИТЭЙ**

Будда бурханай шажанай үргөө гүүлэдэг Ивалгын аймагта Дээдэ-Ивалга тоонтотой, баганаа дуулаха дуратай Зоригто хүбүүн элбэг гартай, эдээ хоол шанахадаа бэрхэ, тогоошон мэргэжэлтэй Галина Жамсарановна эжынгээ үргэмжөөр, Ивалгын дасанай лама байһан Нима-Цырен Шойдонович эсгынгээ буянгаар, Светлана эгшынгээ туһаламжаар, хойто эсэгэ (отчим) Самбу Нимаевич Доржиевай халуун дэмжэлгээр хүнэй зэргэ хүн боложо, хойноо Саяан, Саша дүү хүбүүдээ дахуулаха зол хубитай байгаа.

Ивалгын дасанай суута лама ябаһан, хүжюун дорюун зантай Бадма-Гарма Бадмаев нагасамни миний сахюусамни болоһон, намайгаа нилээд дэмжэһэн юм. Монгол ошоһон бэйлигтэй Зунды ламатай нүхэсэдэг хэн. Тиихэдэ үлэи хэшэгтэй, ехэ зандаатай Матвей Рабданович Чойбонов бидэниие ехэ дэмжэдэг, өөрөө энэдхэг дуунда ехэ дуратай, өөрөө дууладаг хадаа илангаяа Нонна нүхэрбьем хүндэлдэг, өөршөөдэг юм. Ноннын эжын - Агын тойрогой Урта нютаг тоонтотой Ирина Владимировнагай саһаа урид, оройдоол 45-тайдаа алтан

дэлхэйтэй хахасаһаниинь халагламаар байдаг, Сокто-Хангилһаа гараһан, шогтой зугаатай Бальжин Бабуевич Цыбенжапов эсгынгээ, Зоя эгшынгээ үргэмжэ доро өөдөө болоһон Ноннамнай угаа уһанда хаягагүй, уран гартай түрэлхидэйнгөө бэйлигээ хүртөө. Ноннынми үбгэн абын нэрэ абahan, аяар холын Тындэдэ 1989 ондо түрэхэн Аюша хүбүүмнай шуран түргэн, нэгэ газартаа хуудаггүй, гал хабшууһанда хурдан гүйдэг, дуулаха, хатарха дуратай, илангаяа пластилинаар, шабараар, саарһа, картоноор юумэ хэдэг, дархалдаг, нэгэ үгөөр хэлэбэл, баһал гартаа дүйтэй, хайша, сабуу, карандашһаа халадаггүй, гэжэ омогорхон хөөрэхэн Зоригто Тогочиев хонин, хонин үзэгдэлнүүдэе дурдаа хэн.

Нэгэтэ үендөө хүрөөгүй Аюшяа аяар Тындэнээ поездоор Улаан-Үдэ абаашажа ябатараа, тэрэ поездо соо Ивалгын дасанай бүлэг ламанартай, тэрэ тоодо ерээдүйдэ хамба болохо Дамба Аюшеевтэй уулзаһан юм. Тус дасанай хургуулин ректор байһан Бабуу лама эндэ суг ябалсаһан Ноннын үбгэн абын дүтын нүхэр байжа, хүрпээгэй кашаһаа бэшэ юушые эдидэггүй нялха нарайхан байһан Аюшада хониной мяханай хүсэнэг үгэхэдэнь, тэрэнь ехэ дуратайгаар зулгаажэ байжа эдихэн, буряад яһанай хүн байһанаа харууһан, бултаниие гайхууһан байна. Тиигэжэ саашанхи зохёохы ажалыень, харгыень ариудхаһан, сэрбэрлэхэн, зоригжууһан Дамба Аюшеев хамба ламатай анха түрүүшынхие танилсаа хэн.

**СЭЭЖЫН ШЭМЭГ
ДУУНУДЫНЬ
СЭДХЭЛ ЗҮРХЫЕМНАЙ
БАЯСУУЛАА**

1997 ондо бидэнэй анха түрүүшын концерт оперо болон баледэй театр соо эмхидхэг дэжэ, зүрхэ сэдхэлыемнай доһолуулаа, баярлуулаа хэн. Танай Дымбрыловтэнэй гэр бүлын ансамбльтай суг Сэлэнгын аймагаар гастрольдо ябаһанаа мартадаггүйб. Тиигээд лэ удангүй олон тоото фестиваль, конкурсууд, үдэр хүнигүй үнгэргэдэхэн репетицинууд хубаряа хэн, шэнэ шэнэ концертнэ костюмуудые өөрынгөө гараар Ноннамнай оёо бэлэй. 2001 ондо «Буряад үнэн» - «Дүхэригтэй» соносхоһон «Буряадай түрүү хүнүүд» гэхэн конкурсно (авторынь - Валерия Намсараева) илаһан ушарнай бидэнэй саашанхи харгые улам ехээр баяжуулаа, ерээдүйн зохёохы замда зоригжуулаа гэхэ байнаб. Тэрэ конкурсын һүүлдэ олон тоото фестиваль, конкурсуудта амжалта туйлаабди. Тэрэл жэлдэ Россин МВА-гэй шан милициин ажалые концерт наадаараа оло удаа дэмжэлэхэнгээ түлөө абаабди. Тэрэл жэлдэ Тувагай

ЭРЭ ХҮН ЗОРИҢОНДОО,

гэхэн урданай сэсэн, мэргэн үгэнүүд эстрада дуунай уласхоорондын, регионууд хоорондын, республиканска конкурсуудай оло дахин лауреадууд, дипломантууд болоһон, тэмэндэ Эрхүүдэ эмхидхэгдэхэн «Алтаргана-2008» гэхэн уласхоорондын фестивалиин модельернүүдэй конкурсно шалгарһан, илаһан илдам хайхан шарайтай Нонна, тиин эрмэлзэл, зориг ехэтэй Зоригто нэрэдэ таарама нэрэтэй Зоригто Тогочиевтаанда сэхэ хабаатай гэжэ ханагдана.

Кызылдэ үнгэрхэн «Мелодии Саянских гор» гэхэн фестивалиин лауреадууд болообди, буряад дуунуудаа дэлгэрүүлээбди. «Белый месяц-2001» гэхэн республиканска телефестивальда I-дэхи шангай лауреадай нэрэ зэргэдэ хүртөөб, монгол дуу гүйсэдхөөб. Харин Ноннамнай 2003 оной тус фестивальда «Түрүүшын дуран» гэхэн дуугаараа (үгэнь Ц.Д.Дарбаевагай) шалгаржа, лауреат болоо. Тиигэжэ «Инаг дуранай домог» гэхэн дуунуудайнгаа түрүүшын альбом бэшүүлээбди, гэжэ Зоригто ехэ тодорхойгоор хөөрэхэнэй удаа зохёохы ажалыень гэрэлтүүлхэн түрэл буряад сониндоо үнэн зүрхэнэй баяр хүргөө хэн.

Удаа дараалан олон конкурс, фестивальда уригдаһан дууша бүлын амжалта түгэс ажалые нэрлээл даа: 2004 ондо Башкортостанай Уфада болоһон «Урал-Моно» гэжэ нэрлэгдэхэн түрэг хэлэтэй залуушуулай эстрада дуунай уласхоорондын конкурсно I шан абahan Тогочиевтаание тус конкурсын жюрин түрүүлэгшэ, композитор Полад Бюль-бюль огы халуунаар амаршалжа, алтан статүэткэ тусхай шангайгаар барюуһан юм. Хитадай Хайлаарта эмхидхэгдэхэн «Обоогой уулзалгада» энэ бүлынхид «Эгшэ аха хоёрни» (хүгжэмынь А.Андреевой) гэхэн дуу, «Утахан Ононой эрье дээр» гэхэн арадай дууе хангюурдажа, баһал I шатын дипломой шан абahan габыятай юм. Тиигэжэ «Амаршалга» гэхэн дуунуудайнгаа хоёрдохы альбом бүтээгээ, шагнагшадаа ехэтэ баясуулаа. Эдэ хоёр альбомоо хоюулайнь Эрхүүдэ хэблэхэн, бэшүүлхэн байна.

Тиихэдэ 2006 ондо Урда Солонгосой Сеул хотодо эмхидхэгдэхэн хариһаа ерэхэн хүдэлмэрилэгшэдэй Бүхэдэлхэйн фестивальда Нонна, Зоригто Тогочиевтан амжалтатай хабаадажа, нютагаа бусаа.

**ҮНДЭР ТҮРЭЛТЭ ДАЛАЙ
ЛАМЫН ҮРШӨӨЛДЭ
ХҮРТЭЖЭ...**

Аяар холын Энэдхэг нёдондо Тувагай, Монголой, Буряадай мүргэлшэдэй делегациитай, Дамба Аюшеев хамба лама түрүүтэй санаартантай Тогочиевтан ошожо, үндэр түрэлтэ Далай ламада ута наһа айлдаха пуджа үргэлгэдэ хабаадаха ехэ буян хэшэгтэ Тогочиевтан Аюша хүбүүнтээ хүртэжэ, зүрхэ сэдхэл уярма буряад, энэдхэг дуунуудаа зориулжа, Дхармасалада бурханай ехэ ном шагнаха, амитан зоной ажабайдал хайжаруулаха, харгыень заһаха үүргтэй уншалгада хабаадаха зол тэдэндэ тудгаа бшуу.

«Хүүгэдхээ гансал Аюшамнай Далай ламадаа дуун бэлэгэе баряа» гэжэ омогорхолоо мэдүүлхэн гэрэй эзэн Зоригто тодорхойлоо хэн.

Н.Тогочиева, Аюша
хүбүүниинь Энэдхэгтэ

«Алтаргана-2008» гэхэн
һайндэртэ Софья Ни, И.Пантаева
гэгшэдтэй

Жэл бүри тоосоото концертеэ харуулжа байдаг дууша сэдхэлтэй энэ бүлынхид «Алтаргана-2008» гэхэн бүгэдэ буряадуудайнгаа уласхоорондын һайндэртэ ехэ һайнаар бэлдэжэ, үндэр түрэлтэ Далай ламын үршөөлдэ хүртэхэн, Дамба Аюшеев хамба ламынгаа үрээл, буянда хүртэхэн Нонна Тогочиева «Алтарганада» бурханай найман үргэл» гэжэ нэрлэгдэхэн коллекцидэ 8 ондоо, нара харгаа гоё костюмуудые (платинуудые малгайнуудтайгаарнь) бүтээжэ, модельернүүдэй уласхоорондын конкурсын I-дэхи нуурида, алтан дипломдо, мүнэн шанда хүтэхэн байха юм. Онсолбол, «Сансарын хүрдэ», «Шүхэр», «Бүмбэ», «Үлэзы», «Бүрээ», «Штандарт» (Илал-тын тэмдэг) «Бадма сэсэг», «Алтан заһаһан» гэжэ нэрлэгдэхэн буряад угалзнуудтай, хайхан модельнүүдынь түрүү хууринуудые эзэлээ.

«The best» гэжэ нэрлэгдэхэн дуунуудайнгаа шэнэ альбомоо таанадтаа, харагшадтаа бэлэг болгон бэлдээбди. Бидэниие үнгэргэхэн 10 жэл соо дэмжэхэн бүхы харагшадтаа, нютагаархидтаа, түрэл лицей-интернат хургуулидаа, эды олон жэлнүүдтэ бидэниие саг үргэлжэ дэмжэхэн аха нүхэдтөө, ударидагшадтаа - Бато Семёновто, Цырен Доржиевта, Александр Лубсановта, Михаил Бадановта, Александр Цыденовта, бусадта, мүн залуу нүхэдтөө үнэн зүрхэнэй баяр хүргэнэбди, гэжэ хөөрэдөөнэймнай түгэсхэлдэ хэлэхэн Зоригтодо хэдэн асуудалтайгаар хандаабди.

«Сүлөө сагтаа гэр бүлөөрөө юу хэхэ, хайшаа ошохо дуратайбта?»

Бидэ өөһэдөө ехэ астрологёр, нумерологёр һонирхдогбди, илангаяа телевизорээр фигурна һолжоролгын бүхы мүрысөөе харадабди, мүнөө Олимпиадаа хаража хүлөөгүйбди.

ЭХЭНЭР ХҮН ЭСХЭҢЭНДЭЭ

«Бурханай найман үргэл» гэхэн коллекцийн модельнууд

Хүн зоние баясуулха, хуби заяаень шийдхэхэ үүргэтэй түрэнара, ойн баярнуудые дуратайгаар эмхидхэдэгбди. 1998 ондо анха түрүүшынгээ түрэн Шэтын областиин Үхэриг нютагта ехэ гоёор үнгэргөө бэлэйбди. Мэдээшьегүй байтарнай, 10 жэл үнгэрбэ. Өөһэдымнай гэр бүлэ болохоор баһал 10 жэлэй ой ноябрь соо болохо, Сампиловой нэрэмжэтэ уран зурагай музей соо Нонна Бальжиновнагайнгаа бүтээхэн костюмуудай коллекци, шэнэ альбомоо, тоосоогто концертэ харуулахбди. Августын 13-да болохо шэнэ альбомоймнай презентацида, «Алтарганада» илаһан модельнүүдэймнай харалгада, концертэдэ (Набережнын кафе соо) суута модель Ирина Пантаева, бэлигтэй модельер Софья Нигэй басагад хабаадахаар уригданхай.

- Ямар эдэе хоол бэлдэхэ дуратайбта, гэр бүлын онсо эдээн гэжэ бии гү?

- Минийтнай обог, фамили Тогочиев, буряадшалбал «Тогоошын» гэхэн удхатай, тиимэхээ эдихэ юумэ шанаха угаа дуратайб. Илангаяа бууза, лапшаатай буряад шүлэ, тиихэдэ «Мясо по гисарски» гэхэн Кавказай эдэе апельсинай хальһатайгаар. Харин Ноннамнай ухаангүй бэрхээр плов бэлдэдэг, хархяагтай гү, али гороохтой шүлэ, борщ, щи шанахадаа мастер юм. Аюша хубүүмнай котлетэдэ, тахяагаар бэлдэхэн лазанья эдихэ ехэ дуратай.

- Танай эгээл дуратай үнгэ, зүһэ ямар бэ?

- Цвет морской волны гэхэ гү, тодорхойлбол, хүхэ номин үнгэ. Ноннымнай буряадаар Номин гэжэ зариман нэрлэдэг.

- Ямар сээсэгтэ дуратайбта? Таңда концертнэй нүүлээр харагшад ходал баглаа сээсгүүдые барйдаг шуу...

- Роза сээсэгтэ аргагүй хоюулаа дуратайбди.

- Хэнтнай танай ударидагша болодог бэ, али хоюулаа хэлсэн, хамта бүхы юумээ гэр бүлэдөө шийдхэдэг гүт?

- Министрэй тушаал абажа бидэндэ даалгабал, Ноннамнай - дотоодын хэрэгүүдэй ми-

нистр, юуб гэхэдэ, гэр соохи бүхы асуудал хуу шийдхэдэг, бүтээдэг. Харин бинь - гадаадын, экономикын, финансын, интернационална асуудалнуудаар министр болодогби, тиимэхээ зохёохы ажалаа, гастрольнуудые, фестиваль, бусад үдэшэ-нүүдые эмхидхэлгын, мүн-гэнэй асуудалнууд намда даалгагдадаг. Бидэ 10 жэл хамта ажаһуубашье, бэе бээе дэмжэн, үргэн татажа ябадагбди, хайхан ерээдүйдэ этигэдэгбди. Би ходал Ноннодоо «одон» («звезда»), «мега-одон» («мега-звезда») гэжэл хаа хаанагүй хэлэжэл, үргэжэл ябадагби, юуб гэхэдэ, гэр бүлын хайн тээшэ тэгүүлхэ үедэ этигэл найдал, инаг дуран дэмжэнэ бшуу гэжэ сэдхэхгшэб.

- Гэр бүлэ ямар гол үндэһэнүүдтэ, ёһо заншалуудта түшгэлэнэб, юун туһалнаб, юун гэжэ хананабта?

- Минии ханахада, нэн түрүүн хүүгэдээ хайнаар, хайн жэшээ дээрэ хүмүүжүүлхэ хэрэгтэй. Тийхэдэ айл бүлэ инаг дураяа гамнаха, үнэн сэхэ бэе бээдэе байха ёһотой. Тэдээнһээ гадна хаанашье ябахадаа, хайхан сэдхэл сэдхэхэе, ханаа бодол түхөөжэ ябаха, бүхы ажабайдалаа гэр бүлөөрөө тааралдуулан зохёохо гэшэе өөһэдөөмнай дулдыдана гэхэ байнаб. Саг түргэн үнгэрнэ, хаяхан лэ залуу ябаһан бидэ, артистнууд, дуушад өөһэдөө эжынэр, абанар мүнөө болонхойбди. Мэдэгма Доржиева, Бадма-Ханда Аюшеева, танайшье басаган Вика Орбодоева баһал маманар болонхой, хүүгэдээ хүмүүжүүлүнэ. Тиимэхээ намһаа саагуур, наранһаа наагуур гэжэ ябангүй, мүнөө үедэ шадаха мэдэхээ залуу зондоо дамжуулха шухала гэжэ ханадагбди. 2007 ондо залуу дуушадтай студи байгуулжа, «Услышь меня, Улан-Удэ» гэхэн залуушуулай конкурс эмхидхэхэе, буряадай «Фабрика звезд» байгуулаабди. Тэндэмнай залуу 12 дуушад урган гараа. «Зоригто, Нонна Тогочиевтантай эстрадна дуунай театр» гэхэн эмхиингээ дэргэдэ залуушуулые хурганабди.

- Россин гэр бүлын жэлдэ гэр бүлэнүүдтэ, залуу айлуудта юу хүсэхэ байнабта?

- Инаг дуратай, бүхы юумые тааралдуулан зохёохые, элүүр энхэ, эбгэй зетэй энэ дэлхэй дээрээ ажамадархые хүсэнэбди!

- Хөөрөжэ үгэхэнтнай хайндаа. Таңдаа үшөө ехэ зохёохы амжалта, зорихондоо хүрэхэ, золтой жаргалтай, дорюун, хүхюун зандаа дуун баяраараа бултантай хубаалдажа ябахыетнай хүсэл даа!

Бэлигма ОРБОДОЕВА,
хөөрэдэбэ.

«...С ШЕПОТА МАТЕРИ, НАПЕВА ОТЦОВ»
Вот слова искренности, любви к своим песням из нового альбома «The best», посвященные слушателям, любителям эстрады, почитателям их таланта:

«В нашем сборнике собраны песни, которые мы слышали с детства, с шепота матери и напева наших отцов. Хрустальные звуки мелодии, исполненные нами - это роса, рожденная на лепестках жизни, которая дарует нам нашу мощь, силу, талант навеянная нам Великими предками, которые знали истинную ценность человеческого благородства, благих деяний, которые в продолжении своем находят свои отражения в нас, в потомках, отмеченных Божественным дарованием - искренней любовью к своему народу.»

С уважением
Зоригто ТОГОЧИЕВ.

О каждой песне хочется рассказать отдельно и поверьте, это очень сложно. Переживания, которые ты испытываешь при исполнении той или иной песни - это целый мир, который ты создаешь своей фантазией. И являясь тем связующим звеном между создателем и слушателем ты ощущаешь невероятные чувства гордости за то, что именно тебе предоставлена эта огромная честь.

С любовью
Нонна ТОГОЧИЕВА».

Я знаю где рождаются
слова
Где начинаются степенные
легенды,
О коих говорит молва,
Творя бесценные моменты,
Там где бурятское тепло,
Где чудотворный блеск

Аршана,
Где материнское тепло,
Святые сутры Махаяны.
Любовь рождает чудеса,
Где музыка из сердца льется,
Там где таёжные леса,
Там где супружеские кольца
Из местности Ошор Булаг
Земли священной Иволги,
Поднялся в небо божий знак,
Рисуя млечные круги.

Хубүүнхээ Энэхэртэ

Суута дуушан Иосиф Кобяков

ПОСВЯЩЕНИЕ

По воле Аршана-Халюты
Со склонов всевышней горы,
Зоригто - дитя степной юрты,
Посланник великой поры.

Баян Тугага Омбоны
Подарят силы тебе.
Да бугут слышны твои

звоны,
Склонясь в отцовской мольбе.
Вся наша жизнь - это любовь
И выше истины не будет.
И он нашёл родную кровь,
Которая талантию сущит.
И имя ей конечно - Нонна,
Княжна голубых кровей,

С Великих берегов Онона,
Разлет собольих бровей.
Тебе свыше дана красота
И мудрость самого

Чингисхана
И плавность речи простота
В тебе вечнает неустанно.
Ты даришь людам обаяние,
Тепло безудержной души,
Ты облаков высокое

признание,
Твори историю, верши.

Да будет долгой песня ваша,
Дорога стелится ковром.
Да будет всегда полна чаша,
Да будет счастливым ваш дом!
Туяна ИЛЬИНА.
Москва, 2007 г.

№93(21636)

Дүхэрч

№32(590)

Понедельник, 18

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
09.05 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
10.00, 13.00, 14.00, 16.00, 19.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.00 «ЗАГАДКИ ВРЕМЕНИ»
11.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
12.20 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
13.10 «ДЕТЕКТИВЫ»
13.30 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
14.10 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
15.20 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.10 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
17.00 «ВАЛЕРИЙ БРУМЕЛЬ. ЖИЗНЬ ВЫШЕ ПЛАНКИ»
17.30 «ДАВАЙ ПОЖЕНИМСЯ!»
18.10 «ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ»
19.10 ЖДИ МЕНЯ
20.00 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ТАЙНА «СВЯТОГО ПАТРИКА»
23.30 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
01.00 НОЧНЫЕ НОВОСТИ НОЧНОЙ КАНАЛ «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ»
01.20 «АБСОЛЮТНАЯ ВЛАСТЬ»
02.10 «СЕМЬ ПОКОЛЕНИЙ РОК-Н-РОЛЛА»
03.00 «ОФИС»
03.30 Х/Ф «ДУМ»
05.00 Х/Ф «МОРЕ ЗМЕЙ»

«РОССИЯ»

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
06.35, 08.35 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
07.35, 09.34 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
09.55 М/Ф «БАРАНКИН, БУДЬ ЧЕЛОВЕКОМ!»
10.15 Т/С «СЛЕД ОБОРОТНЯ»
12.00, 15.00, 18.00, 21.00 ВЕСТИ ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.25 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50, 15.40, 18.50 ВЕСТИ. ДЕЖУРНАЯ ЧАСТЬ
13.00 Т/С «СТАРЫЕ ДЕЛА»
14.00 Т/С «ВЗРОСЛЫЕ ИГРЫ»
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
15.55 XXIX ЛЕТНИЕ ОЛИМПИЙСКИЕ ИГРЫ В ПЕКИНЕ
18.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.05 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «КОЛДОВСКАЯ ЛЮБОВЬ»
23.00 Т/С «ОСЕННИЙ ДЕТЕКТИВ»
23.55 XXIX ЛЕТНИЕ ОЛИМПИЙСКИЕ ИГРЫ В ПЕКИНЕ
02.15 «ВЕСТИ+»
02.35 «АЛЕКСАНДР СУВОРОВ»
03.30 «ЧЕСТНЫЙ ДЕТЕКТИВ»
04.00 Т/С «ГОРЫНЫЧ И ВИКТОРИЯ»

КУЛЬТУРА

- 08.00 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Вторник, 19

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
09.05 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
10.00, 13.00, 16.00 НОВОСТИ
10.05 «МАЛАХОВ +»
11.20 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
12.20 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
13.20 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.20 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.20 Т/С «ОГОНЬ ЛЮБВИ»
17.00 Х/Ф «ВОПРОКИ ВСЕМУ»
18.10 ФЕДЕРАЛЬНЫЙ СУДЬЯ
19.00 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ТАЙНА «СВЯТОГО ПАТРИКА»
23.30 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
00.30 НОЧНЫЕ НОВОСТИ, НОЧНОЙ КАНАЛ «ГОРОДСКИЕ ПИЖОНЫ»
00.50 «АБСОЛЮТНАЯ ВЛАСТЬ»
01.40 «КАЛИФРЕНИЯ»
02.10 «ОФИС»
02.40 Х/Ф «КАЛЬМАР И КИТ»
04.10 Х/Ф «БЕЗЖАЛОСТНЫЙ»

- 18.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
19.05 Т/С «ЖЕНЩИНА БЕЗ ПРОШЛОГО»
20.00 Т/С «РОДНЫЕ ЛЮДИ»
21.30 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
21.50 «СПОКОЙНОЙ НОЧИ, МАЛЫШИ!»
22.00 Т/С «КОЛДОВСКАЯ ЛЮБОВЬ»
23.00 Т/С «ОСЕННИЙ ДЕТЕКТИВ»
23.55 XXIX ЛЕТНИЕ ОЛИМПИЙСКИЕ ИГРЫ В ПЕКИНЕ
02.15 «ВЕСТИ+»
02.35 «ТЫ - ФЕНОМЕН! ЗА ГРАНЬЮ ВОЗМОЖНОГО»
03.30 Х/Ф «СПАУН»

КУЛЬТУРА

- 07.30 «ЕВРОНЬЮС»
11.00, 20.30, 00.30 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ
11.20 «В ГЛАВНОЙ РОЛИ...»
11.50 ЛЕТО ГОСПОДНЕ. ПРЕОБРАЖЕНИЕ
12.20 Д/С «ПАЛЕОНТОЛОГИЧЕСКИЙ МУЗЕЙ НА ЦЕМЕНТНОМ ЗАВОДЕ». 8 С. «АПТЕКА-МУЗЕЙ»
12.50 Х/Ф «БЕЗОТВЕТНАЯ ЛЮБОВЬ»
14.25 «СЕКРЕТЫ СТАРЫХ МАСТЕРОВ». АБРАМЦЕВО НЕИЗВЕСТНЫЙ ПЕТЕРГОФ
14.40 СПЕКТАКЛЬ «МЕГРЭ И ЧЕЛОВЕК НА СКАМЕЙКЕ»
15.10 «ЕВГЕНИЙ ВЕСНИК. КУРЬЕЗЫ, ТЕАТР, КИНО, ЖИЗНЬ». 2 П.
17.00 М/С «ВОКРУГ СВЕТА С ВИЛЛИ ФОГОМ»
17.25 М/Ф «ВАНЯ И КРОКОДИЛ». «МЫЛЬНЫЕ ПУЗЫРИ КОТА ТЕТУШКИ ФЛО»
17.40 Х/Ф «ВСТРЕЧА С ГЕНИЕМ». «ШТРАУС - КОРОЛЬ ТРЕХ ЧЕТВЕРТЕЙ»
18.30 Д/Ф «ДИОКЛЕТИАН»
18.35 Д/С «ЧЕЛОВЕК И ЛЬВЫ»
19.00 Д/Ф «ОЛЕГ КАГАН. ЖИЗНЬ ПОСЛЕ ЖИЗНИ» 2 Ч.
20.00 ТАЙНЫ РУССКОГО ОРУЖИЯ. КОРАБЛИ АРМАГЕДДОНА. 2 Ч.
20.50, 02.55 Д/С «ПОТЕРЯННЫЕ МИРЫ. РАССКАЗЫ ОБ АРХЕОЛОГИИ». «БУДУЩЕЕ НАШЕГО ПРОШЛОГО»
21.45 БОЛЬШЕ, ЧЕМ ЛЮБОВЬ. ПАВЕЛ ФИЛОНОВ И ЕКАТЕРИНА СЕРЕБРЯКОВА

- 11.50 Д/С «МУЗЕЙ ИСТОРИИ УХОДА ЗА КОЖЕЙ И ВОЛОСАМИ». 6 С. «МУЗЕЙ ОДЕКОЛОНА»
12.25 Х/Ф «ДИРЕКТОР»
14.50 НЕИЗВЕСТНЫЙ ПЕТЕРГОФ
15.20 СПЕКТАКЛЬ «БЕДА ОТ НЕЖНОГО СЕРДЦА»
16.15, 03.35 Д/Ф «КОРДОВА. ОТ МЕЧЕТИ К СОБОРУ»
16.30 «ЕВГЕНИЙ ВЕСНИК. КУРЬЕЗЫ, ТЕАТР, КИНО, ЖИЗНЬ»
17.00 М/Ф «ПО ШУЧЬЕМУ ВЕЛЕНИЮ»
17.15 «АМАЗОНКА ВСЕРЬЕЗ»
17.45 Х/Ф «ВСТРЕЧА С ГЕНИЕМ». «ЛЕОНАРДО. МЕЧТА О ПОЛЕТЕ»
18.35 Д/С «ЧЕЛОВЕК И ЛЬВЫ»
19.00 Д/Ф «ОЛЕГ КАГАН. ЖИЗНЬ ПОСЛЕ ЖИЗНИ» 1 Ч.
20.00 ТАЙНЫ РУССКОГО ОРУЖИЯ. КОРАБЛИ АРМАГЕДДОНА. 1 Ч.
20.50, 02.40 Д/С «ПОТЕРЯННЫЕ МИРЫ. РАССКАЗЫ ОБ АРХЕОЛОГИИ». «НА СЛУЖБЕ У ГОСУДАРСТВА» ОСТРОВА. АНАТОЛИЙ СОЛОНИЦЫН
21.45 Т/С «РОБИН ГУД»
22.30 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ ФИЗИКИ. ЯКОВ ЗЕЛЬДОВИЧ»
00.00
00.55 Х/Ф «ПИТЕР КИНГДОМ»
02.30 МУЗЫКАЛЬНЫЙ МОМЕНТ. Ф.ШОПЕН. МАЗУРКА

АРИГ УС

- 08.10 «АБИТУРИЕНТ-2008». ПОГОДА. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.30 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
09.00 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
09.30 ИНТУИЦИЯ
10.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
11.30 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
12.00 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
12.30 М/Ф «ДЕТКИ ПОДРОСЛИ»
13.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 М/С «ТОТАЛЛИ СПАЙС»
14.30 «ТАКСИ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
16.55 Х/Ф «НЕБЕСНЫЙ КАПИТАН И МИР БУДУЩЕГО»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА

АРИГ УС

- 06.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
07.10 «АБИТУРИЕНТ-2008». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
08.00 «ТАКСИ»
08.30 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 ИНТУИЦИЯ
10.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
11.30 Т/С «ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ»
12.00 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
12.30 М/Ф «ДЕТКИ ПОДРОСЛИ»
13.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 М/С «ТОТАЛЛИ СПАЙС»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.20 Х/Ф «ТАКСИ - 3»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
19.15 «АБИТУРИЕНТ-2008». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.30 Т/С «ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
23.35 Х/Ф «ЛОХМАТЫЙ СПЕЦНАЗ»

ТИВИКОМ

- 06.30 «ЭКСТРЕМАЛЬНЫЕ ИСТОРИИ»
07.00 «НАШ ГОРОД»
07.30 Д/Ф «ОСТРОВ НА ЭКВАТОРЕ»

- 19.15 «АБИТУРИЕНТ-2008». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.30 Т/С «ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
23.35 Х/Ф «ТАКСИ - 3»

ТИВИКОМ

- 07.00 «САМ СЕБЕ ХОЗЯИН»
07.30 Д/Ф «ОСТРОВ НА ЭКВАТОРЕ»
08.05 Т/С «ДРУЗЬЯ»
08.30 «РАДИ СМЕХА»
09.25 «ОЧЕВИДЕЦ»: САМОЕ СМЕШНОЕ
10.30, 13.30, 20.30, 00.30 «24»
11.00 «В ЧАС ПИК.»
12.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
13.00 Д/Ф «ОСТРОВ НА ЭКВАТОРЕ»
14.00 «ЗВАННЫЙ УЖИН»
14.55 Х/Ф «ПЕС КАРАТИСТ»
17.00 Х/Ф «АНГЕЛЫ В ДОСПЕХАХ»
19.00 «В ЧАС ПИК.»
20.00 «НАШ ГОРОД»
21.00 Т/С «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
22.00 «СОЛДАТЫ. ДЕМБЕЛЬСКИЙ АЛЬБОМ»
23.00 «ФАНТАСТИЧЕСКИЕ ИСТОРИИ»: «ВОРОТА В ШАМБАЛУ»
00.00 «НАШ ГОРОД»
01.00 «АКТУАЛЬНОЕ ЧТИВО»
01.15 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
02.15 «НАШ ГОРОД»

СТС - «БАЙКАЛ»

- 00.25, 00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ 18.55, 20.05, 21.55, 23.35, 00.55, 01.55 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
16.10, 06.00 Т/С «ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Т/С «РЫЖАЯ»
09.00, 13.30, 18.30, 00.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ

- 09.30 Т/С «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН?»
10.00 ГАЛИЛЕО
10.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
11.30 Х/Ф «ДОЧКИ-МАТЕРИ»
12.30 Т/С «ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД»
13.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ГЕКЕЛЬБЕРРИ ФИННА»
14.00 М/С «ЗВЕЗДНЫЕ ВРАТА»
14.30 М/С «ОБАН. ЗВЕЗДНЫЕ ГОНКИ»
15.00 М/С «ЛЮДИ В ЧЕРНОМ»
15.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»
16.00 Т/С «ТАИНСВЕННЫЙ ПОРТАЛ»
16.30 ГАЛИЛЕО
17.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
17.30 Т/С «ДОКТОР КТО»
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 Т/С «РЫЖАЯ»
21.00 Т/С «АТЛАНТИДА»
21.58 «СКАЖИ!»
22.00 Х/Ф «ВЛАСТЬ СТРАХА»
00.30 СЛАВА БОГУ, ТЫ ПРИШЕЛ!
01.45 Т/С «ЗОЛОТОЙ ЧАС»
03.15 Х/Ф «ДОЧКИ-МАТЕРИ»
04.10 МУЗЫКА НА СТС

ДТВ

- 09.00 УДАЧНОЕ УТРО
09.50 МУЗЫКА НА ДТВ
09.55 ТЕЛЕМАГАЗИН
10.25 МУЛЬТФИЛЬМЫ
11.30 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
12.00 «ОСТОРОЖНО, МОДЕРН-2!»
12.30 Т/С «КОМИССАР РЕКС»
13.30 Х/Ф «ДВЕ ЛУНЫ, ТРИ СОЛНЦА»
15.30 Т/С «УТОМЛЕННЫЕ СЛАВОЙ»
16.00 ТЕРРИТОРИЯ ПРИЗРАКОВ
17.00 Т/С «КОМИССАР РЕКС» 39 С.
18.00 Т/С «БЕЗМОЛВНЫЙ СВИДЕТЕЛЬ»
18.30 Х/Ф «С.S.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ МАЙАМИ»
19.30 Х/Ф «ГОРОД СЧАСТЬЯ. ШТАТ ТЕХАС»
21.30 ЧУДЕСА СО ВСЕГО СВЕТА
22.30 «ОСТОРОЖНО, МОДЕРН-2!»
23.00 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
23.30 «САМОЕ НЕВЕРОЯТНОЕ ВИДЕО»
00.30 Т/С «БЕЗМОЛВНЫЙ СВИДЕТЕЛЬ»
01.00 Х/Ф «С.S.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ МАЙАМИ»
02.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
02.30 ЧУДЕСА СО ВСЕГО СВЕТА
03.30 «КАРДАННЫЙ ВАЛ +»
03.55 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
04.25 «В ЗАСАДЕ»

Среда, 20

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

- 06.00 «ДОБРОЕ УТРО»
09.05 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
10.00, 13.00 НОВОСТИ

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

- 10.05 «МАЛАХОВ +»
11.10 «СОКРОВИЩА ТАМПЛИЕРОВ»
11.30 «МОДНЫЙ ПРИГОВОР»
12.20 «КОНТРОЛЬНАЯ ЗАКУПКА»
13.10 Т/С «АГЕНТ НАЦИОНАЛЬНОЙ БЕЗОПАСНОСТИ»
14.00 «ДЕТЕКТИВЫ»

- 14.30 «ДЕТЕКТИВЫ»
15.00 ДРУГИЕ НОВОСТИ
15.30 «ПОНЯТЬ. ПРОСТИТЬ»
16.00 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
20.00 Т/С «МОНТЕКРИСТО»

- 21.00 Т/С «МОНТЕКРИСТО»
22.00 «ВРЕМЯ»
22.30 Т/С «ТАЙНА «СВЯТОГО ПАТРИКА»
23.30 Т/С «ТАЙНА «СВЯТОГО ПАТРИКА»
00.30 НОЧНЫЕ НОВОСТИ

- 00.50 Х/Ф «ПАРЕНЬ ИЗ КАЛЬЦИЯ»
02.15 ФУТБОЛ. ТОВАРИЩЕСКИЙ МАТЧ. СБОРНАЯ РОССИИ - СБОРНАЯ ГОЛЛАНДИИ. ПРЯМОЙ ЭФИР
04.20 Х/Ф «ДА»

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'РОССИЯ' and 'КУЛЬТУРА' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'РОССИЯ' and 'Ариг Ус' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'Тивиком' and 'СГС - БАЙКАЛ' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'СГС - БАЙКАЛ' and 'ДТВ' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'ДТВ' and 'СГС - БАЙКАЛ' sections.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Четверг, 21

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'РОССИЯ' and 'КУЛЬТУРА' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'Ариг Ус' and 'КУЛЬТУРА' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'Ариг Ус' and 'Тивиком' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'СГС - БАЙКАЛ' and 'ДТВ' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'ДТВ' and 'СГС - БАЙКАЛ' sections.

РОССИЯ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'РОССИЯ' section.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'Ариг Ус' and 'Тивиком' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'Тивиком' and 'СГС - БАЙКАЛ' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'СГС - БАЙКАЛ' and 'ДТВ' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'ДТВ' and 'СГС - БАЙКАЛ' sections.

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ

Пятница, 22

ПЕРВЫЙ КАНАЛ

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'РОССИЯ' and 'КУЛЬТУРА' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'РОССИЯ' and 'Ариг Ус' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'Тивиком' and 'СГС - БАЙКАЛ' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'СГС - БАЙКАЛ' and 'ДТВ' sections.

Table with 2 columns: Time and Program Name. Includes 'ДТВ' and 'СГС - БАЙКАЛ' sections.

№93 (21636)

Дүжэрнэ

№32 (590)

Ариг Ус
06.30 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
07.10 «АБИТУРИЕНТ-2008». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
07.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА «ТАКСИ»
08.00 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
09.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА
09.30 ИНТУИЦИЯ
10.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
11.30 Т/С «ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ»
12.00 М/С «КРУТЫЕ БОБРЫ»
12.30 М/Ф «ДЕТКИ ПОДРОСЛИ»
13.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ДЖИММИ НЕЙРОНА»
13.30 М/С «ГУБКА БОБ КВАДРАТНЫЕ ШТАНЫ»
14.00 М/С «ТОТАЛЛИ СПАЙС»
14.30 Т/С «СЧАСТЛИВЫ ВМЕСТЕ»
15.00 «ПОБЕДОНОСНЫЙ ГОЛОС ВЕРУЮЩЕГО». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
15.30 «ДОМ-2. LIVE»
17.15 Х/Ф «МАЛЧИШНИК В ЛАС-ВЕГАСЕ»
19.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА

19.15 «АБИТУРИЕНТ-2008». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
19.30 Т/С «ГУМАНОИДЫ В КОРОЛЕВЕ»
20.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
20.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 «ИНТУИЦИЯ»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
23.35 НАША RUSSIA
00.05 СМЕХ БЕЗ ПРАВИЛ
01.05 «СЕКС» С А. ЧЕХОВОЙ

Тивиком
06.30 «ЭКСТРЕМАЛЬНЫЕ ИСТОРИИ»
07.00 «НАШ ГОРОД»
07.30 «РАДАР-СПОРТ»
08.05 «ДРУЗЬЯ»
08.30 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ»
09.30 «СОЛДАТЫ. ДЕМБЕЛЬСКИЙ АЛЬБОМ»
10.30 «НАШ ГОРОД»
11.00 «В ЧАС ПИК»
12.00 «ЧАС СУДА» С ПАВЛОМ АСТАХОВЫМ
13.00 «НАШ ГОРОД»
13.30 «24»

«ЗВАННЫЙ УЖИН»
14.55 Х/Ф «НАСТОЯЩАЯ ЛЮБОВЬ»
17.05 Т/С «СЕКРЕТНЫЕ МАТЕРИАЛЫ»
18.00 Т/С «ОПЕРА. ХРОНИКИ УБОЙНОГО ОТДЕЛА»
19.00 «В ЧАС ПИК»
20.00 «НАШ ГОРОД»
20.30 «САМ СЕБЕ ХОЗЯИН»
21.00 Х/Ф «ДЖЕКИ БРАУН»
23.45 «ПАРАД ПАРОДИЙ»
01.30 СЕАНС ДЛЯ ВЗРОСЛЫХ. «БОЛЬШАЯ ЗАВАРУХА»

СТС - «БАЙКАЛ»
06.25, 07.15, 07.40, 08.10, 08.25, 00.25, 00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ
05.55, 07.15, 08.10, 09.25, 11.15, 16.10, 18.55, 20.05, 21.55, 23.35, 00.55, 01.55 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
06.00 Т/С «ЗЕНА - КОРОЛЕВА ВОИНОВ»
06.55 М/С «СМЕШАРИКИ»
07.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
07.30 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
08.00 Т/С «РЫЖАЯ»
09.00, 13.30, 18.30 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ

Т/С «АТЛАНТИДА»
10.30 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
11.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
12.30 Т/С «ЛЮБА, ДЕТИ И ЗАВОД»
13.00 М/С «ПРИКЛЮЧЕНИЯ ГЕКЕЛЬБЕРРИ ФИННА»
14.00 М/С «ЗВЕЗДНЫЕ ВРАТА»
14.30 М/С «ОБАН. ЗВЕЗДНЫЕ ГОНКИ»
15.00 М/С «ЛЮДИ В ЧЕРНОМ»
15.30 М/С «КЛУБ ВИНКС - ШКОЛА ВОЛШЕБНИЦ»
16.00 Т/С «ТАИНСТВЕННЫЙ ПОРТАЛ»
16.30 ГАЛИЛЕО
17.00 Т/С «МОЯ ПРЕКРАСНАЯ НЯНЯ»
17.30 Т/С «ДОКТОР КТО»
19.00 Т/С «ПАПИНЫ ДОЧКИ»
20.00 Т/С «РЫЖАЯ»
20.58 «СКАЖИ!»
21.00 Х/Ф «ИДАЛЬГО»
23.30 Х/Ф «МАЛЕНЬКАЯ ЧЕРНАЯ КНИЖКА»
01.30 Т/С «ТАНЦЫ СО ЗВЕЗДАМИ»
03.30 Т/С «ЗАЧАРОВАННЫЕ»
04.25 Т/С «ДОКТОР КТО»
05.10 МУЗЫКА НА СТС

ДТВ
09.00 УДАЧНОЕ УТРО
09.50 МУЗЫКА НА ДТВ
09.55 ТЕЛЕМАГАЗИН

МУЛЬТФИЛЬМЫ
11.30 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
12.00 «ОСТОРОЖНО, МОДЕРН-2!»
12.30 Т/С «КОМИССАР РЕКС»
13.30 Х/Ф «КРЕПОСТЬ»
15.30 Т/С «УТОМЛЕННЫЕ СЛАВОЙ»
16.00 ТЕРРИТОРИЯ ПРИЗРАКОВ
17.00 Т/С «КОМИССАР РЕКС»
18.00 Т/С «БЕЗМОЛВНЫЙ СВИДЕТЕЛЬ»
18.30 Х/Ф «С.S.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ НЬЮ-ЙОРК»
19.30 Х/Ф «АФЕРИСТЫ»
21.10 «В ЗАСАДЕ»
21.30 ЧУДЕСА СО ВСЕГО СВЕТА
22.30 «ОСТОРОЖНО, МОДЕРН-2!»
23.00 «САМОЕ СМЕШНОЕ ВИДЕО»
23.30 «САМОЕ НЕВЕРОЯТНОЕ ВИДЕО»
00.30 Т/С «БЕЗМОЛВНЫЙ СВИДЕТЕЛЬ»
01.00 Х/Ф «С.S.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ НЬЮ-ЙОРК»
02.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ. ГОРЯЧАЯ ДЮЖИНА»
02.55 Х/Ф «11.14»
04.45 ЗВОНОК УДАЧИ
06.45 Т/С «СЕКРЕТНЫЙ АГЕНТ МАК-ГАЙВЕР»
07.45 «В ЗАСАДЕ»

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Суббота, 23

ПЕРВЫЙ КАНАЛ
06.20 Х/Ф «ТЕАТР ЧЕХОНТЕ ТВ. СТАРЫЕ ЗНАКОМЫЕ»
07.00, 11.00, 13.00, 18.50 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф «ТЕАТР ЧЕХОНТЕ ТВ. СТАРЫЕ ЗНАКОМЫЕ»
07.20 «Б.О.Г. И БОЖЕНА»
08.20 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
09.20 ИГРАЙ, ГАРМОНЬ ЛЮБИМАЯ!
10.00 СЛОВО ПАСТЫРЯ
10.10 ЗДОРОВЬЕ
11.10 «СМАК»
11.50 «КРУТОЙ МАРШРУТ ВАСИЛИЯ АКСЕНОВА»
13.10 «МУТАНТЫ СРЕДИ НАС»
14.10 Х/Ф «СЫЩИКИ»
16.00 «ПРЕДСКАЗАТЕЛИ»
17.00 «ЛЮСЬЕНА ОВЧИННИКОВА. ЖИЗНЬ В ОЖИДАНИИ ЛЮБВИ»
18.00 «МОЖЕШЬ? СПОЙ!»
19.00 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
22.00 «ВРЕМЯ»
22.20 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
23.20 Х/Ф «ОТЧИМ»
01.20 Х/Ф «ОЧЕНЬ СТРАШНОЕ КИНО-4»
02.50 Х/Ф «ГРАБЕЖ»
04.50 Т/С «ДЕФЕКТИВНЫЙ ДЕТЕКТИВ»

ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (НА БУР. ЯЗ.)
09.20 М/Ф «ХРАБРЫЙ ОЛЕНЕНОК»
09.45 «УТРЕННЯЯ ПОЧТА»
10.20 Х/Ф «У МАТРОСОВ НЕТ ВОПРОСОВ!»
12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.20 С ЗАБОТОЙ О ЛЮДЯХ
12.35 «ЧАС МЭРА» ГЕННАДИЙ АЙДАЕВ
13.20 Х/Ф «ВСТРЕЧА»
14.00 XXIX ЛЕТНИЕ ОЛИМПИЙСКИЕ ИГРЫ В ПЕКИНЕ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ (ДО 15.20)
16.30 Х/Ф «МАМА»
17.35 Х/Ф «ТРИ ПОЛУГРАЦИИ»
21.20 Х/Ф «НЕВЕСТА НА ЗАКАЗ»
23.20 XXIX ЛЕТНИЕ ОЛИМПИЙСКИЕ ИГРЫ В ПЕКИНЕ
01.25 Х/Ф «АГЕНТ 007. УМРИ, НО НЕ СЕЙЧАС»
04.00 Х/Ф «ПОСЛАННИКИ»

Д/Ф «ГАБРИЕЛЬ ШАНЕЛЬ. БЕССМЕРТНЫЙ СТИЛЬ»
00.15 Х/Ф «АМЕРИКАНСКИЙ ДРУГ»
02.15 ВСЕ ЭТО ДЖАЗ. УЭЙН ШОРТЕР
03.45 Д/Ф «КЛЕОПАТРА»

Ариг Ус
07.30 «АБИТУРИЕНТ-2008». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ». ПОГОДА
08.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
08.35 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
09.00 «ЖИЗНЬ, ПОЛНАЯ РАДОСТИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
09.30 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
10.00 «ВОСТОЧНЫЙ ЭКСПРЕСС». ПОГОДА. «НОВОСТЯ»
10.35 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
11.00 «ШКОЛА РЕМОНТА»
12.00 Д/Ф «СЛУГИ»
13.00 Д/Ф «СУПЕРЧЕЛОВЕКИ-2»
14.00 «КЛУБ БЫВШИХ ЖЕН»
15.00 «COSMOPOLITEN. ВИДЕОВЕРСИЯ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
16.00 Х/Ф «ТАЛАНТЛИВЫЙ МИСТЕР РИПЛИ»
17.45 Т/С «САША ПЛЮС МАША»
18.40 «АБИТУРИЕНТ-2008». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ». ПОГОДА
19.00 ТАНЦЫ БЕЗ ПРАВИЛ
20.00 «ПРИВЕТ! ПОКА!»
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
21.00 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ». ПОГОДА
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
23.00 «КОМЕДИ-КЛАБ». ПОГОДА
00.00 НАША RUSSIA
00.30 УБОЙНАЯ СИЛА
01.30 «СЕКС» С А. ЧЕХОВОЙ

Тивиком
07.00 «ГРАН-ПРИ»
07.30 «НАШ ГОРОД»
08.00 «ГРИФФИНЫ»
09.00 «САМ СЕБЕ ХОЗЯИН»
09.30 «НАШ ГОРОД»
10.00 «ПРОВЕРЕНО НА СЕБЕ»
10.45 «ДЕЛО ТЕХНИКИ»
11.30 «ОЧЕВИДЕЦ»: САМОЕ СМЕШНОЕ
12.30 «ДЕТЕКТИВНЫЕ ИСТОРИИ»
13.30 «НАШ ГОРОД»
14.00 «ВОЕННАЯ ТАЙНА»
15.00 Х/Ф «ДЖЕКИ БРАУН»
17.30 Х/Ф «ОБСУЖДЕНИЮ НЕ ПОДЛЕЖИТ»
19.30 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
20.00 «ГРОМКОО ДЕЛО»: КОНЦЕРТ «ЗАДОРНОВА К ОТВЕТУ»
23.30 Х/Ф «АЛЕША ПОПОВИЧ И ТУГАРИН ЗМЕЙ»
00.45 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
01.45 «ФОРМУЛА 1»

М/С «УТИНЫЕ ИСТОРИИ»
14.00 М/С «ЧАРОДЕЙКИ»
15.00 М/С «АЛАДДИН»
16.30 САМЫЙ УМНЫЙ
18.35 6 КАДРОВ
18.55 Х/Ф «НЕСОКРУШИМЫЙ ГОВАРД»
20.58 «СКАЖИ!»
21.00 Х/Ф «В ОЖИДАНИИ ЧУДА»
22.50 Х/Ф «СУКА-ЛЮБОВЬ»
02.05 Х/Ф «НАПАРНИК»
04.00 Х/Ф «ЛЮБОВЬ И ДОЛГ»
05.30 МУЗЫКА НА СТС

«РОССИЯ»

07.00 «ДОБРОЕ УТРО, РОССИЯ!»
08.30 «ЗДОРОВЬЕ»
09.00, 12.00, 16.00, 21.00 ВЕСТИ

КУЛЬТУРА

«ЕВРОНЬЮС»
11.10 БИБЛЕЙСКИЙ СЮЖЕТ
11.40 Х/Ф «МНОГО ШУМА ИЗ НИЧЕГО»
13.00 Д/Ф «ВИЧЕНЦА. ГОРОД ПАЛЛАДИО»
13.20 «КТО В ДОМЕ ХОЗЯИН»
13.50 Х/Ф «СИНЯЯ ПТИЦА»
15.25, 02.55 Д/С «ПОМЕСТЬЕ СУРИКАТ». «ВЫБОР ДЕЙЗИ». 10 С. «СИЛА ФЛАУЭР»
16.15 Х/Ф «УРОК ЛИТЕРАТУРЫ»
17.30 «РОМАНТИКА РОМАНСА»
18.10 Д/С «ЗА ГРАНЬЮ ЦИВИЛИЗАЦИИ». «НАГА»
19.00 Д/Ф «МАРГО ФОНТЕЙН»
20.00 СПЕКТАКЛЬ «ГНЕЗДО ГЛУХАРЯ»
23.00 НОВОСТИ КУЛЬТУРЫ

СТС - «БАЙКАЛ»

06.25, 07.15, 07.40, 08.10, 08.25, 00.25, 00.50, 01.20, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ
05.55, 07.15, 08.10, 09.25, 11.15, 16.10, 18.55, 20.05, 21.55, 23.35, 00.55, 01.55 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
06.00 Д/Ф «КЛЫКИ, ШИПЫ И ЖАЛА»
08.00 М/Ф «ТРОЕ ИЗ ПРОСТОКВАШИНО»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30, 16.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.00 ДЕТСКИЕ ШАЛОСТИ
11.00 Х/Ф «ОСТАНОВИВШЕЕ ВРЕМЯ»
12.45 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»

ДТВ

УДАЧНОЕ УТРО
МУЗЫКА НА ДТВ
«ЗВЕРИНЫЕ ШУТОЧКИ»
ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ
ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬ
«КАЛАМБУР»
14.30 Х/Ф «ЛОВКИЕ РУКИ»
16.30 Т/С «МЕРТВАЯ ЗОНА СТИВЕНА КИНГА»
17.30 Х/Ф «С.S.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ НЬЮ-ЙОРК»
18.30 Х/Ф «ФРАНЦУЗ»
20.05 «В ЗАСАДЕ»
20.30 Х/Ф «ШПИОНЫ И ПРЕДАТЕЛИ»
21.25 Д/Ф «ПРИГОВОРЕННЫЕ ПОЖИЗНЕННО»
22.00 ТЕРРИТОРИЯ ПРИЗРАКОВ
23.00 Х/Ф «ФАНАТ»
00.55 Х/Ф «С.S.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ НЬЮ-ЙОРК»
01.55 Т/С «МЕРТВАЯ ЗОНА СТИВЕНА КИНГА»
03.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
03.30 ТЕРРИТОРИЯ ПРИЗРАКОВ
04.25 Т/С «МОРСКАЯ ПОЛИЦИЯ: СПЕЦОТДЕЛ»
05.25 Х/Ф «ЛАС-ВЕГАС»
06.25 ЗВОНОК УДАЧИ

ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ • 21-62-62 • ОТДЕЛ РЕКЛАМЫ •

Воскресенье, 24

ПЕРВЫЙ КАНАЛ
06.20 Х/Ф «ЖЕНЩИНА ДЛЯ ВСЕХ»
07.00, 11.00, 17.00 НОВОСТИ
07.10 Х/Ф «ЖЕНЩИНА ДЛЯ ВСЕХ»
08.10 «ПОСЛЕ ОЛИМПА»
09.10 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
10.00 «АРМЕЙСКИЙ МАГАЗИН»
10.30 «ИСТОРИИ ИЗ БУДУЩЕГО»
11.10 «НЕПУТЕВЫЕ ЗАМЕТКИ»
11.30 «ФАЗЕНДА»
12.00 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
13.00 «МАФИЯ И ГОЛЛИВУД»
14.30 «МАГИЯ ДЕСЯТИ»
15.30 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
17.10 НА XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГРАХ В КИТАЕ
17.30 «ТЮНИНГ МОЗГА»
18.10 Т/С «ДВЕ СУДЬБЫ»
21.00 ЦЕРЕМОНΙΑ ЗАКРЫТИЯ XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГР В КИТАЕ
22.00 «ВРЕМЯ»
22.20 ЦЕРЕМОНΙΑ ЗАКРЫТИЯ XXIX ЛЕТНИХ ОЛИМПИЙСКИХ ИГР В КИТАЕ
23.30 Х/Ф «БЕЛАЯ СТРЕЛА»
01.30 «СЕКРЕТЫ ЗАПРЕТНОГО ГОРОДА»
03.10 Х/Ф «МИССИЯ «СЕРЕНИТИ»»
05.20 «ЗВЕРИНЕЦ»

«НЕТ СМЕРТИ ДЛЯ МЕНЯ»
10.15 Х/Ф «ОЧНАЯ СТАВКА»
12.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
12.50 Х/Ф «ПЛЕМЯННИК»
13.20 XXIX ЛЕТНИЕ ОЛИМПИЙСКИЕ ИГРЫ В ПЕКИНЕ
15.20 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ
16.30 М/Ф «ПЕС В САПОГАХ»
16.50 XXIX ЛЕТНИЕ ОЛИМПИЙСКИЕ ИГРЫ В ПЕКИНЕ
19.00 Х/Ф «РИФМУЕТСЯ С ЛЮБОВЬЮ»
21.20 Х/Ф «БЕЛЫЙ ХОЛСТ»
23.10 ПРАЗДНИЧНЫЙ КОНЦЕРТ
00.50 Х/Ф «ЧЕРТОВО КОЛЕСО»
02.30 Х/Ф «16 КВАРТАЛОВ»

Х/Ф «ПАРИЖ, ТЕХАС»
01.30 ДЖЕМ-5. КОНЦЕРТ Г.БЕРТОНА И М.ОЗОНЕ
02.00 Д/Ф «ДЖЕКИЛ И ХАЙД: НАСТОЯЩАЯ ИСТОРИЯ»
03.45 Д/Ф «ЖАН-БАТИСТ МОЛЬЕР»

Ариг Ус
07.30 ИЗМЕНИ СВОЙ МИР. ПОГОДА. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
08.00 «БЛАГАЯ ВЕСТЬ»
08.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ». ПОГОДА
09.00 М/С «ОХ УЖ ЭТИ ДЕТКИ»
09.25 «АБИТУРИЕНТ-2008»
09.40 «ГОСТЬ В СТУДИИ»
10.00 «ДОМ -2». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
11.00 ШКОЛА РЕМОНТА
12.00 «ТАНЦЫ БЕЗ ПРАВИЛ»
13.00 «ПРИВЕТ! ПОКА!»
14.00 Х/Ф «ТАЛАНТЛИВЫЙ МИСТЕР РИПЛИ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
16.45 БОЛЬШОЕ КИНО ПО ВЫХОДНЫМ: «ЧИКАГО»
19.00 Д/Ф «ОПАСНЫЕ ИГРЫ»
20.00 «АБИТУРИЕНТ-2008». ПОГОДА. «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
20.30 «УЛАН-УДЭ: ИНСТРУКЦИЯ ПО ПРИМЕНЕНИЮ»
21.00 «БИТВА ЭКСТРАСЕНСОВ»
22.00 «ДОМ-2. ГОРОД ЛЮБВИ». ПОГОДА
23.00 «КОМЕДИ-КЛАБ». «ЗНАКИ ЗОДИАКИ»
00.00 «ЖЕНСКАЯ ЛИГА»
00.30 СМЕХ БЕЗ ПРАВИЛ
01.30 «СЕКС» С А. ЧЕХОВОЙ

«КУЛИНАРНЫЕ ШУТОЧКИ»
10.30 «ОЧЕВИДЕЦ»: САМОЕ ШОКИРУЮЩЕЕ
11.30 Х/Ф «БЕШЕНЫЕ АКУЛЫ»
13.30 «24»
14.00 ДОКУМЕНТАЛЬНЫЙ ФИЛЬМ
14.30 «ДАЛЬНИЕ РОДСТВЕННИКИ»
15.00 Х/Ф «ОБСУЖДЕНИЮ НЕ ПОДЛЕЖИТ»
17.00 Х/Ф «АРАХНОФОБИЯ»
19.00 Х/Ф «АЛЕША ПОПОВИЧ И ТУГАРИН ЗМЕЙ»
21.00 Х/Ф «БЛУЖДАЮЩИЙ ЗАМОК ХАУЛА»
23.00 ФАНТАСТИЧЕСКИЕ ИСТОРИИ
00.00 «ОЧЕВИДЕЦ ПРЕДСТАВЛЯЕТ»: САМОЕ ШОКИРУЮЩЕЕ
01.00 «МИРОВОЙ БОКС: ВОСХОДЯЩИЕ ЗВЕЗДЫ РОССИИ»
02.00 «ФОРМУЛА 1»

ДТВ

УДАЧНОЕ УТРО
МУЗЫКА НА ДТВ
«ЗВЕРИНЫЕ ШУТОЧКИ»
ТЫСЯЧА МЕЛОЧЕЙ
МУЛЬТФИЛЬМЫ
13.25 «КАЛАМБУР»
14.30 Х/Ф «АФЕРИСТЫ»
16.10 «В ЗАСАДЕ»
16.30 Т/С «МЕРТВАЯ ЗОНА СТИВЕНА КИНГА»
17.30 Х/Ф «С.S.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ НЬЮ-ЙОРК»
18.30 Х/Ф «КРЕПОСТЬ»
20.30 Х/Ф «ШПИОНЫ И ПРЕДАТЕЛИ»
21.25 Д/Ф «ПРИГОВОРЕННЫЕ ПОЖИЗНЕННО»
22.00 ТЕРРИТОРИЯ ПРИЗРАКОВ
23.00 Х/Ф «ФАНАТ-2»
00.55 Х/Ф «С.S.I. МЕСТО ПРЕСТУПЛЕНИЯ НЬЮ-ЙОРК»
01.55 Т/С «МЕРТВАЯ ЗОНА СТИВЕНА КИНГА»
03.00 «ГОЛЫЕ И СМЕШНЫЕ»
03.30 ТЕРРИТОРИЯ ПРИЗРАКОВ
04.25 Т/С «МОРСКАЯ ПОЛИЦИЯ: СПЕЦОТДЕЛ»
05.25 Х/Ф «ЛАС-ВЕГАС»
06.25 ЗВОНОК УДАЧИ

«РОССИЯ»

Х/Ф «ВЗРОСЛЫЕ ДЕТИ»
08.30 «СЕЛЬСКИЙ ЧАС»
09.00, 12.00, 16.00, 21.00 ВЕСТИ
09.10 ВЕСТИ-БУРЯТИЯ

Тивиком

Т/С «АГЕНТСТВО 2»
07.30 Д/Ф «ТАИЛАНД: ПУТЬ ДОА»
08.30 «ПРОВЕРЕНО НА СЕБЕ»
09.30 «КЛУБ «БЕЛЫЙ ПОПУГАЙ»

СТС - «БАЙКАЛ»

06.09, 06.30, 07.02, 07.20, 08.30, 08.55, 00.20, 00.45, 01.25, 01.55, 02.20, 02.50, 03.20 СКАЖИ НА СТС-БАЙКАЛ
05.55, 07.15, 08.10, 09.25, 11.15 ПРОГНОЗ ПОГОДЫ: БУРЯТИЯ
06.00 Д/Ф «КЛЫКИ, ШИПЫ И ЖАЛА»
08.00 М/Ф «КАНИКУЛЫ В ПРОСТОКВАШИНО»
08.20 М/С «СМЕШАРИКИ»
08.30, 16.00 ИСТОРИИ В ДЕТАЛЯХ
09.00 М/С «ТОМ И ДЖЕРРИ»
09.15 САМЫЙ УМНЫЙ
11.00 ГАЛИЛЕО
12.00 СНИМИТЕ ЭТО НЕМЕДЛЕННО
13.00 М/С «ЧИП И ДЕЙЛ СПЕШАТ НА ПОМОЩЬ»
14.00 М/С «ШОУ ТОМА И ДЖЕРРИ»
15.30 М/С «ГЕРКУЛЕС»
16.30 РАНЕТКИ ДРАМЕДИ (5 СЕРИЙ)

Продаю 2-х комнатную на ЛВРЗ.
Тел.: 55-69-05; 8-914-981-35-31; 8-951-621-14-13.

УЛЫГЭРЭЙ ДАЛАЙ

Бурхан Габины түүх-намтар

СҮТРА О МУДРОСТИ И ГЛУПОСТИ

Легенды, рассказы и гимны Будды

ИЗДАТЕЛЬСТВО ОО "РЕСПУБЛИКАНСКАЯ ТИПОГРАФИЯ"
УЛААН-УТЭ - 2008

(Үргэлжлэл. Эхинийн урдахи дугаарнуудта).

Илажа Түгэс Нүгшээн бурхан тэдэнэй үгыг дуулахдаа, дүрбэн зүйлэй хамаг бүхы богдонорой номыг дэлгэрэнгүй үзүүлбэ. Тийгээд буян хэжы оролдоо, буян хуряахагүй нүгэлтэ номыг тэбшэхэ гэхэ мэтэ хутагтанай дүрбэн үнэнийг дэлгэрэггүйгээр номнонон бурханай зарлиг хамаг амитан соносожо нүзгэлхэндөө үрые олобо, бурханай зарлиг найшаан, элитэ хэээр баясаба.

1 Дүрбэн үнэн - Шэгэмуни бурханай анха түрүүшээр хүрдэ эрыоулхэдэ айдаһан дүрбэн үнэн тухай хургаал: а. зоболон үнэн; б. зоболонгой талтаган үнэн; в. зоболонхоо сүлөөрхэ үнэн; г. зоболонхоо сүлөөрхэ зам үнэн.

Долоодохи тухай

25. МАХА ГАБИНА ТҮХАЙ ЗҮЙЛ

Ийгэжэ минни соносоһон нэгэн сагта Илажа Түгэс Нүгшээн бурхан Ширавасун балгастахи Илагша хан хубуунэй сэсэргилтэ Этгигэлгүй эдээн үгэлэгтэни баясхалангай хүрээндэ зарларжа хуугаа хэн ха. Тэрэ сагта тэрэ улсай хаан Гэгээнэ Илаһан хаан бэлэй. Урда зүгтэнь Алтангазар гэжэ нэгэ улс бии хэн ха. Тэрэ улсай хаан Габина гэжэ нэрэтэй хэн. Тэрэ хаанай ехэ хубуун Маха Габина гэжэ нэрэтэй бэлэй. Маха Габина гэжэ хубуунинь хаан эсэгынгээ шэрээдэ хууба ха. Тэрэ түргэн мэрэн абари зантай, хүсэ ехэтэй байгаа. Маха Габина хаан гурган зурган мянган сэрэгтэй хэн ха. Тэрэной сэрэгтэй халхи шуурган шэнги хүсэтэй тула дайгаар хайшаан ошоходонь, эсэргүүсэхэ хаан улс гэжэ байгаагүй. Маха Габина хаан газарай тэг дунда оршодог хаан улсастай танил бэшэ, хоорондоо харилсаагүй бэлэй.

Тэрэ хаан улсай нэгэ наймаашан Габари гэжэ балгаста ошоод, дүрбэн бүхэли зөөлэн хайн буд асаранд, Габина хаанда үргэбэ хэн ха. Хаан тэрэ бүдынь абаад, асууба:

- Иймэ хайн эд хаанаһаа абааши?
- Хаан аа! Иймэ хайн буд газарай тэг дунда оршодог улсаста бии юм,- гэжэ наймаашан харюусаба ха.

- Газарай тэг дунда гэшэнь хаана юм?
- Газарай тэг дундахи улс гэшэ Ражарха балгастай оршондохи Ширавасун гэжэ балгас болоно. Тэндэмнай бусад олон элдэб нэрэтэй балгасууд олон юм байна,- гэжэ наймаашан харюусаба.

- Яахдаа тэндэхи хаан намда хүгэдэн мүргэхээ эрэнгүй гэшэб? - гэжэ зарлиг болоходонь:

- Ай хаан аа! Тэндэхи хаашуул тус тустаа өһөд өһөдүнгөө улсыг захиран хууна ха юм. Энэ руу юунэйхине эрбэ гэшэб? - гэжэ наймаашанай хэлэхэдэ, Маха Габина хаан: баатар сэрэгшэдээрээ хамаг бүгэдыг даража шадаха намда тэдэ хаашуул намтай золгохоо юундэ эрэнгүй гэшэб. Одоо би агуу хүсээрээ тэдэнэй хүр дараха юм байна,- гэжэ сэдхэхэд:

- Газарай тэг дунда оршодог хаашуулай алининь ехэб? - гэжэ наймаашаһаа асууба.

- Тэдэ хаашуулай дунда Ширавасун балгастай хаан ехэ юм,- гэшэб, Маха Габина хаан тэрэ Ширавасун балгастай хаанда элшэниг элгээжэ, ийгэжэ захирба:

- Минни асари ехэ хүсөөрөө бүхы замби түбине эзэлээд байхдаа, ши юундэ намда элшэжэ элгээжэгүйбши? Одоо би шамда элшэжэ ябуулбаб. Ши унтажа хэбтэгээрэ минни нэрэ соносоо наа, бодоод бай, хуужа хуухадаа минни нэрэ соносоо наа, хүрээжэ бодо, эдээжэ байхадаа минни нэрэ дуулаа наа, залгиха зуураа хахажа бөөлжөөрэй, үһөө намнажа хуутараа минни нэрэ дуулаа наа, үһээ зангидарай, бодоод байхдаа, минни нэрэ соносоодоо гүйгөөрэй. Энэ долоон хоногто намтай золгохоо эр. Хэрбээ эрэггүй нааш, сэрэгээр ошожо, улсыг эрэнгүйгээр тоборог болгохоб,- гэһэн захяа элшэжэ хүргэхэдэ, Гэгээнэ Илаһан хаан ехээр сошожо, айн хүрдөө, бурханай зарларжа хууһан газарта дары түргэн ошоод, алгаа хамтадан, бурханда мүргэжэ. Маха Габина хаанай заналтыг дэлгэрэнгүйгээр дамжуулахдаань, бурхан ийгэжэ зарлиг болобо:

- Хаан аа! Ши тэрэһээ буй ай. «Энэ улсай ехэ хаанинь би бэшэб. Намһаа ехэ хаан бии юм,- гэжэ хаанай элшэндэ хэлэ.

Тэрэ хаан бурханай зарлигаар Маха Габинай элшэндэ ийгэжэ хэлэб:

- Ай, элшэн аа! Эндэхэ холо бэшэ газарта хубилгаанай ехэ хаан улс бии юм. Ши тэрэ хаанда ошоод, эзэн хаанайнгаа зарлигыг дамжуула,- гэжэ хэлэхэдэнь, тэрэ элшэн Илагша хан хубуунэй сэсэргилтэ ошоо хэн ха.

Тэрэ бурханийн Чакравардын хаан боложо хубилаад, Маха Мудгалаһин шабинь ехэ түшэмэл болон хубилан хууба. Бурхан хотоло баясхалангай хүрээг эрдэнийн хүрэн болгобо, хүрэнэй газаа тээ зэргэлхэн долоон эрдэни хубаг татуула, тэрэ хубагуудай хоорондуур долоон зүйлэй эрдэни шимэгтэй модонуудыг ургуула, мун хажуугаарнь элдэб үнгэтэ тоо томшоогүй бадма лэнхобо сэгсгүүдыг тарюула. Янза бүрийн гэрэлээр ялазалан хүрэн соо элдэб зүйлэй эрдэнээр бүтэһэн ордон соо асари ехэ хүсэтэй хаан болон хубиланхай хууба.

Маха Габина хаанай элшэн хубилгаанай ордон харшада ерээд: «Энэ улсай хаанай асари хүсэн минни хаанай агуу хүсэнһөө булоу байна даа. Бидэ энэ хаантай яжа тэнсэхэ гэшэбиди. Тинмэшыг наань, элгээһэн бэшэгынг үгэһүүб,- гэжэ сэдхэхэ, хаанайнгаа зарлигыг дамжуулаа хэн гэхэ.

Тэрэ хубилгаан хаан элшэжэ үгэһэн бэшэб абаж, хүл дороо гэшхээд, зарлиг болобо:

- Минни дүрбэн түбине эзэлэгшэ ехэ хаан байхадам, танай муу тэнэг хаан яахдаа минни зарлигыг дабаха юм. Ши үтэр харяад, минни энэ зарлигыг хаандаа дуула: «Хаан ши хэбтэжэ байгаа наа, энэ минни зарлигыг соносоодо бодоорой, хуужа хуутараа соносоо наа, ябаарай, ябажа ябагараа соносоо наа, гүйгөөрэй. Наяын долоон хоногто намда ерээжэ мүргэн золго гэхэн зарлигыг дүүргээгүй нааш, би шамай хэлэхэб,- гэжэ элшэндэ захирба.

Тэрэ элшэн газар улсаста ерээд, Алтангазартахи хаандаа тэрэ хаанай зарлигыг дэлгэрэнгүйгээр хөөрөжэ үгэхэдэнь, эзэн хаанинь тэрэ зарлигыг соносоод, гэмшэхын ехээр гэмшэб гэхэ. Өөрынгөө харьяата үшүүхэн хаашуулаа хаанай дэргэдэ ошохо болобо. Одоо би болгоомжтой байха ёһотойб,- гэжэ сэдхэхэдэ, Маха Габина хаан элшэжэ дахин элгээхэдэ: «Ехэ хаанда би мүргэн золгохоёо ошоходоо, харьяата гушан зургаан түмэн үшүүхэн хаашуулаа бултнь абаад ошохо гүб, али заримынь гү?» - гэһэн асуудал табиба.

Ехэ хаан зарлиг болобо:

- Тиймэ хаан улсаста бусаад, зарим хаашуулаа абаад ерэ гэжэ хаанда хэлээрэй,- гэшэдэнь, элшэн улсаста бусажа, эзэн хаандаа бүгэдыг дуулахадаань, Алтангазарай улсастахи хаан олон зуу мянган үшүүхэн хаашуулаа хамта Ширавасун балгастахи хубилгаан хаанай зарларжа хууһан ордондо ошоод, хаанда мүргэжэ, ийгэжэ сэдхэхэ: «Энэ ехэ хаанай үнгэ зүһэ, сог жабхалангынь минни хийлээ үлүү юм байна. Хүсэ шадалынь намтай тэнсэхээр бэшэ байна,- гэжэ сэдхэхэдэнь, хубилгаан хаан ехэ түшэмэлдөө: - Ехэ түшэмэл аа! Ши нома хаадагаа энэ Алтангазарай хаанда асаржа үгэ,- гэжэ зарлиг болоходонь, түшэмэлын нома хаадагаа асаржа тэрэ хаанда үгэб. Тэдэ тэрэ хаан нома хаадагынь даажа шадабагүй. Тийхэдэнь хубилгаан хаан нома хаадагынь шэгшы хургаараа хубшээдөө, Алтангазартахи хаанда үгэжэ:

- Ши энэ номыг тата,- гэжэ зарлиг болоходонь, Алтангазарай хаан нома хаадагай хубшыг үгэлгээжэ шадабагүй. Тийхэдэнь хубилгаан хаан тэрэ нома хаадагаа абаад, хубшыг татажа, зонгй дуу гаргахдаань, гурбан мянган юртэмсын ордонуудыг долоон хүдэлгэбэ хэн ха. Хубилгаан хаанай нэгэ годли абаад харбахадань, табан годли харбагдаба. Тэдэ годлинуудай үзүүрһээ тоо томшоогүй гэрэл сасарба. Годлин үзүүр бүхэндэ тэргын мөөрын шэнээн лэнхобо сэгсэ тогтобо. Тэдэ лэнхобо сэгсэ бүхэн долоон эрдэни түгээһэн Чакравардын хаашуул болон хубилба. Тэдэнэй гэрэл гурба мянган юртэмсын ордонуудыг гитгүүлэб. Табан зайлантай хамаг амитаанда энэ мэтээр тухалба хэн ха.

Хамаг зон гэрэлыг хаража, тэнгэрийн ордондо бурханаһи ном номнохы зарлигыг тодо найнаар шагнажа, тэдэ тэнгэринэрэй бэе болон сэдхэхэ арилгажа, зариманийн үргэлжэдэ орохын эхин шатын үрөөһөө эхилээд, даие дарагшын үр хүртээр олобо, зариманийн эрхим дээдэ үнэн түгээсы туйлаһан боди хутагта сэдхэл үүсхэб, зариманийн оршолонд эрьежэ түрэхгүй газарта оршобо. Хүн зоңдо хабаатай амитад тэрэ гэрэлыг үзэжэ, бурханаһи ном номнохы соносоод, маша ехээр баясан хүзгэлэхэдөө, зариманийн бодисада болохын эхин шатын үрөөһөө эхилээд, оршолонд эрьежэ түрэхгүй үр хүртээр олобо, тойн боложо, даие дарагшын хутагта хүртэбэ, зариманийн тоо томшоогүй олон амитад эрхим дээдэ үнэн түгээсы туйлаһан боди хутагта сэдхэл үүсхэб, оршолонд эрьежэ түрэхгүй газарта оршобо. Хамаг бүхы бэридүүд бурханаһи тэрэ гэрэлһөө гэрэлтүүлэгдэжэ, богдонорой ном ханатараа соносожо, бэе, сэдхэхэлыг зобохо боложо, нигүүлэхы сэдхэхэдэ эзэлэгдэн, бурханийн тахиһанайнгаа ашаар бэрид түрэлһөө тонилохо, тэнгэри хүн болон түрээб. Адагуусанай түрэлдэ харьяатай хамаг амитад бурханаһи тэрэ гэрэл үзэһэнэйгөө ашаар ташаяангы, уур хилэнсэгтэ сэдхэхэдэ халажа, мунхагта дарагдан амитан мунхагай найрһоо һэрижэ, бурханда зальбаран бэшэрэн ушарһаа адагуусан түрэлһөө тонилохо, тэнгэри хүн боложо түрээб. Тамын хамаг амитадта бурханаһи тэрэ гэрэл хүрээжэ, даараашадын дулаасажа, зоболонийн арилжа үгы болоод, маша ехэ баясан сэдхэхэдэ бурханда зальбаранайнгаа ашаар, тамһаа тонилохо, тэнгэри хүн болон түрээб.

Тэрэ сагта Маха Габина хаан ба Алтангазар улсай үшүүхэн хаашуул барандаа бурханаһи тиймэ эди шэдиэ үзэжэ, маша ехээр гайхан, шэн хүзэгтэ сэдхэхээр бэшэрэнэйнгээ ашаар хирэ тоонһоо халажа, маша арюун номой нюдэ олобо. Олон зуу мянган үшүүхэн хаашуул сэдхэхэдэ ханаба.

(Үргэлжэлэһын хожом гараха).

ТИБЕТСКАЯ КНИГА МЕРТВЫХ

Психологический комментарий доктора К.Г.Юнга

(Продолжение. Начало в предыдущих номерах).

Способ предотвращения входа в Лоно УКАЗАНИЯ ДЛЯ ПРЕДОТВРАЩЕНИЯ ВХОДА УСОПШЕГО В ЛОНО ТАКОВЫ: О высоко-родный, (такой-то), кто бы ни было твое божество-покровитель, спокойно медитируй на нем, как на отражении луны в воде, видимом, но не существующем, как луна, словно иллюзия, сотворенная магом. Если у тебя нет особого божества-покровителя, медитируй или на Сострадающем Владыке, или на мне, и, созерцая в уме этот образ, спокойно медитируй.

Затем, заставив мысленный образ божества-покровителя раствориться, начиная с краев, медитируй, при полном отсутствии мыслей, на пустом Ясном Свете. Этот секрет таит в себе огромную силу - с помощью его ты не войдешь в лоно.

ПЕРВЫЙ СПОСОБ ЗАКРЫВАНИЯ ДВЕРИ В ЛОНО

Медитируй, как сказано. Но даже если окажется, что этого недостаточно для того, чтобы предотвратить вхождение в лоно, и если ты увидишь, что вот-вот войдешь в него, используй мудрый секрет, позволяющий закрыть дверь в лоно. Слушай его:

«Сейчас, когда, увы! открывается Сидпа Бардо, Укрепи в своем разуме единственное решение,

Настойчиво соединяй звенья цепи хорошей кармы; Закрой дверь в лоно и помни

о противодействии. В сей час необходимы искренность и чистая любовь; Избавься от ревности и медитируй на Гуру Отце-Матери».

Повтори эти слова сам, отчетливо и выразительно; запомни хорошо их смысл и медитируй на нем. Очень важны эти указания на практике.

Слова «Сейчас, когда открывается мне Сидпа Бардо», означают, что сейчас ты блуждаешь в Сидпа Бардо. Признаком сего будет то, что, если ты помотришь в воду или в зеркало, то не увидишь отражения своего лица или тела. Кроме того, твое тело не будет отбрасывать тени. Теперь ты избавился от своего тела из плоти и крови, из грубой материи. Такими признаками того, что ты блуждаешь в Сидпа Бардо.

В это время ты должен, не отвлекаясь, сосредоточиться на одной единственной цели. Сейчас очень важно сосредоточиться на единственной цели. Это словно управление движением лошади с помощью поводьев.

Все, что бы ты ни пожелал, сбудется. Не думай о злых деяниях, которые могут изменить направление твоей мысли. Помни о своей духовной связи с тем, кто читает «Бардо Тхё-дол», или с любовью, кто был твоим наставником, от кого, еще в человеческом мире, ты получил посвящение или разрешение читать священные тексты. Продолжай упорно думать о хороших деяниях: это очень важно. Не отвлекайся. Именно здесь проходит граница между путем, ведущим вверх, и путем, ведущим вниз. Если ты хоть на секунду поддашься и ощутишь нерешительность, тебе придется испытывать страдания в течение долгого времени. Настал решающий момент. Крепко держись одной единственной цели. Настойчиво соединяй цепь хороших деяний.

Теперь настало то время, когда ты должен закрыть дверь в лоно. Слова «в сей час необходимы искренность и чистая любовь» означают, что настало время, когда, прежде всего, необходимо закрыть дверь в лоно, для чего существуют пять способов. Хорошенько это запомни.

ВТОРОЙ СПОСОБ ЗАКРЫВАНИЯ ДВЕРИ В ЛОНО

О высоко-родный, в это время перед тобой возникнут видения соединяющихся существ мужского и женского пола. Когда увидишь их, помни, что ты должен удержаться от того, чтобы пройти между ними. Воспринимая отца и мать как своего Гуру и Божественную Мать, медитируй на них и поклонись им; смиренно прояви свою веру; вознеси умственную молитву с великим рвением, и прими решение попросить у них религиозного наставления.

От одного этого решения лоно обязательно должно закрыться; но если оно не закрылось даже тогда, и окажется, что ты готов войти в него, медитируй на Божественном Гуру Отце-Матери, как на любом божестве-покровителе или на Сострадающем Покровителе и Шакти. И, медитируя на них, поклонись им, предожив подношения, сотворенные в уме. Прими искреннее решение, что попросишь у них покровительства. С помощью этого дверь в лоно должна закрыться.

ТРЕТИЙ СПОСОБ ЗАКРЫВАНИЯ ДВЕРИ В ЛОНО

И все же, если она не закрывается даже с помощью этого, и окажется, что ты вот-вот войдешь в лоно, то следует использовать третий способ, подавляющий влечение и отвращение, который сейчас будет тебе поведан.

Существуют четыре вида рождения: рождение через яйцо, рождение через детородное лоно, сверхъестественное рождение и рождение через жар и влагу.

Среди этих четырех рождение через яйцо и рождение через лоно сходны по своему характеру.

Как уже сказано, возникнут видения соединяющихся существ мужского и женского пола. Если, в это время, побуждаемый чувствами влечения и отвращения, ты войдешь в лоно, то можешь родиться или лошады, или птицей, собакой либо человеком.

Если ты вот-вот родишься существом мужского пола, у Узнающего появится ощущение, что он существо мужского пола, и его охватит чувство сильной ненависти по отношению к отцу, и ревности, и влечения по отношению к матери. Если ты вот-вот родишься существом женского пола, у Узнающего появится ощущение, что он существо женского пола, и его охватит чувство сильной ненависти по отношению к матери и сильное влечение, и любовь по отношению к отцу. Под влиянием этих чувств, входя в лоно через эфир как раз в тот момент, когда должны соединиться сперма и яйцеклетка. Узнающий испытывает блаженство состояния одновременного рождения, от коего ощущения теряет сознание. После чего он обнаруживает, что стал зародышем, заключенным в овальную форму, а выйдя из материнского лона и открыв глаза, может обнаружить, что превратился в щенка. Ранее он был человеческим существом, но теперь, если станет собакой, то будет влачить собачье существование, страдая в собачьей конуре. Или может родиться поросенком в свинарнике, или муравьем в муравейнике, или насекомым, или личинкой в земле, или теленком, или козленком, или ягненок, из какой-либо формы нет немедленного возвращения. Он будет страдать от тупости, глупости и жалкого состояния умственного помутнения и переживать различные другие страдания. Подобным образом блуждания могут завести его в ад или мир несчастливых духов, или в Шесть Лока, и будет он переживать там невообразимые мучения.

Те, кто испытывают неумное влечение к оному, т.е. сансарическому существованию, или те, в сердцах которых нет к нему страха, - О ужас! О ужас! Увы им! - и те, кто не познал учения с помощью гуру, провалятся в бездонные глубины сансары и будут бесконечно и невыносимо страдать. Чтобы тебя не постигла подобная участь, слушай мои слова и хорошенько запомни сии наставления.

Отбрось чувства влечения и отвращения, и запомни тот способ закрывания двери в лоно, о котором я сейчас тебе поведаю. Закрой дверь в лоно и помни о противодействии. В этот час необходимы искренность и чистая любовь. Как сказано было, «избавься от ревности и медитируй на Гуру Отце-Матери».

Как уже объяснялось, если суждено родиться существом мужского пола, возникнет влечение к матери и отвращение к отцу, если женского - то влечение к отцу и отвращение к матери одновременно с чувством ревности к отцу или матери.

Для такого момента существует мудрое наставление. О высоко-родный, когда возникнут влечение и отвращение, медитируй так:

«Увы! Как же тяжела моя дурная карма! Виною тому, что я до сих пор блуждаю по сансаре, - влечение и отвращение. Если я буду продолжать ощущать влечение и отвращение, то забреду в глубины бесконечной сансары и буду долго-долго страдать, погрузившись в Океане Несчастья. Итак, я не должен действовать, подчиняясь влечению или отвращению. Увы мне! С этого момента я никогда не буду действовать под влиянием влечения и отвращения».

Медитируя так, скажи себе, что будешь твердо держаться этого решения. Сказания "Тантрах: «Уже с помощью этого будет закрыта дверь в лоно».

О высоко-родный, не отвлекайся. Сосредоточь свой разум на принятом решении.

Перевод с тибетского на английский Казы Дава-Самдупа. Перевод на русский А.Боченкова. Редактор д-р Ивэнс-Вентц.

(Продолжение следует).

КАЛЕЙДОСКОП

ЗДОРОВЬЕ

АСПИРИН УКРЕПЛЯЕТ КОСТИ

Американские ученые, досконально изучив лекарственную роль аспирина против ослабленных костей, пришли к выводу, что препарат предотвращает разрушение костной ткани и смерть стволовых клеток, формирующих скелет.

К тому же ежедневный прием таблетки аспирина позволяет управлять симптомами гипертонии, но только если она принимается вечером перед сном. Испанские биологи отметили благоприятное воздействие лекарства для понижения артериального давления.

ЕДА

ФРУКТОВЫЕ КОКТЕЙЛИ МОГУТ БЫТЬ ВРЕДНЫ

Фруктовые коктейли становятся все более популярными, особенно в жаркое время. Но стоматологи предупреждают, что эти коктейли могут нанести непоправимый вред зубам.

В коктейлях содержится большое количество сахара, что приводит к кариесу. Также в них много кислоты, которая разрушает эмаль зубов.

ДЕТКИ

ПОСЕЩЕНИЕ ДЕТСАДА СНИЖАЕТ РИСК РАЗВИТИЯ ЛЕЙКЕМИИ У ДЕТЕЙ

Ученые из Калифорнийского университета (США) проанализировали результаты 14 исследований. В общей сложности в них принимали участие 6108 детей, страдающих острым лимфобластным лейкозом (наиболее частой формой рака крови в детском возрасте), и 13704 здоровых ребенка.

В 12 исследованиях было показано, что у детей, посещающих дошкольные образовательные учреждения, лейкозия развивалась реже, чем у их ровесников, которые не ходили в детсад. Сопоставив имеющиеся данные, ученые пришли к выводу, что активное общение в детском коллективе снижает риск острого лимфобластного лейкоза примерно на треть.

ХУДЕЕМ

ХОЛОДНАЯ ВОДА ВЫЗЫВАЕТ ОЖИРЕНИЕ

Американские ученые утверждают, что плавание в холодной воде не только не помогает сбросить лишние килограммы, но и приводит к увеличению массы тела.

Оказывается, холодная вода повышает аппетит, а, следовательно, человек поглощает большое количество высококалорийной пищи. Во избежание такого подвоха исследователи рекомендуют учитывать температуру воды при планировании процедур.

БЫВАЕТ ЖЕ

70-ЛЕТНЯЯ ИНДИАНКА СТАЛА СТАРЕЙШЕЙ МАТЕРЬЮ В МИРЕ

Жительница Индии родила близнецов - мальчика и девочку - в возрасте 70 лет, став старейшей матерью в мире. Таким образом, в семье женщины и ее 77-летнего супруга появился долгожданный наследник.

Омкари Панвар и ее супруг, имеющие двоих взрослых дочерей и пятерых внуков, мечтали о мальчике и наследнике. Чтобы оплатить процедуру экстракорпорального оплодотворения (ЭКО) стоимостью 8100 долларов, супруги заложили участок земли, продали буйволов, потратили все сбережения и взяли ссуду в банке.

В настоящее время, согласно Книге рекордов Гиннеса, звание «старейшей матери в мире» принадлежит румынке Адриане Илиеску, которая стала матерью в 66-летнем возрасте.

ИНФОРМАЦИЯ К РАЗМЫШЛЕНИЮ

СЧАСТЬЕ НЕ ЗАВИСИТ ОТ СОБЫТИЙ В ЖИЗНИ

Такие события, как свадьба или рождение ребенка, могут сделать человека счастливее. Но ученые считают, что это временное явление. Общий уровень счастья человека не меняется на протяжении жизни.

Немецкие исследователи пришли к выводу, что больше всего на уровень счастья влияет потеря работы - он остается пониженным на протяжении 5 лет после этого события. Остальные трагические события - такие как вдовство или развод - вызывают резкое, но относительно недолгое понижение уровня счастья.

КОСМЕТИЧКА

НОВЫЙ АРОМАТ ОТ LANCOME

Lancome доработал свой классический женский аромат Tresor ограниченной версией под названием Collection Elixir. Это цветочно-фруктовый парфюм, содержащий ноты розовой и медовой розы, персика, ванили и фиалки.

Многогранный флакон будет напоминать разбивающееся сердце, вырезанное из кристалла Swarovski, с распыляющей помпой.

«Подружка».

КРАСОТА

НАСТОЙ ДЛЯ ЗДОРОВЬЯ НОГ, РУК, СПИНЫ

Листья, почки, сережки (все подойдет) березы - одна треть 3-литровой банки. Алоэ - 1 лист. Ус золотой - до половины этой же банки (для удобства можно его хорошо измельчить, я использую все части растения).

Кашица из 1 луковицы и 1 головки чеснока. Все это залить кипятком, закрыть крышкой и настаивать 6 часов, процедить и залить еще раз, только уже горячим молоком или кефиром.

Настой можно использовать для протирания лица за полчаса до умывания. Если устали ноги или имеется варикоз, нужно смочить в настое бинт и обернуть им ноги, закрыть целлофаном и надеть теплые колготы на 2 часа. То же самое можно сделать при тяжести в спине, руках.

СРЕДСТВО ОТ УГРЕЙ

Взять 1 ст. л. меда, 1/2 ст. л. сока алоэ, 5 капель перекиси водорода 3-процентной, 1 каплю йода. Хорошо перемешать и нанести на лицо на 10 мин. Снять маску любым косметическим молочком.

ШАМПУНИ ДЛЯ ОСЛАБЛЕННЫХ ВОЛОС

- Смешать по 50 мл настоев ромашки, полыни, корней лопуха, добавить 1 ч. л. соли, 50 мл жидкого мыла (без спирта).
- 100 мл настоя крапивы, 2 капли йода, перец жгучий (на кончике ножа), 1 ч. л. растительного масла, 50 мл жидкого мыла.
- Перемолоть 1 стебель с листьями золотого уса, добавить 1 зубчик чеснока (кашицу), разведенные таблетки угля активированного (4 шт.) в 50 мл теплой воды, плюс 50 мл жидкого мыла.

Евгения УПРЯМОВА.

г.Кострома.

СНИМАЕТ БОЛЬ ДВИЖЕНИЕМ РУК

Пожалуй, редко встретишь в наше время человека, который бы не испытал на себе боли в пояснице, суставах, при вывихах и растяжениях... С этими и многими другими недугами люди обращаются к Жаргалу Жамьяновичу ЦЫДЕНОВУ, остеопату, массажисту, врачу-терапевту с многолетним стажем.

Жаргал Жамьянович в совершенстве владеет диагностикой по пульсу, облегчает страдания пациентов большим и малым кровопусканием при сердечно-сосудистых, легочных заболеваниях, мигрени...

В роду Жаргала Жамьяновича были сильные костоправы. Его бабушка по материнской линии все болезни лечила травами и массажем. А дедушка, истопник школы Янгажинского дацана Содном-унээдлама, мог вылечить больной зуб, рану, вправить вывих.

- За те несколько лет, что я прожил у деда, он постоянно обучал меня правильному массажу, на себе показывая все точки и силу воздействия на них, - говорит Жаргал Цыденов. - Однако годы спустя, закончив медицинский институт и став профессиональным терапевтом, я о массаже как-то позабыл...

Однажды в одно из ночных дежурств в районной больнице к нему привезли пациента с вывихом плечевого сустава. Неожиданно для него самого руки за несколько минут удачно вправили вывих.

- После этого случая мне все чаще и чаще хотелось помогать людям в экстренных случаях, - продолжает свой рассказ Жаргал Жамьянович.

- Переехав в Улан-Удэ, стал еще больше править спины, голову и руки.

Во время нашей беседы на прием пришла молодая женщина с жалобами на головные боли. После проведенных нескольких манипуляций ей был поставлен диагноз - шейный остеохондроз. Уже к концу сеанса пациентка почувствовала облегчение. Отметим улучшение самочувствия и настроения.

- Остеохондроз - это бич нашего времени, ведь каждый второй человек страдает шейным, грудным или пояснично-крестцовым остеохондрозом, - говорит целитель. - Как правило, проблемы начинаются с момента рождения. На еще не окрепшую костную систему новорожденного начинается давление при родах, от чего происходит смещение шейных позвонков. Поэтому у маленьких детей довольно часто встречаются подвывихи шейных позвонков.

По мнению Жаргала Жамьяновича, при рождении ребенка обязательно должны присутствовать не только врачи - акушеры, но и детские невропатологи и остеопаты.

- Тогда можно сразу поправить косточки, хрящики, - считает Ж.Цыденов, - и проблем со здоровьем в дальнейшем у этого человека будет намного меньше. Ведь позвоночник сразу реагирует на те или иные нарушения в организме. И если с позвоночником что-то не так, то возникают перебои с поступлением нервного импульса к тканям и клеткам в разных участках организма.

А из-за неправильного положения и функционирования отдельных позвонков возникают гипертония, мигрень, невралгия, нарушение ритма сердца, остеохондрозы, язвенная болезнь желудка, бронхиальная астма, хроническая усталость и утомление.

К мышечному дисбалансу околопозвоночных мышц и развитию заболеваний также приводит неправильное распределение нагрузки.

По мнению целителя, очень часто встречается смещение позвонка, которое может быть совсем небольшим, а может быть очень сильным, когда уже невозможно нормально ходить, лежать, сидеть.

Профилактику остеохондрозов следует начинать с рождения и продолжать в детских садах, школах.

- Раньше детей пеленали очень туго, что является правильным. Со временем же педиатры советуют молодым родителям свободное, широкое пеленание, отчего у детей с первых месяцев жизни развиваются различные виды сколиоза, остеохондроз, - сетует Жаргал Жамьянович.

- Усугубляет состояние позвоночника и тот факт, что дети с детского сада неправильно сидят за столами, затем в школе из-за не соответствующего росту парт позвоночника продолжает искривляться.

- Жаргал Жамьянович, в вашей практике были случаи, которые вспоминаются особо?

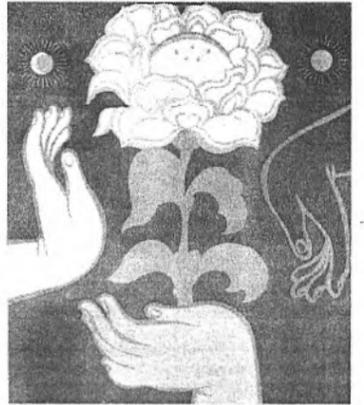
- Как-то ранним утром меня разбудил телефонный звонок. Взволнованным голосом женщина рассказала, что накануне была на приеме у знакомого массажиста. А приехав домой, сразу слегла. Обезболивающие таблетки не помогли, а от сильных болей невозможно было даже лежать. Как выяснилось, от интенсивного массажа у женщины был сдвинут шейный позвонок. Я приехал, и за считанные минуты болезненное ощущение прошло.

Порой бывает достаточно одного-двух движений рук целителя, и боль как-то незаметно уходит. После сеансов у Жаргала Жамьяновича пациенты отмечают необыкновенную легкость во всем теле.

Прежде чем приступить к лечению, Цыденов внимательно изучает астрологические данные пациентов, читает по чёткам, всегда прислушивается к своей интуиции. Знания, полученные в Международной академии астрологии, очень помогают в лечении.

По словам самого Жаргала Жамьяновича, в оказании помощи больному важно знать, когда по лунному календарю можно начать лечение, а бывают дни, когда за лечение не стоит даже и братья.

- Есть ли ограничения по возрасту для сеансов мануальной терапии?

- Мануальная терапия показана и пожилым людям. Но у таких пациентов необходимо учитывать подвижность позвоночника и состояние костей. Также при лечении людей пожилого возраста нельзя использовать грубое воздействие, то есть «жесткие манипуляции». Тогда как при правильном, мягком применении мануальных приемов у пожилых людей удается добиться порой удивительных результатов.

- Какие рекомендации по здоровью Вы можете дать нашим читателям?

- Для сохранения и поддержания здоровья в первую очередь необходимо правильно питаться.

Сама пища должна быть натуральной. В рационе обязательно должны присутствовать кисломолочные продукты, особенно сыровотка.

Один раз в неделю желательное проводить постный день. В такой день за сутки выпивают 1,5-2 литра дистиллированной воды и съедают 1 кг картофеля «в мундире». Картофель «в мундире» хорошо снижает вес и обладает отличным адсорбирующим действием.

Из овощей на столе должны преобладать морковь, свекла, картофель и огурцы.

Например, свежий сок свеклы хорошо снижает артериальное давление, его принимают по 1 ст.л. 3 раза в день, желателно натощак.

Сок картофеля очень полезен при язвенной болезни желудка, гастритах, изжоге...

Наша пища влияет на весь организм, основой которого является костная система. Соль и сахар весьма пагубно действуют на нее. Употребление пищи с обильными приправами также способствует развитию остеохондроза. Предпочтение следует отдавать вареной и пареной пище, сохраняющей естественный вкус, а приправы лучше исключить.

И еще совет: ежедневно хотя бы несколько ложек каши должен съедать каждый, кому за 40 лет.

Особенно своим пациентам Жаргал Жамьянович в полном соответствии с заповедями тибетской медицины советует употреблять манную кашу, которая хорошо действует на кости, мышцы и желудочно-кишечный тракт.

Анна ГОРЧАКОВА.
«Домашний круг».

От редакции. Записаться на прием к Жаргалу Жамьяновичу Цыденову можно по телефону: 8-951-633-61-92.

Помидоры на вашем столе

Один из самых популярных овощей для заготовок - томат. Чего только из него не готовят! Мы предлагаем вам несколько рецептов, которых, возможно, нет в вашей копилке, но которые вам обязательно понравятся.

ПОМИДОРЫ В КРАСНОМ ВИНЕ

Потребуется: 2 кг красных мелких помидоров, 1 бутылка красного вина (0,7 литра), 1,5 ст. л. соли, 200 г меда.

Приготовление. Помидоры помыть, обсушить, наколоть вилкой со стороны плодоножки и уложить в подготовленные банки. Приготовить маринад, состоящий из красного вина, соли, меда и 2 стаканов воды. Залить помидоры кипящим маринадом и закупорить банки.

ПОМИДОРЫ В ЖЕЛЕ

Потребуется (на 1 л рассола): 3 ст. л. желатина, 3 ст. л. сахара, 1 ст. л. соли и немного уксусной эссенции; помидоры, репчатый лук, чеснок, укроп, гвоздика, черный перец (горошком).

Приготовление. Желатин настоять в небольшом количестве воды 2 часа. Сварить рассол, остудить. Желатин влить в рассол, подогреть, чтобы растворился. Помидоры (поре-

занные на 2 или 4 части) разложить в банки, вверх и вниз положить лук колечками, 3-4 горошка перца, 1-2 гвоздики, корицу, укроп, чеснок. По желанию можно добавить нарезанный болгарский перец. Банки залить рассолом с желатином и стерилизовать.

ПАССАТА (итальянский универсальный соус)

Потребуется: 1 кг помидоров, 1 луковица, 1-2 ч. л. соли, 1 пучок базилика.

Приготовление. Помидоры бланшировать, снять с них кожицу, мелко нарезать. Мелко порезанную луковицу поджарить в растительном масле до золотистого цвета. Когда лук подрумянится, добавить в него помидоры. Тушить 25 мин. За 10 мин. до готовности посыпать и добавить рубленый базилик. Горячий соус разложить в стерилизованные банки, закрыть крышками и стерилизовать 10-15 мин.

ЗЕЛЕННЫЕ ФАРШИРОВАННЫЕ ПОМИДОРЫ

Потребуется: 5 кг плотных зеленых помидоров, 1 кг болгарского перца, 1 кг репчатого лука, 200 г чеснока, 3-4 стручка острого перца.

Для рассола: на 1 л воды 20 г соли, специи по вкусу, кипятить 2-3 мин.

Приготовление. Плотные зеленые помидоры надрезать по горизонтали на 3/4 диаметра. Сердцевину удалить ложечкой, освободившееся пространство заполнить овощной смесью из перца, лука, чеснока, плотно уложить в банки. Залить рассолом и стерилизовать, после чего немедленно закатать крышками.

Подготовила С.БАЙМИНОВА.

XVII ЖАРАНАЙ ГАЛ УЛААН ХУЛГАНА ЖЭЛ

НАМАРАЙ ЭХИН САГААН БИШЭН НАРА

Буряад литэ	17	18	19	20	21	22	23
Европын литэ	18	19	20	21	22	23	24
Гараг Нэрэ Үдэр	Дабаа Лара понед.	Мягмар Марс вторник	Лагба Меркури среда	Пүрдэ Юпитер четверг	Баасан Солдон пятница	Бимба Сатурн субдого	Нима Наран воскр.
Үнгэ Үдэр	сагаан Бар	сагааншан Туулай	хара Луу	харагшан Могой	хүхэ Морин	хүхэгшэн Хонин	улаан Бишэн
Мэнгэ	8 сагаан	7 улаан	6 сагаан	5 шара	4 ногоон	3 хүхэ	2 хара
Һуудал	түмэр	огторгой	уһан	уула	модон	хи	гал

Гарагай 2-го хуушанай 17 (августын 18). Сагаан Бар, 8 сагаан мэнгын, түмэртэ хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, санзай ууюулха, бисалгал хэжэ, эд зөөриэ арбажуулха, һайн хэрэг бүтээхэ, үндэр сахиуосаяа тахихада һайн. Гэхэ зуура тоһо, мяха шараха, хайлуулха,

хүншүү хербоһо гаргаха мэтын үйлэнүүдые сээрлэхээр. Хүнэй үһэ абаа һаа, эд зөөри элбэгжэхэ, мал үдэхэ. Гарагай 3-да хуушанай 18 (августын 19). Сагааншан Туулай, 7 улаан мэнгын, огторгойдо хуудалтай үдэр.

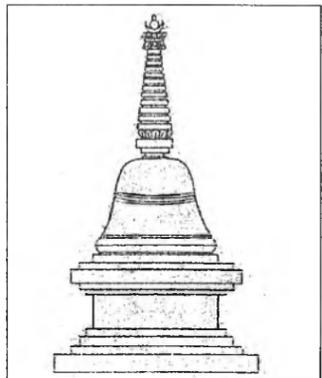
Дашаниматай, тон һайн үдэр гэжэ харуулагданхай. Бурханда мүргэхэ, Наранда, һарада, бусад юртэмсэнүүдтэ шүтэхэ, хүүгэдээ аршаанаар арюудхаха, хүншэдые хүндэлэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, амгалан байдал оршохо.

Гарагай 4-дэ хуушанай 19 (августын 20). Хара Луу, 6 сагаан мэнгын, уһанда хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан, үндэр сахиуоса тахиха, хубсаһа эсхэхэ, оёхо, гэр бодхоохо, ада шүдхэр дараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Хэлэ аманай гарабал, багшадаа шүтэхэ шухала. Хүнэй үһэ абаа һаа, һайн нүхэртэй ушарха. Гарагай 5-да хуушанай 20 (августын 21). Харагшан Могой, 5 шара мэнгын, хада уулада хуудалтай үдэр. Хутагын хурса үдэр. Бурхан тахиха, ном арамнайлаха, ном шагнаха, эм найруулха, буян ехээр үйлэдэхэ мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр шэнэ гэр бариха, гэрэй һуури бэлдэхэ мэтын үйлэнүүдэ хориюлтай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ. Гарагай 6-да хуушанай 21 (августын 22). Хүхэ Морин, 4 ногоон мэнгын, модондо хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, зальбарха, лусууд тахиха, модо хуулгаха, тариха мэтын үйлэнүүдтэ һайн.

Зүгөөр хэрүүл хэлэн зайсажа, эрээн гүрөөһэнэй арһа худалдажа абахые сээрлэгтэй. Хүнэй үһэ абаа һаа, үбшэн хүрэхэ. Гарагай 7-до хуушанай 22 (августын 23). Хүхэгшэн хонин, 3 хүхэ мэнгын, хиндэ хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, огторгойдо үргэл үргэхэ, модо хуулгаха, гоё зүүдхэл зүүхэ, газараа тэмдэглээд, гэрэй һуури тахиха, абаһанаа бусааха, тэнэг зоной сэдхэл номгоруулха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Энэ үдэр 3 хүхэ мэнгын үдэр «уһан балин» («чавдор»), лусуудай балин («лудор») гаргаха, эм залаха хэрэгтэй гэнэ. Зүгөөр газар малтаха, абаһанаа бусааха, модо хюрөөдэхэ мэтын үйлэнүүдэ хориюлтай. Хүнэй үһэ абаа һаа, эдгээн ундан элбэг олгохо. Гарагай 1-дэ хуушанай 23 (августын 24). Улаан Бишэн, 2 хара мэнгын, галда хуудалтай үдэр. Бурханда мүргэхэ, бурхан сахиуоса тахиха, ада шүдхэр зайлуулха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Ада шүдхэр зайлуулха, һайнниие дуудаха шухала. Хүнэй үһэ абаа һаа, эдгээн ундан элбэгжэхэ.

Вниманию широкой общественности

БУДЕТ ВОЗДВИГНУТА СТУПА БУДДЫ МЕДИЦИНЫ

На территории Городской больницы № 6 (бывший РК «Здоровье», п.Сотниково) планируется строительство БУДДИЙСКОЙ СТУПЫ, посвященной одному из воплощений БУДДЫ МЕДИЦИНЫ - ЮТОГБЕ, считающейся автором основного медицинский текста «Чжуд ши». Здесь, у подножия Хамар Дабана располагается одно из сакральных мест России.

Согласно предсказаниям, сделанным Деши Ринпоче в XVIII веке, в будущем к 1616 существующим болезням присоединится еще 18 тяжелых болезней в связи с нарушением экологии и появлением новых видов питания. Привычный тысячелетний уклад жизни меняется. Люди живут страстями и эмоциями.

О «трех ядах души» - гнев, страсти и невежестве (из книги «Основы древней традиционной медицины»). (Авторы Н. Тумурбаатор, М.Пронькинова, Д.Цырендава).

Основой души является сознание, которое формирует основные эмоции и их производные: гнев, гордость, страсть и невежество, лень. Все существующие эмоции являются производными трех основных. Деятельность сознания зависит от эмоций, а эмоции зависят от степени развития сознания.

Все качества души, характера, конституции, здоровья человека зависят от соотношения гнева, страсти и невежества, которые находят опору в Желчи, Ветре и Слизи (Шар, Хий, Бадган).

В «Тантре основ» трактата «Чжуд-ши» сказано: «... гнев, страсть

и невежество порождают Ветер, Желчь и Слизь».

В «Тантре объяснений» написано: «Невежество пребывает в голове. Оно порождает Слизь, которая размещается в груди. Гнев пребывает в сосуде жизни и груди. Он порождает Желчь, которая размещается в тайных органах мужчин и женщин. Она порождает Ветер, который находит себе место в нижних частях тела».

Гнев, страсть и невежество вместе со здоровыми Ветром, Желчью и Слизью участвуют во взаимодействии первоэлементов в теле человека. От степени развития Сознания индивида зависит эффективность управления и функционирование частей и элементов тела.

Реализация эмоций Страсть - это эмоция, которая отвечает за проявления пяти органов чувств, от нее зависят все желания. Страсть порождает жадность, толкает человека ко всему легкому, гробому, к холоду, ветру, к болтовне, к изнурению от чувственности, сильным переживаниям и страданиям, к избыточному накоплению Ветра. А если преобладает Ветер, человек делается неустойчивым, его слова и поступки не имеют веса.

Гордость (гнев) дает человеку активность, остроту ума, интеллект. Чрезмерное преобладание этой эмоции заставляет человека тяготеть ко всему, что имеет свойства горячее и грубое в пище и в образе жизни, заставляет человека находиться в активном состоянии, получать удовольствие в борьбе, соперничестве, агрессии и жестокости.

Приводит к избыточному накоплению Желчи.

Невежество (лень) обуславливает устойчивость, дает возможность медленно анализировать события, не позволяя совершать необдуманные поступки. При чрезмерном развитии лишает человека способности отличать хорошее от плохого в поступках тела, языка и души. Невежеству люди обязаны неверными взглядами на природу вещей и отношениями в природе и обществе, оно обуславливает в питании и образе жизни тяготение ко всему, что имеет свойства холодное, тяжелое и маслянистое. Человек, в природе которого преобладает невежество, любит спать днем,

может находиться в сырости, любит объедаться, что приводит к избыточному накоплению Слизи, разрушающему здоровье.

В «Вайдурья-онбо» сказано так: «... источниками или основой Ветра, Желчи и Слизи являются страсть, гнев и невежество, а различительными признаками между ними служат жар, холод и равновесие между жаром и холодом. Их можно сравнить с истцом, ответчиком и свидетелем». Бесконтрольность эмоций и мысли людей, большое количество употребляемой разнообразной еды, нарушение образа жизни, нарушение экологии, снижение качества лекарств приводит к резкому увеличению количества болезней, и более тяжело течению болезней. Врачам все труднее лечить пациентов.

Умные люди ищут сходства, и совместные пути решения проблем. Для благоприятного состояния ума людей, учитывая, что все давно придумано и подтверждено на практике, необходимо материальное воплощение, предмет верования, чтобы напомнить о непостоянной природе феномена человеческой жизни. Строительство ступы поможет врачам в лечении, а больным облегчит страдания, добрых, честных, трудолюбивых людей исцелит.

Будда Медицины, первым из всех богов помогает врачам и больным в трудных ситуациях, связанных со здоровьем, поэтому необходимо усилить его, создав материальное воплощение. Это будет единственная в России СТУПА, посвященная Медицине, здоровью. Автором проекта необычной по художественному решению ступы является Цыван-лама.

Ступа будет в виде одной из восьми классических форм. Венчать ступу будет светильник в виде Луны, Солнца и языков пламени, что олицетворяет мужское, женское начала и Сознание - классическое изображение «Человека». Светильник будет сделан из цветного стекла.

Инициативная группа.

Ойн баяр

багша, удаань би эжы, абаяа баярлуулааб. Минии удаа Владимир - сэрэгэй лётчик, мүнөө наһанайнгаа амаралгада. Валерий тоһоной заводой директорээр олон жэлдэ ажаллаа, мүнөө Хяагта хотын захиргаанда хүдэлнэ. Хандамнай Шэтэ хотодо ажаһууна, байгаалин нөөсэнуудэй управлениин ахамад мэргэжэлтэй. Даба - Улаан-Үдэ хотын Советскэ районий сүүдэй түрүүдэгшын орлогшо, Цырена - тоһоной заводой технолог мэргэжэлтэй, мүнөө магазиниин даагша.

Хайрата эжын заабари анхаралай ашаар бидэ булта на-

ЭЖЫДЭЭЛ, ЭНХЭРГЭН ЭЖЫДЭЭ - БҮХЫ НАНААМНАЙ

Манай хайрата эжы Дулжима Самбуевна Цыдыпова эдэ үдэрнүүдтэ 80 наһанайнгаа оёе тэмдэглэжэ байна. Эжымнай түрэл нютагтаа - Хяагтын аймагай Хүдэри-Сомон хууриндаа хүндэтэй хүнүүдэй нэгэн юм. Гуджирта гэгдэн бишыхан хууринда тэрэ түрөө бэлэй. 4 класс эрдэмтэй. Саашаа һураха арга одоогүй. Түрэнэн эсэгнэ хашалган хардалганда ороһон, нимэ ушарһаа Дулжима абьнггаа аха дүүнэрийдэ байжа үндэгшэ хэн.

Байдалай хүндэ хүшэрые хара багаһаа нилээн үзөө даа. Үеынгөө нүхэдтэй хоолоос түүжэшые хоолойгоо тэжээхэ сар болоо. Ажахыдаа эсэлтэ сусалтагуй ажаллаа.

1974 ондо Дулжима Самбуевна хадамда гаража, түрүүшынгээ үри Светланые түрөө. Удаань үхибүүд хойно хойноһоо хубаряа - 7 хүүгэд. Наһанайнгаа нүхэрэй алтан дэлхэйтэй хахасан ошоошые наань, сүхэржэ, гуниглажа хуугаагүй, хүүгэдээл хүл дээрэнэ гаргахые оролдоо. Светлана эгэшэмни

һанай мэргэжэл оложо, айл бүлэ болонхойбди. Эжымнай 16 аша эзэнхэртэй, 11 гушанарай хүндэтэ хүгшэн эжы мүн.

Бүхы юумэн өөрын ажаллаар туйлагдаха эргэтэй, үнэн сээр байха хэрэгтэй. Гэр бүлэдөө урилгы эбтэй һаа, бүхы юумэн урагшатай байдаг-гээд, бидэндээ заадаг бэлэй.

Мүнөө энэл заабария бидэ нэрэйнгээ үхибүүдтэ зориюулна. Иимэ дэлгэр налгай сэдхэлтэй эжытэй байһандаа бидэ баяртайбди. «Ажалай ветеран», «Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнай үедэ шэн габьяата ажалай түлөө» болон юбилейнэ олон медальнуудаар шагнагданхай. Өөһэдөө наһатай болоошые һаа, эжыдээл, энхэргэн эжыдээ бүхы наһанамнай.

Хэзээшые сагта түшэг тулгууримнай зандаат, хүндэтэ манай эжы. Сагай ябасада диилдэнгүй, сариуун зандаа оршыт алтан энэ дэлхэй дээрэ гээд бидэ булта хүсэнбэй.

Вера ДАШАПЫЛОВА, түбэд аргаар эмшэлэгшэ.

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Генеральна директор - ахамад редакторай түлөө
Т.В.САМБЯЛОВА.
Редактор Г.Х.ДАШЕЕВА.

РЕДАКЦИОННО КОЛЛЕГИ: И.М.ЕГОРОВ, Б.Г.БАЛЖИРОВ, А.П.КОВАЛЕВ, М.В.КАЛАШНИКОВ, И.В.СМОЛЯК (Буряад Республикын Правительство), А.С.КОРЕНЕВ, Ц.Б.БАТУЕВ, В.Р.БУЛДАЕВ, Ц.Э.ДОРОЖИЕВ (Буряад Республикын Арадай Хурал), А.А.АНГАРХАЕВ (генеральна директор-ахамад редактор), Д.Б.ГУРОДАРМЕЛОВА (редакторай орлогшо), С.Б.БАЙМИНОВА (харюусалгата секретарь), В.Г.ГОМБОЕВА, Н.Д.БАДМАРИНЧИНОВ, А.В.ОЧИРОВА, Б.В.БАЛДАНОВ, А.А.ФАДЕЕВА, В.Д.ДАМДИНОВА

Манай адрес:
670000, Улаан-Үдэ хото,
Каландаришвилиин үйлсэ, 23,
Хэблэлэй байшан
"Буряад үнэн".
E-mail:
unpn@mail.ru

Газетэ хэблэлэй 4
хууданан хэмжээтэй.
Индекс 73877.
Хамтын хэһэг - 30080.
Хэблэлдэ
тушаагдаһан сар - 17.00.

"Республиканска типографи" гэгдэн
ОАО-до бэлэн диапозитивүүдхээ
газетэ 7000 хэһэгээр хэблэгдээ.
Директорайнь телефон: 21-40-45.

Б-0165-дахы номертойгоор
бүридхэлдэ абтанхай.

Хэблэлэй байшанай телефонууд: генеральна директорай-ахамад редакторай - 21-50-96, приёмнын - 21-54-54 (факс), ген. директорай 1-дэхи орлогшо - ахамад редакторай орлогшын - 21-68-08, ахамад редакторай орлогшоной - 21-64-36, 21-33-61, секретариатай - 21-60-21; таһагууд: экономикын болон политикын - 21-63-86; соёлой болон түүхын - 21-54-93; «Морин хуур», «Вершины» журналнуудай редакци - 21-55-97; залуушуулай, оюутайдай ажабайдалай болон олонийтын хүдэлмэринин, «Одон» журналай редакци - 21-54-93; мэдээсэлэй - 21-67-81, спортын - 21-54-93, рекламн - 21-62-62, коммерческэ ажалай - 21-55-97, компьютерна түбэй - 21-66-76, бухгалтерийн - 21-23-67.

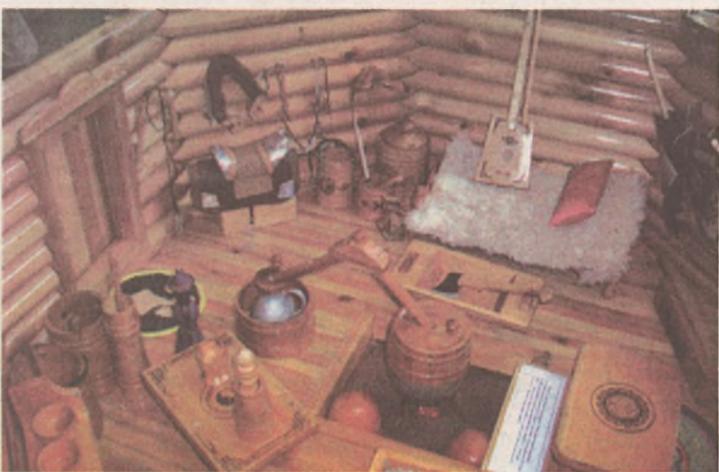
Редакцида ороһон материалнууд
шүүмжэлэгдэдэгтэй, мүн авторнуудтань
бусаагдаагүй.

Тоонуудай, бодото баримтануудай, хүнэй, нотагай нэрэнүүдэй
бэшэлые хазагайруулан ушарта авторнуудын харюусалгатай.
Редакциин наһамжа автарайхитай адли бэшэ байжа магад.

Туристско-рекреационная зона «Байкал»

Крайние слева Б.Эрдыниева и Б.Раднаев

ОСОБЫЙ ДАР
ХИЛГАНАЙСКИХ
ШКОЛЬНИКОВ

Изделия хилганайцев стали гордостью экспозиции Баргузинского района на выставке декоративно-прикладного искусства «Алтаргане-2008». Здесь же были представлены работы Баргузинского Дома детского творчества и местных мастеров. Все они отмечены общим дипломом фестиваля.

И вот эти деревянные юрта и дом, что на снимке, и то, что внутри, - творение нескольких поколений юных хилганайских умельцев. А увидеть убранство этих жилищ просто - достаточно снять крышу. Как видите, в юрте - все атрибуты традиционного жилища кочевника. А началось всё с миниатюрной точной копии самогонного аппарата, вот он, в центре юрты. Эта работа учителя высшей категории художественного отделения Хилганайской средней школы Баргузинского района Баира Пурбаевича Эрдынеева была отмечена медалью ВДНХ в 1993 году. С этого и пошло увлечение юных хилганайцев. Построили юрту и кружковцы под руководством своего учителя увлечённо занялись созданием интерьера. Теперь, представьте, здесь есть всё. Нынче подвели освещение и в очаге горит огонь.

- Откроешь дверь, и в полумраке светится огонек - всё, как в настоящей юрте, - с гордостью говорит Баир Пурбаевич. А дом ребята построили в 1998 году, и с таким же старанием стали его обставлять. Баир Пурбаевич с гордостью показывает на умывальник:

- Как-то Володя Шараев, сейчас он работает охранником в городе, просидел все три часа не вставая. А подошёл к концу занятий с готовым изделием. Смотрю - рукомыльник, как настоящий, раковина, дверцу открываю - ведро стоит. Молодец!

А нынешние десятиклассники дополнили изделиями, без которых немислим современный дом. Это компьютер с принтером, телефон, микроволновая печь, спутниковая антенна.

- Смотрите, у телефона трубка поднимается, - показывает десятиклассник Белигто Раднаев. Это он вырезал спутниковую антенну и принтер. - Вот двухкамерный холодильник «Бирюса», двери открываются, платяной шкаф, а внутри висят плечики.

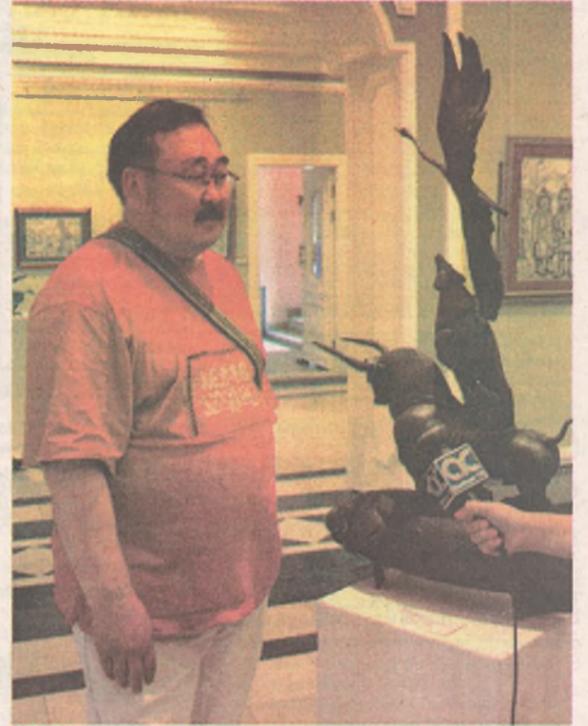
Как признался Белигто, лично ему интересней работать с современным домом, здесь больше возможностей для работы с интерьером, можно сделать, к примеру, стиральную машинку.

Есть в доме даже счётчик. Белигто рассказал историю его появления. Как-то в школьную мастерскую пришли электрики проверить счётчики. Когда им показали дом, чтобы проверили правильность проводки, поинтересовались, а где же счётчик, раз дом как настоящий. И были очень довольны, когда в следующий раз им показали счётчик на стене.

- Ребята такая работа очень по душе, занимаются целыми часами, порою их не оторвешь от дела, - говорит учитель.

Уже несколько поколений местных мальчишек учились у него работе с деревом. Уже дети его учеников занимаются у него в кружке и с таким же увлечением вырезают посуду, мебель...

Фото автора.

В УЛАН-УДЭ
ПОЯВИТСЯ
НОВЫЙ ПАМЯТНИК

В галерее Иркутского областного художественного музея имени Сукачева 17 августа завершится выставка главного специалиста по скульптуре Мариинского театра Бато Дашицыренова, открытой в рамках "Алтаргане-2008".

Напомню, что Бато Дашицыренов - выпускник Ленинградской академии художеств 1995 года, работавший до 2000 года главным художником Бурятского государственного театра оперы и балета, - оформил декорации и костюмы для первого бурятского мюзикла "Танец орла", с успехом прошедшего в конце июня в театре бурдраны.

В Иркутске он представил 16 небольших скульптур, все они из бронзы. Стиль их он охарактеризовал как модерн. На открытии выставки он объяснил свое увлечение скульптурой желанием заняться собственным творчеством, ведь создание декораций - труд командный, где многое зависит от видения режиссера, исполнителей: "А когда работаю над скульптурой, то я сам себе хозяин".

Работы все разные, несомненно, талантливые. Самый большой интерес вызвала вот эта, что на снимке, с изображениями тотемов бурятских племен - Налима, Быка, Волка и Лебедя. Как сказал Бато Дашицыренов, это - эскиз памятника, который, возможно, скоро будет установлен в Улан-Удэ. Предположительно, возле театра Бурдраны.

Работы своеобразные, и на вопрос журналиста, что означает одна из работ, автор ответил, что толкование - дело искусствоведов, нежели самих художников.

Фото Р.Н.БАЗАРОВА.

ВЫ СЛЫШАЛИ О ЮРТАХ-ТРАНСФОРМЕРАХ?

Проект этнотуристического центра «Сумбэр» занял третье место среди профессиональных проектов этнотуристических центров «Бурятское поселение» на «Алтаргане - 2008». Он - плод труда и творческой мысли молодых начинающих архитекторов. Авторы дизайна малых форм - это студентка ВСГАКИ Алёна Кондратьева и культурно-образовательный центр «Соел» - студент Новосибирского архитектурного института Илья Гурко. А представлял проект северобайкальский архитектор Ирина БИМБАЕВА.

Перед проектировщиками была изначально поставлена задача отразить культуры трёх народов, проживающих на Северном Байкале, и потому центр этнотуризма условно разделён на четыре блока. При этом вокруг здания культурно-образовательного центра «Соел» размещаются бурятский, эвенкийский и русский блоки. Последний представлен в виде казачьего острога и здесь -то и должна начинаться церемония приветствия и приёма гостей и отсюда разворачивается вся композиция.

При бурятском блоке предусмотрена школа верховой езды, эвен-

кийском - вольер, спортивная площадка - у «Соела».

«Сумбэр» рассчитан на длительное проживание туристов, чтобы за это время они могли целиком погрузиться в традиционную культуру, к примеру, бурятского народа. Они могут жить в традиционных юртах, примыкающих к хозяйственно-бытовой части, или же, на выбор, в другой части предлагается более современное решение жилища - юрты-трансформеры, когда из куска войлока размером 6 на 8 метров при помощи легкого каркаса из полиамидного каната они

могут сложить жилище любой формы. Быстрота процесса, удобство собранного жилища, как надеются архитекторы, «поможет туристам проникнуть в суть философии кочевника, понять пространство восточного человека».

А центр, как уже говорилось, - здание КОЦ «Соел», на первом этаже которого разместятся развлекательные учреждения: кафе, ресторан, театральная студия, возможно, танцпол, тренажерный зал.

На втором этаже учебная часть, где будут обучать ремеслам, языкам. Выше - гостевой дом, то есть, к примеру, месяц и более могут здесь проживать дети и обучаться ремеслам без отрыва от учебы. Здесь же - несколько люксовых номеров.

Центр «Сумбэр» рассчитан на круглогодичную работу. Предполагается использование солнечных батарей. Одновременно могут проживать до ста человек в каждом блоке и 20 - в «Соеле». Рабочих мест зимой будет около 120, летом - до 300. По самым скромным подсчетам, возведение центра обойдется в 16 миллионов долларов и, скорее всего, потребует в дальнейшем дополнительных инвестиций.

Как особо отметила Ирина Бимбаева, этноцентр «Сумбэр» может стать местом проведения многочисленных фольклорных праздников, таких удобных площадок в городе нет. А в «Сумбэре» отдельно вынесено место даже для шаманских обрядов.

В общем, это многофункциональный центр.

Фото автора.

Полосу подготовила Л.ОЧИРОВА.